

Ч.6 (143)

Р.ХХХІІ

Авангард

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДИ

Авангард

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

АВАНГАРД Ч. 6 (143) ЛИСТОПАД-ГРУДЕНЬ 1978

ДВОМІСЯЧНИК, ВИДАЄ
ЦЕНТРАЛЬНА УПРАВА СУМ

VANGUARD - bi-monthly

Official Press Organ of the Ukrainian
Youth Association in Exile

AVANTGARDE - bimestriel

Revue de Jeunes éditée par le
Comité Central de l'Union de la
jeunesse ukrainienne en exil

1. ПРЕСА РЕДАКЦІЇ
II АДМІНІСТРАЦІЇ

«AVANTGARDE»
72 Bld Charlemagne
1040 BRUXELLES
Tel: 734.04.82

КРАІНОВІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

Вел. Британія:
KU SUM
«Tarasivka»
Old Cliff House
Weston-on-trent, Derby's

Австралія
Mr. J. Kutnyj
7 Dale street
Maribyrnong 3032, Vic.

Аргентина
W Zastawnyj
Soler 5039
Buenos Aires

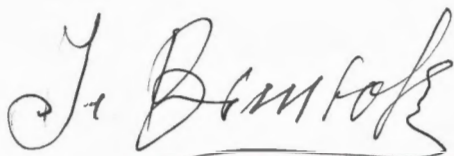
редагує Колегія членів Центральної Управи СУМ

*Редакційне листування й матеріали
надсилати на адресу Редакції.*

*Це число зредаговано в Секретаріаті ЦУ СУМ
при співпраці Редакційного Гуртка Дружників СУМ
Графічне оформлення: Графік Яків Гніздовський*

УМОВИ ПЕРЕДІЛАТИ НА 1979 РІК

КРАЇНИ:	ОДНЕ ЧИСЛО:	РІЧНО:	В ПІСЛЯПЛАТ:
ЗСА	дол. 2.50	12.50	дол. 14.00
КАНАДА	дол. 2.50	12.50	дол. 14.00
ВЕЛ. БРИТАНІЯ	ф.ст. 1.00	5.00	ф.ст. 5.50
АВСТРАЛІЯ	дол. 2.25	11.00	дол. 12.50
БЕЛЬГІЯ	бфр. 70.00	360.00	бфр. 400.00
ФРАНЦІЯ	ффр. 10.00	50.00	ффр. 55.00
НІМЕЧЧИНА	н.м. 5.00	25.00	н.м. 28.00
АВСТРІЯ	шил. 30.00	150.00	шил. 165.00
АРГЕНТИНА	пезо 400.00	2000.00	пезо 2200.00
БРАЗІЛІЯ	круз. 10.00	50.00	круз. 55.00

КОНГРЕСИ І ЩО ДАЛІ?

/ОК/ Місяць листопад 1978 року увійде в історію української Спільноти, як місяць згушеного зосередження зустрічей в світовому масштабі. Першим Конгресом, що відкрив низку інших світових з'їздів, чи конгресів, був XI-й Світовий Конгрес СУМ, а за ним на протязі тижня відбулися конгреси Світового Українського Визвольного Фронту, Патріархальних Об'єднань, СФУЖО і інших організацій, щоб завершити III Конгресом СКВУ. Все це відбулося в Нью Йорку й околицях, де справді відчувалося в той час згушений віддих нашого спільного життя, віддих, що супроводився пристішеним ритмом сердець не тільки тих, що могли особисто взяти участь в тих конгресах, як делегати, чи звичайні учасники, але також цілої великої української сім'ї, тут поза межами України, як також і в ній самій. Прибуття на той час у вільний світ Надії Світличної, було якби символом того спільного ритму душ і сердець.

XI-й Світовий Конгрес СУМ, що відбувся в днях 17 до 19.11.78 р. в Елленвіл в приміщеннях сумівської Оселі, проходив як усі попередні, в дусі турбот за долю молодого українського покоління, що повинно прийти на зміну і ще вище піднести прапор боротьби за свободу і права свого народу в Україні. На відміну від попередніх Конгресів СУМ, де переважало ще покоління тих, що відновлювали Спільку в повоєнний час на чужині, на XI-му Конгресі СУМ покоління виховане в рядах СУМ на чужині становило вже подавляючу більшість. Цей факт міг наповняти всіх учасників гордістю, що Спілька Української Молоді зуміла виховати в своїх рядах і на своїй програмі нову провідну верству своєї організації, яка повинна також забезпечити в майбутньому керівництво загального нашого громадського і політичного життя.

На тлі обширного й аналітичного звіту Голови СУМ і членів Центральних органів СУМ, відбулася жвава дискусія, яка свідчила про високий рівень сумівського і громадського вироблення учасників, бо заторкувала виключно суттєві проблеми з турботою про покращання дії СУМ у майбутньому. Навіть такі популярні раніше питання децентралізації, чи "поліцентризму", які колись займали певне місце в дискусіях, тим разом не були навіть порушені. Навпаки, вичувалося потребу і кінечність скріплення центрального керівництва для ще кращої координації і унапрямування сумівської дії по всіх країнах. Здавалося, що для всіх було очевидним, що перед СУМ, як перед цілою українською спільнотою є одна ціль, яка зумовлює зосередження сил і засобів в обличчі наступу на нас ворожих і розкладових сил, яких легковажити ніяк не можна, а тівзасобами побороти їх не вдасться.

Знаменним моментом сумівського Конгресу залишиться також факт, що при зміні особового складу в керівництві СУМ, після 20-літнього головування сеньйора СУМ О.Коваля, не видно було боротьби за цей пост серед Дружинників і Номінаційна Комісія мала труднощі в підборі кандидата на Голову СУМ. Аналізуючи цей факт, впадає ввічі те, що переборювана часто в дискусіях проблема "розриву поколінь" в СУМ себе в ніякій мірі не заманіфестувала. Зрілість делегатського збору на Конгресі СУМ була наскрізь очевидна. Таким чином, одиноким важливим принципом керівництва: на відповідні місця — відповідні особи зі знанням і досвідом — був повністю пошанований.

В працях конгресових Комісії делегати-дружинники виступали з доповідями та подали кілька цінних проєктів до структури й діяльності Дружинників і членства взагалі, а також до акцій в обороні українських політв'язнів. Преважливою проблемою, яка розглядалася на Комісіях була проблема виховання в юнацтві та політичного вишколу в дружинників. На повний ріст видвигнуто значення друкованого слова як для виховання-вишколу так для інформації і вдержування зв'язків та поширювання сумівської ідеї серед громадянства і молоді, а в парі з цим вказано на труднощі, що випливають з несолідності частини суспільства, що не завжди підтримує книжку і журнали, задовольняючись телебаченням та чужою пресою, які можуть тільки сприяти асиміляції і відчуженню. На цьому відтинку мусить прийти до енергійної акції щоб недопустити до послаблення преси і книжкових видань, що є покищо головними формуючими чинниками, поки не буде українських телевізійних програм та великих фільмів з українською тематикою і в українській мові.

Відмічено Конгресом СУМ покращання на відтинку українських подруж, поскільки останніми часами число мішаних подруж дещо зменшується, а члени молодечих організацій шукають своїх друзів і подруж життя у власному середовищі, або в інших молодечих організаціях. Це сприяє також ідейному і ментальному зближенні поміж окремими молодечими організаціями що в свою чергу сприяє посиленню українських подруж.

Конгрес СУМ наголосив також потребу зацікавлення нашої студіюючої молоді українськими науковими установами та їхньою працею. Було вказано на велику небезпеку інфільтрації ворожих ненаукових концепцій в українську науку, щоб при її допомозі нищити українські моральні й духові вартості, як це сталося у випадку гасла в Енциклопедії Українознавства про СВУ-СУМ в Україні, а також раніше про спадковість влади від УНР до УССР. Тому українська студіююча молодь має спрямовувати свої зацікавлення в тому напрямі, щоб не допустити до послаблення українських наукових установ, які мають залишитися в руках дійсних українських науковців-патріотів. Чужа наука і її наукові установи нам ніколи не розв'яжуть проблем української науки. Реакція

молоді на повищі факти є того рода, що вона готова зайнятися глибшими студіями українознавства і стати на сторожі української наукової правди.

Проділив також належну увагу проблемам молоді III З'їзд Світового Українського Визвольного Фронту, що відбувся в Нью-Йорку в днях 21-22.11.78. Справам молоді був призначений також окремих панель, де виступали представники молодечих організацій. В зверненні до членів УВФ, схваленому з'їздом, говорить, що поза українською молоддю, яка є організована в молодечих організаціях, є також частина молоді, яка ніде не належить і яка часто паде жертвою ворожої дії та ідейного збочення, як це є частинно з лівизною. Тому боротьба за душу молоді мусить бути боротьбою цілої нашої спільноти, а зокрема організацій ОУВФ, бо проблема молоді — “це проблема змісту життя” — говорить в цьому зверненні. “Піднести зміст власного життя на такий високий ступінь і горіти здобутими вартостями так сильно, щоб їх полум'ям топити лід нудьги, духової порожнечі, охоти матеріяльного уживання життя українським молодим поколінням.” Такими вартостями для молоді повинні бути здобутки старшого покоління, яке взяло з України тверде зобов'язання бути політичною еміграцією, що має постійно підносити протест перед усім світом. Такою повинна залишитися й молодь, як спадкоємці старшого покоління.

Учасники цього з'їзду СУВФ з-поміж молоді у своїх виступах заявляли солідарність з ідеями старшого покоління, а рівночасно висували певні вимоги щодо несення постійної і сильнішої допомоги старшого покоління на відтинок виховання і праці молоді, зокрема в СУМ.

На III Конгресі СКВУ проблеми української молоді були вперше поставлені на належний їм позем, бо було допущено доповідь на загальну пленарну сесію на тему “Включення української молоді в суспільно-громадське життя”, яку виголосив мгр О. Коваль, як член Секретаріату СКВУ з Європи. В цій доповіді було з'ясовано всі можливі передумови для включення української молоді в організоване громадське життя, починаючи з виховання в родині, через Церкву, школу, громадські організації, включно до плекання української культури, мови, книжки і преси та роллю молодечих виховних організацій. Було також вказано на недотягнення чи то на релігійно-церковному, чи на політично-суспільному, чи на науковому полі, які негативно відбиваються на молоді і її наставленні до українства. Було звернено особливу увагу на відтинок студіюючої молоді, яка, якщо не має попередньої відповідної ідеологічної підготовки, може легко попасти під вплив псевдонауки, яка тепер дуже поширена по високих школах окремих країн для марксистського індоктринування студентів. Наслідки такої неї підготовки дають себе вже чути в поступуванні і діях частини нашої молоді, яка пішла на шлях лівизни. Довівши, що т.зв. правозахисний рух в Україні, до якого належать наші світлі уми не має нічого спільного з марксистом, доповідач вказав на ве-

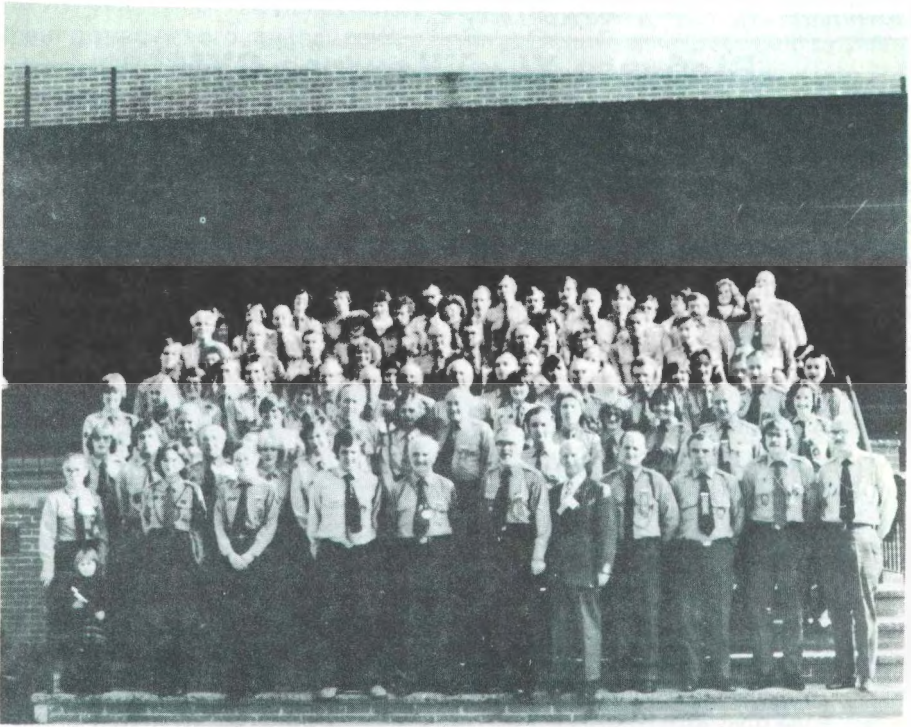
лику шкоду й небезпеку, яку може нанести лівизна, якщо її не поставити поза рамки українського організованого життя, як чужу українській духовості течію. Виховні завдання серед української молоді можна одинокорозв'язувати в світлі ідеалістичного світогляду, а ніколи матеріялістичного, які себе взаємно виключають.

Треба шкодувати, що доповідь припадала на пізній вечірній час, коли частина делегатів була по Комісіях, а ті що були присутні /понад 200 осіб/ були вже втомлені цілоденною участю в нарадах. Тому поза кількома питаннями і деякими схвалюючими думками не відбулася основнішої дискусії, якої можна було сподіватися ізза великої актуальності порушених проблем та їх незавуальованого представлення. Текст тієї доповіді був поширений у щоденнику "Свобода" та в тижневикі "Шлях Перемоги".

Не менш активною на III СКВУ була Молодеча Комісія, в якій взяли участь представники різних молодечих організацій. Тематами праці тієї Комісії була співпраця між молодечими організаціями, спільні акції в обороні прав людини в Україні і допомога Україні у її визвольній боротьбі. Були порушені також ідеологічні питання сучасної української молоді та потреба глибшого пізнання культури й духовості свого народу і його історичного минулого.

Найбільш маркантною була участь української молоді, крім культурно-мистецької частини СКВУ з величавим концертом в Карнегі Гол, в маніфестації перед Місією СССР до Об'єднаних Націй в справі деколонізації України і інших поневолених народів. Тут молодь дала правдивий вияв своїх почувань і політичних переконань.

Були моменти в частієї демонстрації, коли здавалося молодь рознесе барикади, що відділяли її від поліції і піде наступом на будинок Місії. Промови численних політичних діячів поневолених народів та виступи Надії Світличної і Л. Плюща розкривали весь трагізм колоніальної експлуатації поневолених країн та духове спустошення, яке нанесла советська влада в тих країнах, де наруга і топтання людської гідності є невідемними атрибутами окупаційної влади. Нью-йоркська поліція не виявила найменшого зрозуміння до почувань і цілей учасників тієї маніфестації, бо стягнувши великі сили на конях і пішо, розпочала підступний наступ на маніфестантів, зайшовши їх ззаду і взявши в кліщі з двох боків. Дивувало це, що вони були дуже добре поінформовані, кого знаходити в тій великій юрбі, щоб побити до крові, а декого для форми заарештувати. Це залишило неприємний спомин багатьом учасникам з різних кінців світу, бо топтання людських прав вражає сильніше в країні свободи, ніж в країні тоталітаризму. Масові протести та відповідні судові поступування мабуть навчуть Нью-йоркську поліцію про її роль охоронців прав людини, а не проступників, якими вони себе показали. Советські "місіонарі" могли справді тішитись, що вони знайшли в тій поліції гідних і мітаторів їхньої поліції, на зразок Новочеркаська, хоч і не

Учасники — делегати на XI Конгресі СУМ

в такій аж великій мірі.

Конгреси і що далі? — так було поставлено питання в наголовку цієї статті.

Думаємо, що ще потрібно деякого часу, щоб увесь цей матеріал, який був скондезовано і в короткому часі представлений на Конгресах, міг побачити денне світло і дійшов до цілої спільноти в діаспорі, а частинно також і в Україні, щоб у висліді того могла викуватись картина нашої невідрадної дійсності і поставлена прогноза на найближче майбутнє з усіма середниками і засобами, які будуть потрібні для здійснення найколючніших завдань. Є тут чимало праці для всіх, починаючи від найнижчих клітин кожної організації, аж до світових центрів молодечих організацій, громадських надбудов, включно з СКВУ. Без основної студії цих матеріалів і думок, які були з'ясовані і не завжди основно продискутовані, не можна виробити відповідних напрямків і знайти найкращі середники для дії. Гідною відповіддю на всі резолюції й постанови, може бути тільки посилені і систематична дія з наголошенням пріоритетів. До таких пріоритетів належить виховний і вишкільний відтиск української молоді. Якщо всі ще того не зрозуміли, то користі з Конгресів не буде. Треба однак надіятись, що за зливою заяв і слів підуть також діла, а з ними наближення нашої спільноти до успішного завершення її великої ролі і завдань.

Відбувся XI-ий Конгрес СУМ

XI-ий Світовий Конгрес Спілки Української Молоді відбувся в днях 17-19 листопада 1978 року на Оселі СУМ Америки, в Елленвіл, Н.Й., ЗСА. В Конгресі взяло участь 67 умандатованих делегатів, що представляли собою 73 голоси, 9 почесних гостей від братніх організацій і громадських установ та 98 індивідуальних гостей. Центральна Управа Спілки Української Молоді була заступлена 15-ома голосами, Австралія — 2-ма, Бельгія — 2-ма, Німеччина — 3-ма, Аргентина — 2-ма, Велико-Британія — 14-ма, Канада — 11-ма, ЗСА — 24-ма. З Франції прибув представник.

Конгрес проходив під гаслом "Розкуй Закуту Україну" і відзначував наступні річниці: 60-річчя української державности, 40-річчя з дня героїчної смерти основоположника УВО-ОУН Євгена Коновальця, 45-річчя голодової облоги Москвою України, 35-річчя постановня Антибольшевицького Бльоку Народів /АБН/ і 100-річчя народин великого педагога і прихильника СУМ — професора Григорія Ващенко.

Голова КУ СУМ в Америці д-г Мирослав Шмігель офіційно відкрив XI-ий Світовий Конгрес СУМ о годині 2-ій по полудні, привітав делегатів, а головно тих з-за океану і передав дальше ведення Конгресу Голові ЦУ СУМ д-гові Омелянові Ковалеві, який привітавши делегатів, вказав на важливість нарад біжучого Конгресу. Делегати розпочали свій Конгрес молитвою, яку перепровадив о. Роман Мірчук, і відспіванням релігійної пісні "Боже Великий".

Конгресом проводила Президія в такому складі: д-г інж. Мирослав Шмігель — Предсідник /ЗСА/; д-г д-р Аскольд Лозинський /ЗСА/, д-г М. Моравський /Австралія/, под. Люба Фостун /Велико-Британія/ — заступники Предсідника; под. Євгенія Кузьмович /ЗСА/ і Ганя Кобилецька /Канада/ — секретарки Конгресу.

До Почесної Президії попрошено: проф. С. Вожаківського /колишнього Голову ЦК СУМ/, проф. д-ра Г. Васьковича, о. Р. Мірчука, д-ра В. Косика /представника з Франції/, Миколу Василика /Головна Пластова Старшина/, інж. М. Григорціва /представника ЛВУ з Австралії/, мгра Т. Буйняка /Голову ГУ ЛВУ Канади/ і д-ра П. Мірчука /Голову Колишніх Політ'язнів/.

XI-ий Світовий Конгрес СУМ покликав до праці наступні комісії: мандатно-верифікаційну /Голова д-г Михало Фурда — ЗСА/, виховно-юнацьку /мгр Євген Гановський — ЗСА/, організаційну членства /мгр Осип Рожка — ЗСА/, видавничо-інформаційну /мгр Омелян Коваль — Бельгія/, Фінансово-бюджетову /мгр Микола Франкевич — Німеччина/, програмово-резолуційну /ред. Володимир Левенець — ЗСА/, статутову /мгр Андрій Гайдамаха — Німеччина./

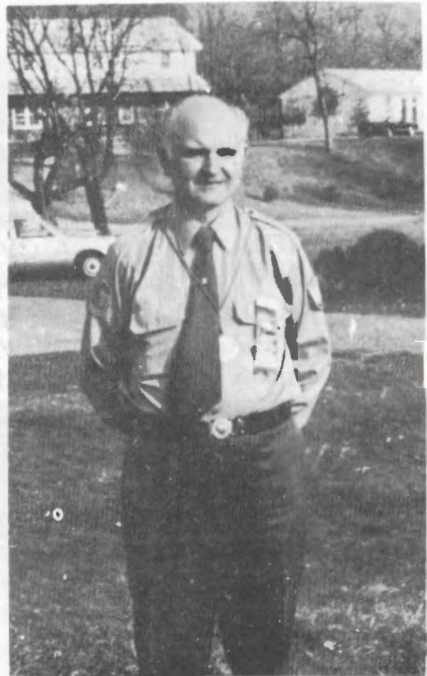
За цілість праці, проробленї на протязі 5-тирічної каденції звітували: Голова ЦУ СУМ — мгр О. Коваль, 1-ий Заступник Голови і виконуючий обов'язки генерального секретаря — мгр А. Гайдамаха, 2-ий заступник Голови — д. Ярослав Деремента, 3-ій заступник — мгр Є. Гановський, 4-ий

заступник — м-р Т. Буйняк, Генеральний Секретар і організаційний референт до часу свого приїзду до ЗСА — м-р Осип Рожка, референт дружинників і ІСПО — д-г Роман Шупер, референт сумівських видань — м-р Володимир Леник, Голова Центрального Товариського Суду — д-г Михайло Фурда. Д-г Володимир Панчук, Голова КУ СУМ в Німеччині, звітував за діяльність КУ СУМ в Німеччині.

Делегати почали свою наступну сесію у суботу 18-го листопада, о годині 10-й рано. Цілий день був присвячений праці по комісіях, на яких делегати вислухали наступні доповіді: "Політична Освіта і громадська праця СУМ в Осередках" — проф. д-ра Г. Васьковича, "Виховна програма і практика в праці з юнацтвом СУМ" — м-ра Євгена Гановського "Організацій-

Новий Голова ЦУ СУМ м-р. Євген Гановський

М-р. Омелан Коваль Голова ЦУ СУМ 1958-1978 р.

на структура СУМ, як підбудова діяльності юнацтва, дружинників і сеньйорів СУМ" — Мирослава Татарина. На Комісіях були рівно ж представлені наступні проекти: "Акції в обороні українських політ'язнів" д-га Богдана Бобина, "Структура Дружинників СУМ" /проект ЗСА/ д-га Романа Зварича; д-г В. Капустинський представив проекти друзів з Велико-Британії, д-г Ігор Мірчук виступив з власним проектом для дружинників, а проект змін до статуту опрацював д-р Аскольд Лозинський. Проект Фінансово-бюджетових витрат на наступну чотирирічну каденцію був опрацьований д-гом Миколою Франкевичем.

Звіти Комісій були представлені на пленарній сесії, яка почалась о годині 3,30 по полудні. На цю сесію завітала Достойна Пані Слава Стецько, яку делегати й учасники тепло вітали і попросили до Почесної Президії.

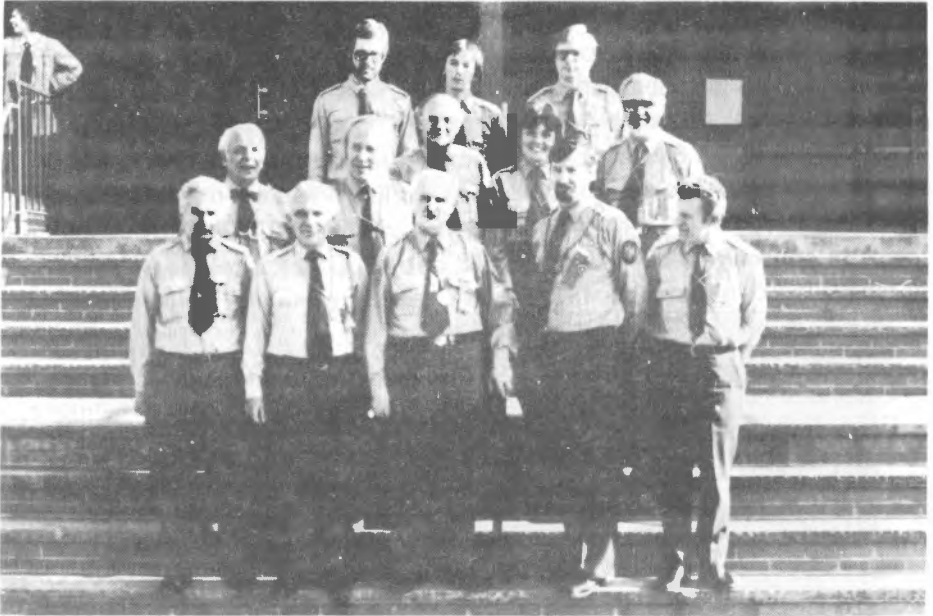
Вечером відбувся святочний бенкет, на якому відчитано або зложено цілий ряд привітів і побажань з нагоди XI-ого Світового Конгресу Спільки Української Молоді. З Ієрархів та Духовенства Конгрес вітали Патріарх і Кардинал Йосиф Сліпий, Митрополит Йосиф Шмондюк, єпископ Ярослав Габро, єпископ Василь Лостен, Апостольський Екзарх єпископ Іван, Єпарх Єфрем Кривий /ЧСВВ/, Митрополит Максим Германюк, єпископ Ізидор Борецький, о. канцлер Михайло Левенець в імені Екзархату Франції, оо. Василяни при церкві св. Юра у Нью-Йорку, о. Любомир Гузар, о. Іван Буря /церква св. Михаїла/, о. Богдан Кінь, о. Іван Ткачук.

Від організацій і установ вітали XI-ий Світовий Конгрес СУМ: Достойний Голова Ярослав Стецько від Проводу ОУН /привіт відчитав директор Юліян Заблоцький/, мгр. Слава Стецько від АБН, А. Філімончук від ОДУМ-у, проф. д-р Г. Васькович від УВУ й ІСПО, Б. Тодорів від "Провидіння", інж. М. Григорців від ЛВУ Австалиї, поручник Л. Футала від Екзекутиви УККА, В. Мазур від УНП і ОУВФ, пл. сен. І. Сохан від Крайової Платової Старшини, М. Ковальчин від Товариства УПА, мгр. Т. Буйняк від ЛВУ в Канаді, ред. І. Дмитрів від СУБ-у /Союз Українців у Велико-Британії/, д-р Іван Флис від Головного Уряду УНС; рівно ж наспіли привіти від Світового Українського Визвольного Фронту, НТШ в Канаді, НТШ в Америці УЛТПА, УВАН в ЗСА, СУА, АДУК, проф. З. Сагана, В. Шарвана /Українська Радіограма/ ТУІА, ОЖ ЛВУ, ЦЕСУС, СВУ, Т-ва колишніх вояків УПА в Канаді, п-і Слави Рубель /Координатор Молодечих Організацій при УККА/, Братства і УД УНА, /Комітету Об'єднаних Українсько-американських організацій міста Нью-Йорку, Комбатантів у Великій Британії, М. Кушніра /бувший Голова Центральної Виховної Ради СУМ/, Товариства Українських Літераторів у Великій Британії /С. Фостуна/ ред. В. Косика.

Під час мистецької програми виступили тріо бандуристів "Молоді Орли" під керівництвом В. Васькова /Юрко, Петро і Стефанія Лучків з Пасайку/ і Оля Гірняк — солістка хору "Жайворонків" при акомпаньяменті Соні Шерег. Після Бенкету делегати і гості забавлялися до пізньої ночі під звук оркестри "Вечірній Дзвін" з Монреалю.

Неділю 19-ого листопада делегати і гості почали Святою Літургією, яку відслужив о. Роман Мірчук. Після представлення резолюцій і внесків і після відповідного в'яснення питань і дискусії приступлено до вибору нової Центральної Управи. До нових керівних органів Центральної Управи на нову чотирирічну каденцію, з осідком у Нью-Йорку, увійшли:

- мгр Євген Гановський — Голова ЦУ СУМ /ЗСА/
- Михайло Шепетик /Канада/ — Заступник Голови
- Ярослав Деремєнда /Велико-Британія/ — Заступник Голови
- Микола Франкевич /Німеччина/ — Заступник Голови
- мгр. Осип Рожка /ЗСА/ — Генеральний Секретар
- Ярослав Петрик /ЗСА/ — Референт Фінансів
- Євген Маркович /Аргентина/ — Координатор на півд. Америку
- Євгенія Кузьмович /ЗСА/ — Референт Юнацтва
- Ганна Кобилецька /Канада/ — Референт Членства

**Члени Центральних Органів СУМ каденції 1973-78 рр. Перший ряд /зліва/ :
М. Фудра, Є. Гановський, О. Коваль, А. Гайдамаха, Т. Буйняк.
Другий ряд : Я. Деремєнда, М. Гринюк, В. Ленин, Є. Кузьмович, М. Шмігель.
Третій ряд : М. Франкевич, Р. Шупер, О. Рожна.**

**Члени Центр. Органів СУМ на каденцію 1978-1982 Перший ряд /зліва/ :
М. Франкевич, М. Шепетик, Є. Гановський /Голова/, О. Коваль /Голова ЦВР/,
Я. Деремєнда, О. Рожна /Ген. Секретар/ Я. Петрик, скарбник.
Стоять : М. Фудра, Є. Кузьмович, З. Коваль, П. Когут, Я. Рутковський, М.
Моравський, Б. Лищишин, Т. Буйняк, М. Гринюк, А. Кобилецька, А. Лозинський,
Є. Маркович**

Мгр. Омелян Коваль /Бельгія/ — Голова Центральної Вих. Ради

До Центральної Контрольної Комісії увійшли: Михайло Гринюк — Голова; Богдан Лицишин, мгр. Петро Когут — члени Б. Рутковський і Зенон Коваль — заступники членів.

Товариський Суд вибрано у наступному складі : мгр. Теодозій Буйняк — Голова, д-р Аскольд Лозинський, Михайло Фурда — члени; Михайло Моравський і Микола Шафовал — заступники членів.

За довголітню діяльність у СУМ, або через заслуги для нашої Спілки, відзначені були почесним членством нашої Спілки: п-і Н. Павлушкова, Семен Вожаківський, Олекса Калинник.

Четвертим ступенем Виховника відзначено: Д-ра Петра Мірчука, К. Василюка, з, І. Кобасу, М. Шмігеля, М. Луцака, В. Кусика, В. Окіпнюка, Є. Рена, Г. Костюка, ред. І. Дмитріва.

Четвертим ступенем Суспільника наділено: ред. В. Левенця, Б. Гірника

Четвертим ступенем Культурника наділено : О. Гензу, Т. Кузьміва.

Четвертим ступенем Фізкультурника наділено : Я. Петрика.

Четвертим ступенем Міжнародника наділено: Достойну Пані Славу Стецько, а четвертим ступенем Господарника — Петра Микуляка і В. Костика.

На пропозицію д-га Башука з Канади, XI-ий Світовий Конгрес СУМ відзначив свого бувшого доголітнього Голову ЦУ СУМ мгра О. Ковалья найвищим відзначенням — званням "Лицаря-Витязя". Це відзначення викликало довгу овацію у присутніх делегатів та гостей.

Після слова уступившого Голови д-га О. Ковалья промовляв нововибраний Голова ЦУ СУМ мгр. Євген Гановський. Голова подякував за вибір і обіцяв зробити все можливе, щоб довести до успішної реалізації постанов та рішень прийнятих XI-им світовим Конгресом Спілки Української Молоді.

XI-ий Світовий Конгрес СУМ закінчено відспіванням українського національного гимну.

За Президію XI-ого Світового Конгресу
Спілки Української Молоді:

М. Шмігель /—/ — Предсідник

Д-р А. Лозинський /—/ — Заступник

М. Моравський /—/ — Заступник

Л. Фостун /—/ — Заступник

Є. Кузьмович /—/ — Секретар

Г. Кобилецька /—/ — Секретар

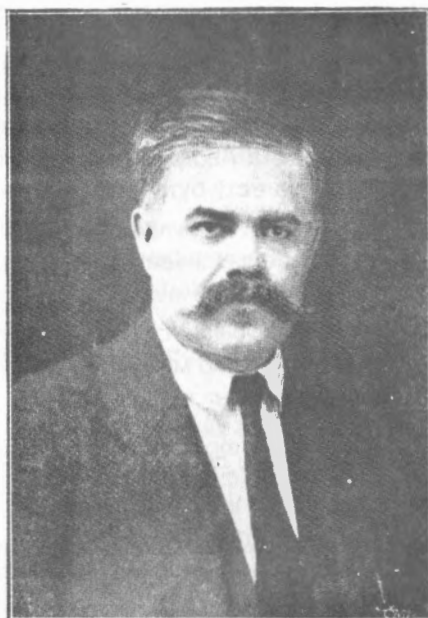
СПРАВА ЧЛЕНСТВА УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ У ВСЕСВІТНЬОМУ ПОШТОВОМУ СОЮЗІ

1918 — 1920 рр.

В. Трембіцький

Закінчення з Авангарду чч. 137, 138, 139, 140-141.

Микита Шаповал
Міністер Пошт і Телеграфів
Уряду Центральної
Ради, 1918 р.

Якщо взяти до уваги ці колюсальні труднощі, яких Україна не змогла перебороти на парижській мировій конференції та із жовтнем 1920 року в кулюарах Ліги Народів, де Антанта на чолі із Росією, а то й ще і Польща робили все, щоби Україну до Ліги Народів не прийняли, то не можна було мати надії на легке прийняття УНР і в Ю. Пі. Ю., де Антанта теж мала свої впливи. Одначе коли поглянути в Звідомлення з конвенції Ю. Пі. Ю., яка почалася 20 жовтня 1920 року в Мадриді, тамже були порушені справи нових держав, які кандидували на членство в цій світовій організації, тобто 1/ приймаючи вже перший раз нові репрезентації Фінляндії, Польщі, Чехословачини та 2/ порушувано кандидатуру таких країн як: Ліхтенштайн, який тоді був під поштовою резиденцією Швайцарії, ферейських островів, які находились у сфері поштової резиденції Данії, Монако під поштовим протекторатом Франції, Бутану, Оману та Кувейту, які належали до британської спільноти, Монголії та Танно-Туви і Тибету, які находились під впливом Китаю. Отже, ці держави, які ще претендували на територію, а які бажали бути незалежними в поштовому зв'язку, мали спротив зі сторони їх імперіяльних метрополій... Цікава річ, що в почоті нових кандидатів в Ю. Пі. Ю., не було подано України, так само як не було її на листі прийнятих. Це означає, що не існувала така проблема, не була

зложена від імени УНР злипкація.

Треба сподіватися, а то й бути певним, що у випадку існування української кандидатури то по перше за неї була б згадка в час конвенції із зазначенням, хто опонував на прийняття УНР до Ю. Пі. Ю., або потверджено би прийняття України у Всесвітній Поштовий Союз.

Раз не було "за" та "проти" аргументів у справі України, виходить така ва на нарадах Ю. Пі. Ю., не існувала.

Тепер ще одне: "стара" Росія відійшла із Ю. Пі. Ю., в 1922 році остаточно. Її місце СССР, але аж у 1924 році, значить противників УНР першого та другого в Ю. Пі. Ю. не було на протязі двох років. Отже і в тому часі, як Естонія та Литва, Україна могла теж стати членом Всесвітнього Поштового Союзу, не маючи ніяких опонентів зі сторони бувших "власників" території України, Росії — СССР та Австро-Угорщини. Як незалежна держава Україна могла без одного протесту бути ратифікована всіма членами В.П. Союзу.

Трагедією одначе було те, що фактично, тобто територіяльно Україна як держава перестала існувати із 21 листопадом 1920 року по точно трьох роках існування числячи від 20 листопада 1917 року.

Юридично існувала УНР до 21 березня 1921 року, коли підписано фінальний розбірний договір між УССР та Польщею. Із того часу почало ліквідуватися всі дипломатичні представництва УНР. Отже на рік раніше закінчилося легальне існування Української державности. Ось тому неможливо було говорити в 1922 році про прийняття УНР до Ю. Пі. Ю., натомість такий прецеденс існував ще в 1920 році та до 21 листопада 1920 року.

В заключенні можемо ствердити одне: ми втратили дві, а то три нагоди до Ю. Пі. Ю. — літом 1918 р., тоді, коли була прийнята Фінляндія, на протязі 1919/20, коли прийнято Польщу та Чехословачину та евентуально в час "безкоролівя" на сході Європи в системі Всесвітнього Союзу у 1922/24 роках, коли прийнято Естонію та Литву, якщо б Україна як держава існувала.

Залишилося листування та закон УНР про потребу включення УНР у Світовий Поштовий Союз. Лишилась теж одна та єдина пам'ятка в українській філіателиці поштова листівка УНР із надруком вгорі "Всесвітній Поштовий Союз". За датою закону УНР про прийняття України в Поштовий Всесвітній Союз, пошта побачила листівки із надруком, який сповіщав потребу членства України в Ю. Пі. Ю.

А деж іншого рода державні документи в цьому питанні? Покищо немає. Їх немає в архіві Всесвітнього Поштового Союзу й не можна найти в архіві посольства УНР з Берна. Невже ж не було чи, занедбано цю справу? Так виглядає. Власне серед наших послів того часу жеврила думка не розтягатися на контакти з різними державами, не маючи відповідних професійних сил, а зосередитись на найважливіші столиці світа, даючи найкращий людський матеріял для успішного завершення української справи. Маючи за собою великі держави, автоматично можна досягнути й менші дипломатичні осередки невеликих держав. Ясно. Всесвітній

Поштовий Союз належав до крайніх “дипломатичних” постів і тому не прикладлось цій справі уваги. А шкода, бо дивлячися з перспективи 60-ліття державности, видається, що таки варта було Україні бути в поштовому Берні, як іще одному міждержавному осередку, в якому була Україна біля порога а злегковажила його переступити, щоб перед історією ми записали себе як всегранно діюча державна нація.

Але не забудьмо одного факту, що Україна як держава між 1917-1923 роками мала взаємини із 42-ма країнами світа /в порядку визнання/: із Советською Росією, Австро-Угорщиною, Болгарією, Німеччиною, Туреччиною, Донською Державою, Азербейджаном, Польщею, Угорщиною, Аргентиною, Кубанню, Фінляндією, Еспанією, ЧСР, Союзом Північного Кавказу, Ватиканом, Румунією, Литвою, Латвією, — де юре та де факто: Францією, Англією, Білоруссю, Данією, Голляндією, Вірменією, Швайцарією, Естонією, Сибіром, Грецією, Баварією, Данцігом та врешті півурядово: Ідель-Уралем, Бельгією, Італією, Японією, Китаєм та З'єднаними Стейтами Америки.

Не заважаючи на це, що Україна не була юридично оформлена в Ю. Пі. Ю., всежтаки в межі української держави приходили поштові посилки так само, як відходили в різні держави світу без задержки.

Так ось хай ніхто не каже, що від членства УССР в Берні, 13. травня 1947 р. почала Україна взаємини із цією Всесвітньою Поштовою Організацією.

Якраз в 1978 р. можна говорити про 60-ліття взаємин української держави із Ю. Пі. Ю. Може б так Підпільна Пошта України схотіла вшанувати цю ювілейну дату, коли так гарно вшановувала досі роковини Всесвітньої Поштової Спільки кількома виданнями. Це був би добрий вчинок для української справи у вільному світі, коли поштовий відділ ДЦ. УНР на таке видання не спроможний.

З чужих архівів про українську Державність

ТОМУ 60 РОКІВ

В бельгійському бюлетені, що його випускає Т-во історії і археології міста Спа, /заного в світі курортного міста/, що в його поблизу знаходиться наша Оселя Франкополе /віддаль 12 км./ в ч. 16 за грудень 1978 появилися матеріяли про Головну Німецьку Військову Квартиру, яка там була приміщена на протязі 1918 р., аж до закінчення перемиря 11.XI.1918. Між тими матеріялами є також поміщені ці дві знімки про відвідини там в 1918 р. Гетьмана України Павла Скоропадського. На жаль, ближчих даних не подано, а з історії відомо, що Гетьман відвідував німецького цесаря в Берліні в днях 4 — 17.9.1918 р. З повищих матеріялів виходить, що цесар перебував в тому році в Спа. Може хтось поцікавиться і вияснить це питання для уточнення.

Спа в 1918 р. Німці приймають високого достойника.

Гетьман Павло Скоропадський / в середині/ в товаристві маршалів Гінденбурга і Людендорфа у віллі Нойбуа в 1918 р.

НЕХАЙ ПРАВДА ПЕРЕМОЖЕ!

(За визнання історичності СВУ-СУМ з-ім СКВУ і наукою)

Ми вже кількакратно писали про велику кривду, заподіяну Спілці Української Молоді (СУМ) і Спілці Визволення України (СВУ) редакцією Енциклопедії Українознавства, подаючи що обидві організації могли бути фікцією, вдуманого чекістами — російськими імперіялістами. Ми теж подавали ряд історичних фактів про існування СВУ-СУМ. Тепер подамо дальші історичні факти, що виявляють легкoduшність деяких наших дослідників, які, не дослідивши доступних фактів, зробили ненаукові висновки й видрукували їх в такій серйозній книзі, якою є ЕУ.

Як відомо, СВУ постала 1926 р. Під кінець цього ж року управа СВУ вислала на захід, поза межі окупованої росіянами частини України, одного зі своїх членів — Олександра Черняхівського з метою поінформувати наших провідників на еміграції про заснування СВУ та узгіднення спільної визвольної політики щодо дальшої боротьби. Проф. Черняхівський мав зустрічі та наради з Дмитром Дорошенком, Вячеславом Прокоповичем, Олександром Лотоцьким та багатьма іншими. Після його повернення в Україну, в Києві відбулася довга рада проводу СВУ для обговорення звітлення проф. Черняхівського. (Дані за статтею Миколи Ковалевського п.н. "Мок траєл оф Юкрейнієн петріотсін Харків ін 1930" у книзі "Рашен опрешен ін Юкрейн", Лондон, 1962, ст. 59-60.)

Отож, коли в 1926 р. приїхав на Захід свідок постановня СВУ і з ним зустрічалися численні відомі українці, як ще може бути в когось сумнів у тому, чи СВУ існувала від 1926 р., чи була вдуманна чекістами багато років пініше для того, щоб мати претекст до винищування української державницької і протикомуністичної еліти?

Интересно, що сучасні большевицькі видання виразно підтверджують і признають існування і діяльність СВУ від 1926 р. Ось перед нами книжка В. Чередниченка п. н. "Анатомія зради", видана в Києві 1978 р. Там читаємо: "Одним з найактивніших підпільних антисоветських націоналістичних центрів на території Советської України при сприянні імперіялістичних розвідок, була так звана "Спілка Визволення України" (СВУ) утворена в 1926 р.... У Києві, Одесі, Харкові, Дніпропетровському, Полтаві та інших містах існували нелегальні філії СВУ. Підривна робота велася цією ворожою організацією в Академії Наук УССР та інших советських установах, а також серед молоді... В 1929 р. підпільна ворожа робота СВУ була викрита... Викриття СВУ, вирок її ватажкам викликали нову хвилю шаленої наклепницької пропаганди, серію провокаційних акцій закордонних організацій українських націоналістів. ОУНівська штабквартира надіслала, наприклад, таємну директиву в Польщу вчинити у "відповідь" на харківський процес "терористичні акції" проти советського генерального консульства у Львові і повноважного представника СССР у Варшаві..."

Сила фактичного матеріалу та живих людей, пов'язаних зі СВУ-СУМ така велика, що большевики вважають за зайвий труд пробувати замовчувати існування цих двох визвольно-самостійницьких організацій. Вони

теж влучно ставлять СВУ-СУМ у тій самій категорії, що й ОУН, бо в основному всі ці формації дійсно ідейно, політично та дією близькі собі.

Обі ці формації виконали важливу функцію в національно-визвольній боротьбі. Вони, по-перше, провели нитку тягlosti цієї боротьби від років державности 1918 — 1920-их, почерез визвольну боротьбу 1921-22 рр. і Братство Української Державности аж по 40-ві роки, коли боротьба ОУН-УПА охопила соборну Україну в єдиному могутньому русі національної революції, яка фактично триває по сьогодні. По-друге, СВУ-СУМ були підпільними організаціями, що дуже важливе, бо в дійсності російської імперії серйозну визвольну дію треба й можна вести в першу чергу підпільними методами, які для окупантського режиму багато грізніші, ніж відкриті методи. Хто не розуміє або свідомо дискредитує і применшує дію підпільних організацій, між якими були й СВУ-СУМ, той послаблює організовану визвольну боротьбу. По-третє, СВУ і СУМ об'єднували дві дуже важливі категорії борців за українську державу, а саме висококваліфікованих професіоналістів (учених, мистців, спеціалістів, лікарів і т. п.), а СУМ очевидно молодь. Отже, побіч селянства, побіч нащадків козацтва, побіч дрібного міщанства бачимо в проводі національно-визвольної боротьби передових культурно-громадських, наукових і професійних діячів, а теж свіже покоління молоді, що під час державности було ще дітьми. Коли б СВУ була фікцією, створеною чекістами, тоді ми були б настільки бідніші хоча б тим фактом колосального історичного переродження цілого покоління, що ще в 1916 р. громадно належало до безполітичного Товариства Українських Поступовців, чи автономістичних соціалістичних партій, а 10 років пізніше стало революціонерами-підпільниками — державниками в повному сенсі цього слова. На цей шлях пішли не десятки передових діячів, яких російські окупанти судили на показовім суді в Харкові, а тисячі української інтелегенції, священства Української Автокефальної Православної Церкви, учителів і взагалі кращих патріотів. У загальному, українська марксистська й комуно-російська пропаганда применшують сили покоління цього справжнього НАЦІОНАЛЬНОГО відродження, а на його місце підсувають нам українських комуністів, включно з Миколою Хвильовим. Цим комуністам безупину різні групи влаштовують імпрези, але як мало уваги й пошани віддаємо таким провідникам національно-визвольної боротьби другої половини 20-их років, як Сергій Єфремов, Володимир Чехівський, Людмила Старицьна-Черняхівська, Йосип Гермайзе і безліч подібних всенационального рівня діячів, перед якими М. Хвильовий був неначе капралем серед генералів? Отож, нехай правда про 20-і роки переможе теж і між вільними(?) українцями на Заході.

*“Гомін України”
15 XI.78*

Л. Лук'яненко на процесі Руденка і Тихого

Левко Лук'яненко в концтаборі (Фото: УЦІС)

На захід продістався лист Левка Лук'яненка, члена Української групи сприяння виконанню Гельсінкських угод. Його, як відомо, засудили в липні ц. р. на 10 років ув'язнення і 5 років заслання.

Лист Л. Лук'яненка написаний 9 липня 1977 року. Зміст листа доповнює відомості про те, як відбувався суд над Тихим і Руденком.

Нижче друкуємо винятки з листа Лук'яненка.

"Хочу написати вам про поїздку на суд у Дружківку Донецької області. Поїздка ця — суцільні неприємності. Почалося з того, що напередодні весілля сестри братової, 24 червня у п'ятницю, мене викликали до міліції, вдруге (вже після того, як я був там на реєстрації) і сказали, щоб я прийшов 25-ого і мені вручать документ "від якого я ахну". Я хотів бути у весільній кумпанії, а тут довелося узгоджувати і одне і друге. Увечорі 25-го ми з Надею полишили шанову кумпанію і пішли до міліціонера. Він вручив повістку на суд — ахачь було ні з чого, хоч далєбі і радїти нічому. Я сказав, що для поїздки не маю грошей. Міліціонер потурбувався і в неділю вранці мені видали 40 карбованців під звіт. Через Київ їхати і до Дружківки й назад суворо заборонили, треба було їхати з Городні, тобто від рідних. . .

З Донецька поїздом доїхав до Микитівки, а звідси автобусом до Дружківки. Через те, що їхав не через Київ, а через Городню, я приїхав не на 10-ту годину, а на 4-ту. . .

Суд недалеко від автобусової станції і я швидко знайшов його. У секретаріаті спитав: "Де тут відбувається суд над Руденком та Тихим?"

— Який суд? Уже пізно і ніякого суду немає — відповіла молодиця. Я дістав повістку.

— А-а-а . . . — протягнула вона. — Гаразд. Зараз.

Узяла повістку і вийшла з нею. За хвилину повернулася. “Ходімте” — каже. Вивела мене на вулицю і показала авто, що стояло перед хвірткою. “Ця машина, — продовжила вона — відвезе вас до суду”.

Шофер чемно відчинив дверцята, я сів і він повіз.

— А де відбувається суд? — питаю шофера.

— У червоному кутку Змішторгу.

— А де це?

— Не так далеко. Я покажу вам. З вулиці Леніна підете вузькою доріжкою вглиб подвір'я до двоповерхового будинку. Там вас зустрінуть.

— Ви вже возили туди свідків?

— Возив.

На наступні питання шофер не хотів відповідати і я спитав його про дружківську погоду. За кілька хвилин він зупинив авто і показав углибині двору будинок, куди я мав іти. Біля входу стояв міліціонер. Я минув його і ввійшов у вузесенький коридорчик. Назустріч мені виступив здоровенний чоловігя; ще два стояло обабіч лівих дверей до червоного кутка і третій стояв на порозі правих відчинених дверей до бухгалтерії.

— Ви куди? — питає мене чоловігя.

— В суд. А ви хто такі?

— Ми . . . ми . . . Дайте вашу посвідку!

— Хотів би знати, хто ви такі. Покажіть вашу посвідку!

Чоловік біля правих дверей зробив крок до мене і став напоготові. Чоловігя поернувся і зник за дверима. За хвилину з'явився знову і каже: “Зачекайте тут” і показав на право відчинені двері. Його помічник провів мене через праву кімнату, де сиділо понад десяток молодиць, до другої кімнати, де було три бухгалтерки.

— Може тут поставити портфель і посидіти, — мовив мій провідник.

— Гаразд — буркнув я. Поставив портфель і сів.

Він вийшов. Молодиця глянула йому вслід і каже до мене: “Ви мабуть свідок? Тут багато вже було. Перший день нам удалося трохи послухати через двері. Ми ніколи такого не чули. Цікаво! Вони, підсудні, якісь учені й непрості люди . . .”

Я не відповів. Натомість спитав: чи давно йде суд?

— З 23-го числа.

У дверях з'явилася націлена на мене фізіономія: “Вас просять!”

Я став і вийшов у коридорчик. Два чоловіки, що стояли виструнчившись обабіч дверей трохи розступилися. Один з них розчинив двері і я опинився в освітленому залі розміром десять метрів на десять.

Праворуч на сцені сидів суд. За судом на полиці лежало томів з 30-ть слідчої справи. Перший ряд стільців був пустий. У другому ряді з чималими проміжками сиділи Тихий, солдат, Руденко. За ними ряд порожніх стільців і потім ряд зі свідцями, на якому були: Кандиба, Бердник, Світлична, сестри підсудних, дружина М. Руденка Раїса і мати Тихого. Решта місць була зайнята спецтоваришами.

— Чолом вам, шановні друзі! — вклонився я до Тихого та Руденка. Потім повернувся до свідків і привітався до них.

— Вас на суд покликали, а ви відвернулися від суду і розкланюєтеся . . . промовив суддя.

— Я слухаю суд, — повернувся я до сцени.

Суддя: “Ваше прізвище, ім'я та по батькові, рік народження та місце”. Я відповів.

Суддя: “Розкажіть суду про підсудних”.

— Я хотів би спитати . . .

— Ми будемо питати, — перебив мене суддя.

— Я хотів би знати, суд відкритий чи закритий?

Суддя: “А яке це має значення?”

Я сказав, що від цього залежить моя поведінка, а саме: даватиму я покази чи ні.

Суддя: “Відкритий”.

— В такому разі я буду свідчити.

Суддя: “Ви знаєте Руденка?”

— Як видатного українського поета і письменника я знаю Руденка з його творчості давно, а особисто познайомився 1976 року.

Суддя: “Розкажіть про ваше знайомство з Тихим”.

— Тихого я знаю давно з часів перебування в Мордовських політичних таборах. Ми з ним постійно листувалися і коли настала фізична можливість, зустрінулися. Я радий, що доля зволила познайомитися з цими людьми.

Потім суддя попитав про зустрічі і далі: “Хто є автором документів Групи”?

— Усі десять членів Групи.

— Хто написав документи?

— Усі писали, вносячи доповнення, зауваження та стилістичні правки відповідно до свого світогляду та літературних смаків.

— Яка конкретно роль Тихого?

— Тихий підписав документи, але не вніс ніякого конкретного вкладу в ці документи Групи.

Ще кілька незначних питань та їдких зауважень, про мою участь у Групі і мені дозволили сісти.

Один із засідателів зачитав покази Ю. Орлова, керівника Московської групи. Орлов відмовився свідчити. Потім зачитали свідчення Матусевича. Він відмовився дати покази про Руденка. Далі зачитали свідчення Мариновича. Він сказав, що з Руденком був у добрих взаєминах. Ніколи нічого антирадянського Руденко не казав і в письмовому вигляді йому не давав. На питання про якийсь конкретний документ відповідати відмовився.

Тихий заявляв клопотання:

- стенографувати процес,
- записувати процес на магнітофонну плівку,
- усунути нав'язаного йому адвоката,
- скасувати із судових витрат 961 карбованець за проведення графічної експертизи та експертизи його друкарської машинки, поза як він жодного разу і в жодному документі не заперечував свого авторства,
- зачитати його статтю про Донеччину, що інкримінована йому у відповідальність,
- дозволити для захисту його інтересів адвоката з міжнародної організації юристів-демократів.

Усі клопотання суд відхилив.

Руденко просив зачитати статтю Бориса Ковгара (Ковгар нібито був 5 років агентом КГБ і в згаданій статті докладно написав про свою роботу в середовищі української інтелігенції). Зберігання (чи поширення) статті Ковгара інкриміновано Руденкові у відповідальність і він хотів щоб суд її зачитав.

Прокурор підняв перед судом клопотання зачитати постанову медичної комісії про те, що Ковгар божевільний (перебуває від 1972 р. у Дніпропетровській спецпсихлікарні).

Якщо Ковгар божевільний, тоді не можна інкримінувати його статтю у відповідальність, а коли суд її інкримінує то повинен оголосити її в судовому засіданні. Руденко додав, що за його глибокими переконаннями, Ковгар — нормальна людина.

Суд відхилив це клопотання Руденка, як відхилив і клопотання про дозвіл адвоката з Міжнародної асоціації юристів.

Коло шостої години судове засідання закінчилося. У мене секретарка взяла проїзdnі квитки і сказала, що через те, що вже нарсуд не працює і нікому видати мені гроші і оформити повістку, я можу їхати додому вже зараз, а гроші і повістку вона вишле мені через пошту на домашню адресу. Із-за страшного переповнення транспорту я не міг вирушити в дорогу без повістки і тому залишився на ніч.

В готелі для всіх свідків були заброньовані місця. (Між іншим подедували, що перед тим був невеличкий ремонт і група молодих людей від 23 червня поселилися в готелі). Одне слово — ми повечеряли гуртом побалакали і закінчили день 28 червня.

Я хотів 29 червня попросити в судді дозволу побути на суді бодає один день, але вранці до кімнати зайшли два міліціонери і, побачивши нас трьох питають: "Хто з вас Лук'яненко?"

Я назвався.

— З Чернігова, — почав один — надійшла телеграма, що ви порушили адміністративний режим. Вам видали вчора повістку і ви повинні були виїхати з Дружківки ввечері, а ви не виїхали і тим самим зробили порушення.

— Мені не видали повістки!

— Ні, повістку вам видали! Чому ви не виїхали?

— Хто вам сказав, що видали? Повістки не оформили і не видали. Вона у секретарки суду!

— Ходіте з нами в міліцію!

— Чого я туди піду?

— Ходіте! Там розберемося.

Я пішов і мене протримали в одній кімнаті до пів на одинадцятю. Коло мене спочатку сидів міліціонер, потім він вийшов. Я піднявся, вийшов у коридор і розігнався до виходу. Мене зупинили. "Ви, що, — кажу — затримали мене? В такому разі зачитайте постанову".

— Ні, не затримали. Затриманим ми надіваємо на руки кайдани. Ми вас запросили. Коли все з'ясується, ми допоможемо вам дістати квиток на поїзд і виїхати.

Коло одинадцятої години мене підвезли до готелю. В кімнаті на мене чекав Кандиба. Він запропонував поспіяти. Перекусивши, я забрав портфель, попрощався з ним і чорна "Волга" повезла мене до Краматорська.

На залізничній станції ми були за 20 хвилин до відправлення поїзду. Хоч коло каси було вавілонське стовпвпоріння, через 5 хвилин у мене був квиток. Часу не залишилося зовсім і я пішов до відповідної плятформи, сів у вагон і рушив на північ.

30 червня був вже в Чернігові, а 1 липня довідався, що Тихого засудили до 10 років ув'язнення і 5 років заслання, а Руденка до 7 років ув'язнення і 5 років заслання. Жахливо! За що? За що? !!

Через два дні довідався, що Верховний суд УРСР, розглянувши 28 червня 1977 р в касаційному порядку справу Петра Рубана, зняв з нього лише 5 тисяч карбованців, що він їх мав за вироком суду сплатити державі і залишив 6 років ув'язнення, 3 роки вислання з України та конфіскацію майна.

Звичайно, і мене судили були несправедливо 1961 року, але то було давно, яось затерлося, згладилося, а справи Рубана, Руденка і Тихого — це тепер, ось зараз, нині. І так несправедливо! . . . "

ДЕЩО З ПРОЦЕСУ МАТУСЕВИЧА І МАРИНОВИЧА

— На Захід продісталися нові подробиці про процес Миколи Матусевича і Мирослава Мариновича, який відбувся 23-30 березня ц.р. (М. Васильків коло Києва). Родину й знайомих підсудних повідомили про процес вже тоді, коли він відбувся — третього дня.

Викликали як свідків обох підсудних, сестру Мариновича, Надію Світличну, Ольгу Гейко, Михалину Коцюбинську та Олесь Бердника.

Матусевич склав заяву, що він добровільно участі в суді не братиме й відмовився від адвоката. Родина Мариновича взяла для нього адвоката з Західної України.

Коли Надія Світлична, яку викликали в характері свідка, увійшла на судову залю, агент КГБ пояснив Мариновичові її присутність, як доказ, що суд є відкритий. Це використала Світлична і подала кагебістові заяву з вимогою допустити на процес друзів Мариновича і Матусевича. Їм дозволили бути присутніми, але тільки на ранній сесії суду. По полудні на залі була тільки Надія Світлична.

Під час суду, Маринович на різні запити відповідав, що процес є протизаконний і суддя назвав його за це папугою. Це викликало сміх присутньої на залі кагебівської публіки.

Перших два і пів дня суд розглядав т.зв. хуліганство Матусевича: декілька років тому Матусевич був випадково вмішаний у вуличну бійку. Тоді провонаторів тої бійки засудили за хуліганство, але ніхто не обвинувачував у нічому Матусевича. Тепер суд намагався доказати, що ініціатором тої бійки був Матусевич і на свідків покликали учасників тої бійки в Івано-Франківську. Всі "свідки" ствердили що ініціатором бійки був Матусевич. Та коли прокурор сказав ідентифікувати Матусевича, вони показали на Мариновича.

Далі суд розглядав участь Матусевича і Мариновича в Українській Гельсінкській групі, їхню діяльність — писання і розповсюдження документів Групи. Оля Гейко, яку викликали як свідка, не дала ніяких негативних свідчень проти підсудних. На питання чи вона є членом Гельсінкської групи вона відмовилась відповісти, бо це питання не стосується справи. Тоді суддя звернувся до Мариновича, яка його думка про відповідь Гейко. Маринович, як і на всі інші питання, відповів мовчанкою.

Надії Світличній показали на процесі один з документів-рукописів. Світлична ствердила, що це її почерк, але що вона не є автором його, а тільки перекладачем з російської на українську мову. Останнє питання прокурора було, чи вона Світлична нічого не навчилася з власного досвіду, щоб не брати участі в такій діяльності. Вона відповіла, що вона особисто навчилася принципів, чого вона не може сказати ні про прокурора, ні про суддю, ні про свідків.

М. Коцюбинська, Віра Лісова, Олесь Бердник, батьки підсудних та сестра Мариновича, яких перепитували як свідків, не дали ні одного негативного свідчення. Допитували також, як свідка, десятирічного хлопця, родича Ма-

Мирослав Маринович

Микола Матусевич

риновича. Дитина вважає, що Маринович — герой. Прокурор намагався дискредитувати Мариновича в його очах, але без успіху. На запит прокурора, що він думає про таких "злочинців" як Маринович, дитина відповіла, що ці люди не є злочинцями. Тоді прокурор запитався чи Маринович змушував його розмовляти українською мовою. Хлопчина відповів, що він здебільшого розмовляє українською мовою, але також і російською. Єдине на що Маринович звертав йому увагу, це на граматичні помилки, якщо він їх робив.

Перепитували теж дві родички Мариновича — 18 річних дівчат. Їх допитували чи Маринович розповідав про Українську Гельсінкську групу, чи він з деким з відвідувачів розмовляв шепотом, або виходив з ними до іншої кімнати. Дівчата відповіли, що таке бувало. Це прокурор використав, як обвинувачення у т. зв. "підривних розмовах".

Під час процесу під будинком суду вистоявали різні дисиденти. Між ними — Микола Горбаль, колишній політ'язень. Горбалья зачепив його колишній слідчий з КГБ, мовляв, що ти тут робиш, ти вже повинен знати вислід таких процесів.

Микола Матусевич і Мирослав Маринович отримали присуди: 7 років позбавлення волі і 5 років заслання.

ЗВЕРНЕННЯ В СПРАВІ ІВАНА ГЕЛЯ

Нижче подаємо текст заяви дружини, матері і доньки Івана Геля, яка разом з іншими самвидавними документами придіталася на Захід.

Іван Гель перебуває в концентраційному таборі в Мордовській АССР, Зубово-полянського району, п/о Сосновка, Учр. ЖХ 385/1-6. Арештований в січні 1972 року, він був засуджений на початку серпня 1972 року на 10 років концтаборів (5 років особливого і 5 років суворого режиму) та 5 років заслання за "антирадянську пропаганду й агітацію" (стаття 62 КК УРСР). Перший раз Гель був засуджений по тій самій статті в 1966 році на 3 роки ув'язнення.

Текст звернення подаємо без скорочень:

"До всіх організацій і приватних осіб, які цікавляться положенням у радянських концтаборах — від дружини політв'язня Геля Івана Андрійовича, Гель Марії Йосипівної, від матері ув'язненого — Гель Февронії Іванівної і від його доньки — Гель Оксани Іванівної.

ЗВЕРНЕННЯ

20 березня 1978 року ми приїхали до політв'язня Геля Івана в мордовські табори на чергове побачення. В десятій годині ранку, коли я, дружина Івана Геля, подала адміністрації заяву про призначене нам триденне побачення, мені відповіли, що І.А. Гель позбавлений побачення. Для нас, рідних, це був потрясаючий удар. Ми так довго чекали на це побачення, з таким трудом збирали необхідні засоби і харчі, така важка завжди є подорож, коли доводиться нести важкі наплечники і валізки, що від відмови ми попали у відчай. Ніхто нас не попередив, що мужа позбавили побачення. Я звернулася до начальника відділу т. Сотоєва з проханням змінити доручення про позбавлення побачення, але він наказав нам вертатися додому, бо він не може порушувати розпорядження. Я відповідала, що ми не поїдемо, а сядемо всі три під зоною і будемо голодувати, поки нам не дадуть побачення — мати Івана, 70-річна хвора жінка, я і моя 13-річна донька. Тоді Сотоєв скерував мене до начальника відділу т. Некрасова і цей запропонував нам зачекати до 21 год., "а там буде видно". Було ясно, що адміністрація налякалася нашої погрози. Тим не менше, постільки відповідь адміністрації не була ясна, ми від 20 до 21 березня вели голодівку. Ні в 21-ій годині, ні пізніше ми жодної відповіді не одержали. Щойно вечером 21 березня в годині 18.35 нас повідомили, що ми можемо взяти з собою речі і харчі на одну добу й іти на побачення. Я не погоджувалася на таке коротке побачення, але Некрасов сказав, що побачення продовжить, коли воно почнеться.

Дві години обшуквали нас — роздягали всіх догола, прощупували кожний рубець. Верхнього одягу — пальт — не дозволили взяти з собою.

В призначеній на побачення кімнаті був страшенний холод, бо пічка поспувалася зараз через півгодини і ми не могли навіть заварити собі води.

“Вимагаю свободи і незалежності українському народові”

(Пресова служба ЗП УГВР). — На Захід продістався новий документ українського самвидаву — заява українського політичного в'язня Богдана Ребрика до Головної Президії Верховної Ради ССРСР. Богдан Ребрик, робітник, був засуджений 1970 року на 7 років позбавлення волі і три роки заслання за його національні переконання. Він відбуває покарання в Мордовському концтаборі ЖХ 385-1-6. Друкуємо повний текст заяви в перекладі з російської мови.

Голові Президії Верховної Ради ССРСР, від політв'язня Ребрика, Б. В., Мордовська АССР, п. Сосновка, ЖХ 385-1-6, концтабір суворого режиму.

За чесне виконання свого громадського обов'язку, за любов до свого народу, його культури, традицій, мови й літератури мене засудили на 7 років позбавлення волі в таборі особливо суворого режиму і на три роки заслання. Це беззаконня вчинив наді мною Івано-Франківський обласний суд від імени українського народу і нібито в його інтересах. Пане Голово, цією заявою я не прошу Вас про допомогу і не апелюю до гуманності органів радянської влади. Ні. Людиноненависництво, беззаконність, брехня і сваволя покладені в саму основу очоленого Вами режиму: І просити Вас про допомогу та справедливість було би пониженням моєї людської гідності і чести. . .

Від мужа я довідалася, за що його позбавили побачення: напередні нашого приїзду він був у лазні, де йому зробилося слабо (серце), він задихався і тому просив викликати лікаря. Лікар не приходив, а Іванові треба було йти на роботу, на другу зміну. Він не міг вийти на працю, і наглядач написав доповідну записку про те, що Геля позбавляється побачення за невихід на роботу, хоч сам добре бачив, що Іван зовсім хворий.

22 березня, в 2-й годині дня, прийшли два військовики, забрали мужа й обшукали його. В кишені спеціального одягу, що його видають для побачення (бавовняна куртка, а під нею тільки майка — муж тремтів від холоду всю ніч і день; ми бодай були в плетених кофтах), найшли стрижень кулькової ручки (болпен-у) і за це нам перервали побачення, не дозволили навіть продовжити його до одної доби.

Усіх нас страшенно втомила подорож. Ми витратили 250 рублів на дорогу і стільки ж на харчі, які прийшлося везти назад, і ми не могли побачитися з дорогою нам людиною в спокійній обстановці.

24.3.1978 Марія, Оксана і Февронія Гель“

Жорстокі, нелюдські умови ув'язнення інакшесудимих у Ваших концтаборах сьогодні не викликають сумнівів у кого-будь на світі. Тут я хочу торкнутися питання психічного цькування інакшесудимих у советській режимовій пресі, радіо і телебаченню, і вказати на його результати, які віддзеркалюються і серед самих інакшесудимих. Звертаюся з цими питаннями до Вас, як до людини, яка несе пряму відповідальність за злочинні дії пропагандивного апарату у партії і за всі наслідки, що з цього випливають.

Під час перевезення з табору під опіку Івано-Франківського КГБ для так званої "профілактики мозку" в червні-липні, 1977 року, я мав щастя на власній спині відчувати практичну сторону психічного тиску. Ось тільки деякі факти: 29. VI, 1977. після приїзду до Харківської тюрми, відповідальні працівники всіляко понижували мене за те, що я розмовляв з ними рідною українською мовою. А за відмову зняти і віддати нагрудний хрестик вилаяли мене відступником ворогом і українським буржуазним націоналістом і т. п. На мій протест закінчити знущання, дежурний офіцер (військове звання майора) відповів, що таких ренегатів, як я, треба ліквідувати і що це швидко буде зроблене. Дальше пішла вулична лайка на всіх дисидентів і на їхнього захисника президента ЗСА Картера. Ось тільки одна, найбільш "невинна" фраза майора: "Вас усіх, разом з президентом Картером треба 'опедерастить' (!) і ми (!) це зробимо".

Після того на мене нацькували двох гомосексуалістів-розбійників з метою знасилувати мене, — і тільки щасливий випадок запобіг цьому злочинові.

7. VII, 1977 у Львівській тюрмі дежурний офіцер (старший лейтенант) особисто побив мене за те, що я захищав мої християнські переконання і відмовився зняти нагрудний хрест. А після побиття вкинули мене в карцер, і спеціально вилили на цементову підлогу камери декілька відер води і сказали, щоб я попросив Бога її висушити (!). Проти всіх тих фактів сваволі я зробив відповідні скарги, мовляв "факти не потверджені" (!).

Пане Голово! Ці кричучі факти сваволі є прямим доказом того, що так званий советський народ або не знає дійсного становища справ у країні, або політичний і економічний камуфляж у країні досягнув дивовижних масштабів. А на чесних, сміливих і добрих людей, людей мудрих, з тверезими поглядами на життя і на тих, які мають свої погляди і переконання — всіма інформаційними каналами зводяться на ялепи, знеславлюється добре ім'я й організується всякого роду заплановані кампанії цькування.

Пане Голово! Інтереси майбутнього всього людства вимагають, щоби всі живі люди на нашій планеті сьогодні знали справжнє положення справ у будь-якій країні світу, а тим більше в країні, що називає себе найбільш гуманною, найбільш демократичною і справедливою країною, яка готується принести для всього світу щастя і спасення від всякого лиха. Україні, де тільки за свої переконання і дійсні потреби думати . . . протягом всього 60-річчя існування режиму, знищено мільйони (!) людей. І все це

зроблено нібито в інтересах народу, і — що найбільш небезпечно — в імені всього народу. Доволі, Панове! Не спекулюйте на довіру народу і не прикривайтеся його іменем. Зрозумійте — злочини все будуть злочинами, незалежно на якій висоті Ви проводили Ваші ганебні вчинки. Народ країни давно зрозумів Ваше дійсне обличчя і мовчить тільки задля багнетів і величезного апарату придушення. Етап диктатур і тоталітарних режимів закінчився. Країна чекає серйозних політичних і економічних реформ, країна давиться від репресій і чекає свободи. І чим скоріше це буде зроблено, тим краще для Вас. Пане Голово, у відомому виступі голова КГБ ССРСР, Андропов, безпардонно заявив, що дисиденти в ССРСР — це наклепники і тому втікають перед відкритим виступом перед советським народом зі своїми поглядами . . . і т.п.

Це заставило мене звернутися до Вас з цією заявою і на цілий світ заявити: я, як громадянин, вимагаю дати свободу і незалежність усім поневоленим народам ССРСР, а як Українець — моєму українському народові в першу чергу, бо в боротьбі проти комуністичного колоніалізму і світового комунізму мій народ зазнав найбільші жертви і продовжує їх нести і боротися сьогодні. Ці переконання й ідеали я готовий боронити перед найбільшою аудиторією народу, в тому числі і советського й я твердо переконаний, що Вам, панове, це на добре не вийде. Зробіть мені прислугу, киньте мене на поталу народу. Буду дуже вдячний. Успіхів і здорового глузду Вам, народні слуги!

Політв'язень Богдан Ребрик“.

Судили за пробудження національної свідомості!

«Розстріляйте — іншим не буду»

ОСТАННЄ СЛОВО НА СУДІ ПОЛІТВ'ЯЗНЯ БОГДАНА РЕБРИКА

На захід надістався повний текст останнього слова Богдана Ребрика на його процесі в Івано-Франківському в 1974 році.

У цьому документі є чимало невідомих досі фактів з життя Ребрика, який сьогодні ув'язнений в Мордовському концтаборі (учр. ЖХ-385/1). Нижче друкуюмо уривок з цього документу.

«... Мене обвинувачують у тому, що впродовж 1970-1974 років я займався ворожою антисоветською діяльністю... Погляньмо, отже, чи я був, або чи я став правопорушником. За десять місяців ув'язнення я, треба признатись, інколи починаю вірити, що я винуватець, хоч ніякого злочиння не вчинив. Ретельність слідчого має замітні результати.

Та хто я такий в дійсності?

Народився я 30 червня 1938 року в селі Павлівка в Івано-Франківській області в селянській родині. В 1943 році померла матір. Батько працював на ріллі. В 1951 році, у наслідок анонімного доносу, батька вислали на Сибір. У 1956 році його реабілітували, в 1957 році він помер. У 1954 році під час оргнабору, я поїхав навчатися у школі ФЗН в місті Магнітогорськ в Челябінсь-

ній області. Закінчивши школу, я працював на... (нечітко) в Магнітогорську, а від 1957 до 1962 року служив в армії... В 1962 році я вернувся до Івано-Франківська, де учителював до 1967 року.

У лютому 1967 року мене арештували, а в травні засудили на три роки позбавлення волі та п'ять років позбавлення права виконувати працю, пов'язану з навчанням молоді, нібито за т.зв. «наклеп на советську дійсність» і «виховання молоді в націоналістичному дусі». В дійсності, мене судили за то, що в мені пробудилася національна свідомість та за погляди, які суперечать офіційній ідеології і мене зробили «єретиком».

Під час слідства начальник відділу КГБ, підполковник Долгих зі злобою заявив «Ну, сукин сину, тепер ти багато не дістанеш, але ти ще до нас попадеш». Погроза мала таке значення: мене зачислили до неблагодійних, себто вписали на чорну листу інакшесдумаючих, і від тепер усе буде проти мене, все буде так, як захоче КГБ.

Впродовж 1970-1974 років — провокацією з боку тайної агентури КГБ... 21 лютого 1974 року... рішено обшукати мене... Створено кримінальну справу. Тенденційно перекручують зміст (рукописів і творів). Слідство ведеться з наперед вирішеним результатом. Моїх вияснень не беруть до уваги. Судять.

Обласний суд немов загіпнотизований кагебівськими вигадками, в мої вияснення не вірить, не бере до уваги, визнає мене особливо небезпечним злочинцем, рецидивістом і засуджує на 7 років спецрежиму і на 3 роки заслання...

Судить! Я не боюся тюрми. Не боюся спецрежиму і одягу в поясочки! Вони не змінять моїх поглядів на теперішню дійсність і на життя українського народу. Хіба що вони знищать мені здоров'я, але я не втрачу своєї чести, не загублю сумління і людської гідності. Я не можу видати себе за того, ким я не є. І як добре, що цього не в силі забрати від мене ні один негідник...

Ну що ж судить за мову, якою мій народ створив найгарнішу на світі співучу культуру, за погляди, за які жорстоко страждав Шевченко. За мову і погляди Котляревського, Костомарова, Нечуя-Левицького, Лесі Українки й Франка, Єфремова й Грушевського. Я йду за заповітом, який залишили моєму народові його великі сини.

Мене обвинувачують у тому, що я буцімто хотів посіяти ворожнечу між українським і російським народами. Це зроблено, звичайно, для того, щоб надати моїм діям ворожо-шовіністичного характеру. Ні! Шовінізм треба шукати серед тих, хто зфабрикував ту справу, хто узурпував владу, позбавив нас прав. Я не хочу казати, що весь російський народ є таким. Справа тут в українцях, які прийшли на Україну і під покришкою «братерства» продовжують політику російської імперії. Симпатії справжніх російських патріотів по моїй стороні. І це всім відомо. Авторитетні голоси з високих трибун не раз лунали на захист національних прав українців, жидів і інших неросійських народів, бо там де існує сваволя, там обов'язково буде боротьба. А щоб не було боротьби між моїм і російським народом, я вимагаю справедливості!

Я шаную особу і право кожного народу і хочу, щоб шанували мене і наші

права. Цим я виконую мій громадський обов'язок. Але за такі переконання я вже другий раз на лаві підсудних...

Сьогодні, на судовому засіданні, прокурор у своїй промові присвятив багато уваги успіхам і досягненням українського народу, зокрема в західних областях України. З його слів випливає, що в Україні райське життя, а український народ найщасливіший народ на світі. А мені перед очима стоять живі картини терору і голоду 1930-их років на східній, і 1940-1950 роки на Західній Україні, цього найщасливішого народу, коли тисячі невинних людей — дітей, жінок, старих дідів і бабусь гнали на сніги Сибіру і викидали з вагонів під відкрите небо, на 40-градусний мороз, на певну смерть — більшість з них залишилися там навіки.

Чому ви, прокуроре, не хочете згадати про це «щастя»? Або іншу страшну картину: від сходу до заходу сонця працює наш сьогоднішній селянин-колгоспник, за цю працю він одержує мізерну платню, яку навіть соромно назвати платнею. Це щастя?

Чи від щастя більшість селянського населення західних областей України, зокрема гуцули, змушені покидати сьогодні свої родини і рідну землю і їхати на Сибір, Заполярні землі і Далекий Схід у пошуках роботи, а в той же час Україну заселяють мільйонами чужинців.

Ні не від щастя! Все це наслідки колоніальної політики. Створені всі умови для того, щоб українець перестав бути українцем...

Надія Світлична

ВИРУШАЙ САМ...

*Якщо на твій клич не прийде ніхто,
тоді вирушай сам.*

*Сам вирушай, один вирушай,
в путь вирушай сам.*

*Якщо скує всіх ганебний страх
(О, доля твоя нелегка!)
і кожен у відповідь мовчки зітхне
і боязко очі схова, —*

*сам говори:
твоя совість і глузд
підкажуть тобі слова.
Тоді говори сам.*

*Якщо підуть від тебе всі
(О, доля твоя нелегка!)
Якщо всі покинуть тебе
і буде важким твій шлях, —*

*ти все ж продовжуй вперед іти.
Хай ноги зб'єш до крові, —
іти продовжуй сам.*

Якщо підуть від тебе всі

*Якщо буде темна, пекельна ніч
(Шаблею вітер і злива, як лід!)
і ніхто не запалить вогню, щоб тим
хто йде у тітьмі, допомгти.
Тоді ти сам свій вогонь запали —
Ватру гніву й любови жар.
Свій вогонь запали сам.*

*Якщо на твій клич не прийде ніхто,
тоді вирушай сам.*

*Сам вирушай, один вирушай,
в путь вирушай сам.*

Переспів вірша індійського поета Рабіндраната Тагора, що його виголосила в п'ятницю, 24-го листопада Надія Світлична, під час її привіту на III СКВУ.

Ідеологічні Темі

Роман Зварич

ЗА ЯКУ БОРотьБУ?

5

*Теорія й практика та свідомість української
національно-визвольної боротьби*

Революційна ситуація — криза влади.

Соціо-політична система мусить знаходитися в стані спорохнявілого гниття, щоб революція мала можливості себе зреалізувати та дійти до повної успішності. Саме суспільство мусить бути патологічно просякнене політичною хворобою апатії та нігілізму, щоби революційна свідомість мала змогу вкорінитися в психіку того суспільства, ітим самим його перетворити. Доцільно було б порівняти такий образ з описом Советського Союзу Валентина Мороза — “фальшиві алмази від справжніх тепер відрізняють легко. Вирізати справжні емоції від налоскотаних — важче. Налоскотавши себе, можна викликати не тільки штучний сміх. Так само викликають штучний трагізм, фанатизм. Найбільша таємниця сталінської доби, полягає в тому, що незважаючи на “потрясаючі клятви”, у “відданості”, “вірності”, “готовості”, вона не мала нічого крім нігіліста — людини, яка не вірила ні в що...

Не можна без кінця випускати грошові знаки — бо знеціняться. Не можна без кінця напихати в людську голову слова — бо наслідком буде та ж сама девальвація. Девальвація слова — основна моральна проблема, яку залишила по собі сталінська доба...

Девальвація слова потягла за собою жадливу девальвацію всіх понять. (“Серед снігів”).

В такій добі тотальної зневіри, людина пошукує за властивим ідейним підкладом; вона сліпо шукає за самими первнями існування, бо розпачливо хоче в щось повірити та перетворити цю зовнішню віру в посередник суб'єктивної віри в самого себе — віра у власні, духово-творчі сили. Тому, переважно в такій епосі грубого, фаталістичного, завмерлого нігілізму зроджуються апостоли, які відтак стають найбільш-потужними рушіями суттєвих змін в суспільстві, бо в них є віра. Як той фенікс який виростає з попелу минулого, такий апостол, цілковито опанований блискучістю своєї віри, вказує шлях до майбутнього та будує новий, справедливий лад. Під сучасну пору, мабуть найкращий приклад такого апостола в тій найбільшій “тюрмі народів” — СССР, це Валентин Мороз. Він пише: “Кожна епоха мала таких будителів, що відроджували слова і поняття після девальвації,

надавали їм знову живого змісту. Моральне омертвіння спричинялося не лише "культами" на зразок сталінського...

Рим оновили християни, що ж дало силу написьменному християнинові з його наївними проповідями перемоги (римського філософа, обтяженого вантажем грецької і догрецької мудрости)? Може християнський проповідник знав щось таке, що не знав римський філософ? Ні, справа не в цьому. Філософ знав більше, ніж християнський проповідник. І взагалі: суттєва різниця не в тім, що один знає, а другий не знає. Суть — у градусі емоційности, з якою людина ставиться до тієї чи іншої істини. Один просто знає це. Другий живе цим. Для одоного дана істина є просто інформацією. Для другого — **откровеніє**, без якого життя втрачає сенс.

Істина, розігріта в душі до певного "градуса", стає цінністю. Знання переростає у віру. І тільки тоді людина починає жити. Леся Українка назвала цей стан одержимістю.

І далі — "Апостоли! Апостоли потрібні сучасній Україні, а не ситі пристосованці — "реалісти" з їх аргументами! Ні один духовий переворот не відбувся без апостолів. Сучасне українське відродження також не можливе без них." ("Серед снігів").

Загальна ознака суспільства, яке зазнає різного рода революційного напруження та ідеологічного ферменту, є загальна сукупність його головних шляхів комунікації та зв'язаности, які лучать всі компоненти того суспільства разом в одну, милозвучну гармонію. Дещо метафорично, можна описати такий стан затвердження політичних артерій в суспільстві, або "політичне костеніння". Така політична система не дає ні найменшої надії щоби обминути таку чи іншу якісну зміну; вона вже не спроможна здійснити ряд певних реформ, які, евентуально довели б до майбутньої стабілізації тої ж системи. Наприклад, в 1905 р. коли Російська Імперія знаходилася в стані широкого соціального та політичного, майже революційного розпорошення, наслідком програної війни з посиленою, наново-агресивною Японією, славний російський міністер, П.А.Століпін, зовсім не був у силі зреалізувати певні, досить прості, але й необхідні реформи, які, він сподівався, втихомирять та, підірвуть існуючі революційні голоси й течії. Нездатність державного апарату полагодити якусь просту справу, чи розправитись з якимсь звичайним фактом урядового життя, викликає соціо-політичну кризу ширших пропорцій. Звичайна боротьба внутрішнього політування між різноманітними інтересами, всі хто має певну притаманну ставку щодо кінцевого, дальшого існування системи, перетворюється в боротьбу за саму суть політичної сили і влади. Коли більшість з активних учасників цього останнього рода боротьби хоче цілком знищити систему та її супровідний уряд, який в їхній оцінці, перетворився в репресивний, брутальний, отже тому нелегальний, незаконний режим, тоді вже існує дійсна, чутливо-вибухлива революційна ситуація. Витворюється надзвичайно нестійке явище — а саме, існують два, цілком протилежні до себе, ядра влади, і оба змагаються не тільки за дійсну силу, але й за рішаючий мандат закономірности їхньої влади; коротко — існує криза влади, яка вимагає остаточної розв'язки, інакше остається на її місце історично-політичний анахронізм.

Під сучасну пору, таким дійсним анахронізмом, це нинішня російська імперія та її зовнішня, цілком фальшива форма — СССР.

За вище-поданою аналізою, ця реакційна система нового колоніального визискування вже тепер знаходиться в стані, де звичайні систематичні реформи не мають жодної ваги щодо дальшої стабілізації режиму надто-бюрократизованої та закономірності його вже звироднілої влади. Навпаки, безпосереднім ефектом таких реформ буде лише дальше наголосування анахронічного характеру самої системи в її цілості.

“Радянський Союз”, разом з всіма цими протилежностями, в дійсності є найбільш-кривавою труною нації якого людство ще не знало.

СССР — це кольос-імперія який стоїть на цілком багрянному — ні, кривавому(!) фундаменті, і одинока альтернатива, яка під сучасну пору існує це політичного анахронізму.

Отже, остаточний розвал російсько-большевицької імперії буде рішачою, неповоротною ознакою остаточного тріумфу ідеї нації в світі.

Історія, своїм раціонально-впевненим кроком, піде вперед. В цьому змислі. Ідея Української самостійної Соборної Держави (УССД) — це найвищий зеніт цього прогресивного історичного процесу, сама Воююча Україна — це найбільш блискуча апотеоза “ідеї нації” в світі, бо сама її суть перекреслює “причину” найбільш-жорстокої, але “останньої” колоніальної імперії в історії людства — а саме СССР.

Але, розв'язання цього зовсім нестійкого анахронізму може йти лише шляхом боротьби; це означає, цілком потрясаючий удар між двома діаметрально протилежними світами між двома суперечними стилями життя, між двома непримиримими концепціями. А головне — ця колізія буде узмістовлена в детермінуючому змагу за владу й суверенітет між, з одного боку цілим комплексом імперської апаратури, разом з її терористичними, проти-людськими методами державного насильства, і, з другої сторони, всецілим, революційно-свідомим народом, якого представлятиме його природня, провідна революційна верства, або, його дійсно закондатна, боево-виправдана влада. Ця свідома своїх цілей “ініціативна меншість” буде боротися з народо-вбивчим насильством режиму, своїм власним, духово-творчим насильством революційної динаміки. Високо за-конспірований, суворо здисциплінований, та елітарно зорганізований характер цієї ж провідної верстви буде його найважливішою мілітарною й конкретною зброєю проти ворога. Його незламна, безкомпромісова, стійка, принципово-моральна постава буде постійною запорукою його незаперечної перемоги.

Коли суспільство резигнує з боротьби; коли воно вже не визнає необхідної потреби боротьби для збереження самого його духового ества, а навпаки коли в ньому панує яничарський квієтизм та пасивність; коли таке неплідне суспільство вже не спроможне з глибин свого лона родити та вирощувати дійсних мистців-творців, апостолів віри, які відважно та за власною волею вирішлювали б майбутні історичні шляхи, властиві лише тому суспільству та, при тому, виховували б усі верстви народу на рішучих панів

власної долі; коли, навпаки, в суспільстві домінує безплідна та морально-безлична готовість піддатися й стати рабом того, що було і є, тоді, таке суспільство може бути впевнене лише одної істини — воно загибає скорішим, чи повільнішим процесом. Одинокі гарантія щодо майбутнього, що таке гниле суспільство має — це її гайбляча соромна смерть.

Людина в такому суспільстві буде шукати за мовляв, "вищою логікою", науково аналізуючи якийсь фіктивний, нібито "варварський" інстинкт в тому суспільстві, та, врешті-решт, з нібито великим почуттям морального месіянстичного поклику, доходитиме до "освітленого" висновку, що треба використати цю "жорстоку", "агресивну" психіку в даному суспільстві

Але, справа "логіки" в цьому відношенні є в дійсності периферіальною. Боротьба, зокрема революційного масштабу, витворює мову; революція говорить цілковито чужою мовою для таких, вище згаданих, підлих і безхребетних, "освітлених" псевдо-науковців. Отже, в тотальній боротьбі, яка ведеться за саме духове єство суспільства, за саме його творче само-буття, агресивна логіка революції багатократно перевищує надто стислу, еґоїстичну, псевдо-наукову логіку пасивної інертності. Така людина, яка проповідує цю, під кожним оглядом нижчу логіку, в дійсності, тільки боязливо й розпачливо шукає за різними претекстами, щоби за всяку ціну сама не мусіла включитися до процесу-боротьби, але в найгіршому випадку, лише залишитися його "симпатичним спостерігачем." Така людина вже є морально мертвою, бо для неї штучно-видуманий імператив вигоди перевищує природно-органічний імператив звичайної людської гідності. Така духово-скалічена істота, чи радше "пів-істота", буде інтерпретувати цю гідність, аналізувати її, та на її місце творити виключно-механістичні проєкції "нової людини".

Але, не треба бути вченим науковцем, щоб пізнати ознаки цієї ж гідності в людині. Звичайно, кожний може пізнати цю відносно просту ознаку морально-принципової гідності, тому, що вона є підставою для важливого людського прагнення доходити до вищої грані буття. В епосі боротьби, ця звичайна людська гідність виявляє різного-рода прояви, зокрема коли будуються нові ідейні підстави в суспільстві. Вона кується в кипучо-гарячій кузні боротьби із залізної руди її свідомого ідейно-морального підкладу, та опісля вковується між твердим ковадлом і молотом, які разом становлять виїмкову "віру", чи "візію" тої ж людини. Міцно гартоване залізо, яке виходить з такої кузні, творить незламний, морально-принциповий хребет суспільства, якого ніяк не зігнути, а не то зламати. Мабуть один з найкращих прикладів цієї ж людської гідності був відомий американський революціонер та могутній будівник американської нації, Петрик Генрі який в 1776 р. твердо заявив — "дайте мені свободу, або дайте мені смерть." Він власне, зрозумів та прийняв цю вищу логіку боротьби, і при тому, був змушений різко задекларувати світові свою власну принципову гідність. Тому, сьогодні американський народ вважає його героєм.

Людина, яка в собі не носить бодай малої частки власної гідності є духово збочена через її матеріалістичний, прагматичний еґоїзм, і тому в неї ця будуюча "візія" є прийнята цілком кривим зором. З часом, така людина

стає навіть духово-сліпою, бо її надто звеличені особисті інтереси затемнюють морально-принципову чистоту та блискучу вищість цієї ж віри. Натомість, принципова гідність морально-сильної людини не визнає віри основаної на особистих інтересах. Коли зустрічаємось з таким продажним паразитним еґоїзмом треба, дуже суворо та безжалісно з ним поводитися. Принциповість завжди є радикальною в протиставленні до безхребетності; правда завжди буде брутальною у відношенні до крутіства. Бувши президент ЗСА, Джон Ф. Кенеді, добре зрозумів цю совісну суспільну гідність, коли в своїй інавгураційній промові в 1961 р. заявив американському народові — “не питайтеся, що Ваша країна для Вас може зробити; питайте, що Ви можете зробити для вашої країни!”

У висновку нашого розгляду, треба ствердити, що революція не може бути виключно політичним процесом, — бодай найголовніші остаточні наслідки затяжної революційної боротьби будуть мати політичний характер; мабуть важливішим фактором, навіть первісною суттю, кожної революційної боротьби — це процес духового переродження даного суспільства. Словами Петра Полтави: — ‘довгі сторіччя окупантського гніту й експлуатації, довгі сторіччя денациональної політики російських, польських, і австро-угорських імперіялістів дуже викривили, скалічили духовість українського народу.’

“Негативними рисами української духовости, що виникли у наслідку довговікової неволі і що їх можна було спостерігти в деякій частині українського суспільства, було брак зацікавлення громадськими, загальнонаціональними справами, грубий матеріалізм у щоденному житті, загумінкова обмеженість деяких груп українського громадянства, “хуторянство”, як окреслив цю рису української духовости Дмитро Донцов, невміння думати загальнонаціональними громадськими категоріями, неспроможність піднятися до рівня загальнонаціональних інтересів і ідеалів.”*

* Таке саме стверджує й Осип Дяків — Дмитро Горновий, видатний ідеолог українського націоналістичного підпілля: — “Політична революція ще не забезпечує повністю тривалости нового, нами виробленого ладу. Нам коняно основне переродження українського народу, його повне змобілізування біля ідеї самостійности України, тільки те одне може нас заповнити, що наша перемога не буде короткотривала. Отже, нам конечно побіч політичної ще й духової революція українського народу!!! Без апріорної духової революції “політична революція зводилася б до ефемерного явища, якому дуже скоро прийшов би кінець”.
(“Перспективи нашої боротьби “Ідея і чин”).

далі буде

Поезія · Проза

ВАСИЛЬ СТУС

Василь Стус — один з Шестидесятників. Народився він в 1938 р. на Вінниччині в селянській родині. Навчався в Донецькому педагогічному Інституті, а після відбуття військової служби працював викладачем, шахтарем і газетним робітником. Перші його вірші були надруковані в 1959 р., а перша збірка віршів появилася в “Дніпрі” в 1963 р. В 1964 р. В. Стус став аспірантом в Інституті літератури Академії Наук УРСР. Одружений і має сина 1966 року народження.

Службова кар’єра В. Стуса скінчилася з моментом, коли в наслідок масових арештів в 1965 р. він прилучився до групи, яка перед владою протестувала проти арештів за культурницьку діяльність. Його звільнено з праці, а збірка “Зимові Дерева” що була запланована до випуску, була скреслена з видавничого пляну. Від 1966 до 1972 р. працював доривочно на різних роботах, з яких його постійно звільнювано. Вкінці його заарештовано разом з багатьма іншими друзями в січні 1972 р. Обласний суд в Києві у вересні того ж року засудив його на 5 років концлагерів і три роки заслання в далекій Якутії. Має підірване здоров’я, але ні на хвилину не перестав протестувати проти насильства і топтання людської гідності з боку пліційних та лагерних чинників. Найбільше мучило його лагерне покарання на знищення його кількарічної поетичної праці в часі ла-

Скульптурний портрет
(глина, 1968): Б. Довгань

герного перебування. В. Стус засудив також “заломання” І. Дзюби, а також той режим, що довів його до того заломання.

Поетична й літературна творчість Василя Стуса — це багатогранний спів душі в її контакті з життям і суспільно-політичними проблемами, в якій не бракує також ліричної ніжності і героїчної динаміки. Збірка віршів, “Зимові Дерева” що не могла появитися в Україні, вийшла друком на чужині в 1970 р., а тепер недавно вийшла його нова збірка у В-ві “Сучасність” під назвою “Свіча в Свічаді”, звідки беремо кілька характеристичних своєю силою віри і поетичного виразу віршів.

О.К.

НЕНАЧЕ СТІЛИ

Неначе стріли, випущені в безліт,
згубилися між обидвох країв,
проваджені не силою тятив,
а спогадом про образи почезлі,
так душі наші: о порі вагань
тід щемний спів земного притягання
стішать у тишу, в безвість, у смеркання,
де Бог тримає всепрощенну длань.
Нас позначають кривовети птиць.
що знявшись д'горі, засягають наді,
а доля задивляється в свічаддя
своїх ярів, узгір'їв і криниць.

ДАЖДЬ НАМ ДНЕСЬ!

Даждь нам, Боже, днесь! Не треба завтра —
даждь нам днесь, мій Боже! Даждь нам днесь!
Догорять українські ватри,
догоряє український весь
край. Моя дорога догоряє,
спрагою жолобиться душа.
Як Господь нас оком поминає,
тоді, болю, грай без кунтуша!

ГОСПОДИ

Господи, гніву пречистого благаво.
Не май за зло.
Де не стоятиму — вистою.
Спасибі за те,
що мале людське життя,
хоч надією
довжу його в віку
Вірою тугу розвію.
щоб бути завжди таким,
яким мене мати родила
і благословила в світи.
і добре, що не зуміла
мене від біди вберегти.

ТЕРПИ СТРАСНУ СМЕРТЬ

Вельможний сон мене здолав,
і тут нараз почув я:
Господній голос пролунав:
мій сину, алілуя!
Терпи страсну стезю конань,
спізнай смертельні чари
дороги добр і почезань,
свавілля і покари.
Хоч тяжко душу берегти
під небом цим полуднім,
а треба йти, а треба йти
щосвятом і щобуднем.

Яке жорстоке ти, пізнання
дороги трачених доріг!
Хай увірветься існування,
хай дух притомлений знеміг,
хай видива пода'леніли:
на чорній, як смола, воді.
Та ми жили, немов любили.
І вік пробудем молоді.

ЯК ДОБРЕ ТЕ,ЩО СМЕРТИ НЕ БОЮСЯ

Як добре те, що смерти не боюся
і не питаю, чи тяжкий мій хрест,
що вам, лукаві судді, не клонюся
в передчутті недовідомих верст.
Що жив-любив і не набрався скверни,
знавести, прокльону, каяття.
Народе мій! До себе я поверну
і в смерті обернуся до життя.
Своїм стражденим і незлим обличчям
як син тобі доземно поклонюсь
і чесно гляну в чесні твої вічі
і з рідною землею поріднюсь.

ІЗ СЕБЕ ВИКЛИЧ ЛЕВА

, себе виклич лева і збагни
 безмежжя мурів у безмежжі люті,
 коли волаання, кригою окуті,
 клекоцуть від стіни і до стіни.
 Із себе виклич лева і волай,
 нехай ричання, деручке і чорне,
 цю огорожу світову огорне,
 завівши душу в феєричний гай,
 де спогади стримлять, як шпичаки,
 де літа — ніби вигорілі стерні,
 і де жалі, гівни ненажерні,
 на тебе гострять ікла і клики.
 Із себе виклич лева і шалій
 між засувами, ґратами, замками,
 бо зацвітає всесвіт шпичаками,
 колючими дротами веремій.

НАРЕШТІ ВІЛЬНИЙ

Скінчилися останні сподівання
 Нарешті — вільний, вільний, вільний ти.
 То пристішиш, йдучи в самовигнання,
 безжально спальною дорогою листи,
 і вірші спальною, душу спальною, спальною,
 свій невимовний горній дух пали.
 Тоді вже, впертий, безвісти одчальною.
 бездомности озувши постоли.
 Що буде завтра? Дасть Біг день і хліба.
 А що, коли не буде того дня?
 Тоді вже — гибій, отоді вже — гибій,
 простуючи до смерти навмання.

ТИ ПІДІЙШЛА

Ти підійшла — а я тебе не ждав.
 Не сподівався, що аж так нагально,
 ні знаку не подавши, все відтрутиш,
 щоб заступити всесвіт мій щільній.
 Так, світ тобою став, ти — стала світом.
 Чужим, як ти, німим, як ти. Як ти —
 непроханим. Та чую — жаль обох вас
 уникнути — чи брата, чи сестри?

СОСНА ІЗ НОЧІ

Сосна із ночі випливла, як щогла.
Грудей торкнулась, як вода — весла,
як уст — слова. І спогади знесла,
мов сонну хвилю. І подушка змокла.

Сосна із ночі випливла, мов щогла.
і посвітилась болем далина.

І все — вона. Довкруг — одна вона.
Та тільки терням поросла дорога.

Сосна росте із ночі. Горілиць
з-за оболуку свінула Софія.

Десь галактичний Київ бронзовіє
у мерехтінні найдорожчих лиць.

Сосна пливе із ночі і росте,
як тінь Вітчизни о порі смеркання.
А ти уже потойбіч, ти — за гранню.
де видиво гоїдається святе.

Там — Україна. За межею. Там,
лівіше серця! З горя молодого
сосна стриміє з ночі, ніби щогла,
а Бог шепоче спрагло: аз воздам!

ОСТАННЯ ПІСНЯ

Ще вруняться горді Славутові кручі,
ще синіє річки збурунена гладь.
але проминув тебе птахом летючим
твій час, твій останній. Попереду — падь.

Ще небо глибоке, ще сонце високе,
та серце замало грудей не пірва.
Урвались, подались прекрасні мороки,
і щось тебе кличе, і щось тебе зве...

Розкрилені висі твої пронеслися.
Попереду прірва, і очі не мруж.
Ти бачиш розхрестя дороги? Молися!
Бо ще ти не в'їн, і ще ти не муж.

Ще горбляться горді Славутові кручі
та сторч головою зривається світ.
Чіпляйся за кручі, як терен колючий.
чіпляйся за небо, як яблуні цвіт.

За обрієм обрій, за далями, далі, —
допоки накруглий не вигасне день, —
погробли тополі в глибокій печалі
своїх калинових, вишневих пісень,
бо вже ослонився безокрай чужинний,
і гнеться в жалобі кривавий розмай.
Прощай Україно, моя Україно,
чужа Україно, навіки прощай!

Передріздвяні роздуми і мрії каторжниці

(Лист Ірини Калинець із заслання)

/УЦІС/ ... Що ж писати про себе? Львів був моєю колискою, там я народилась, там вчилась, там закінчила Університет /славістику/, звідти забрала мене машина на чужину. Напередодні розлуки — якраз на Різдво — обійшла разом з київським поетом Василем С. /тепер на Колимі/ майже всі львівські храми. На свята храми переповнені, натовп виливається на вулиці, це рухома ріка, бо люди поступаються місцем тим, хто мерзне поза храмом. Але це єдина ріка, бо всі в надхненні колядок, тоді мужніють голоси, і слюзи заступають очі. Неймовірна туга за храмами на чужині, особливо в свята. В Мордовії ми куцою громадною землячок сідали за нехитрий стіл, коло свічки, зліпленої самотужки з воску, який покриває сир. Деколи вдавалось роздобути ялинову вітку — і була нам різдвяна ялиночка. З перлової каші — кутя, в яку додавали меду, маку, горішків — усього, що приберегли до свят із скупих посилок. І колядували... І поруч була Україна, і всі наші далекі і близькі земляки.

Спогади не полишали нас ні на хвилину, бо в замкненім просторі чужини живеш лише спогадами. Тут ніби вільніше, тут простір неосяжний, але настільки неосяжний, далекий, що невідчуждливий ногам. Бурятські степи трудно описати — їх треба побачити. Тут коні видаються іграшковими кониками, а село — химерною картою на безмежжі. Мабуть тому тут так чужинно — чужо. "Україна" в нашій кімнатці. Ігор оздобив дерев'яну перегородку розмаїтими картками — скитські пам'ятки, портрети Мамаїв, український одяг, види Львова, а ще кілька живописних поштівків 'Ярослави Сурмач. Книжки. Портрет Тараса. Вишита моєю посестрою ікона Марії, ще дві ікони. І моїх пару вишивок — серветки, рушники...

Перші дні, коли я була тут сама, млоїла туга за мовою, за живим звучанням рідного слова. Цю тугу за собою знаю віддавна, для мене є нестерпною.

..Мені хочеться побути поруч з Вами, біля Вас, як колись у дитинстві коло мого Дідуся. Він з Малнівської Волі — є таке село коло Малнова /там древня церковця і унікальна ікона/ на Львівщині/ колишня Дрогобиччина/ з хутора, де з пару десятків білих хат. Власне там проминуло літнє моє дитинство, бо гостила я в дідуся щоліта. Отож там, у тому "законсерваному" хуторі відкрилась мені таємниця українських свят, обрядів та ритуалів, завдяки яким сьогодні розгортаю минуле. Бо в нашому минулому, спогаданому і в Біблії, вже добрих п'ять тисячоліть.

Не шкодую, що доля завела мене в такі несподівані мандри. Я шкварчала по закутках як звичайний міщух, отаке вегетативне існування, але ж доки "існувати"? На моїй, на нашій Батьківщині люди такі ж, як колись, лиш сонливіші, ніби мухи осінні, вони оживають на свята, вони звідкілясь виростають і ніхто не один...

Ще в 1975 році написалось мені отаке — в спогаді, чи тузі — не знаю, та хочу надіслати Вам ці кілька віршиків:

Усе на світі збайдужіло,
 лиця сонця маківка достигла
 плива по небі облісілим,
 і олов'яним згустком стигне.
 Холодно маюся між днями,
 в безсиллі руки: опустош?
 Ти Бог всесильний над
 Чи просто цар серед вельмж?
 В Твоїй долоні ласки зерня,
 чи тільки помах — зойк порожній?
 Яви мені у милосерді
 веління власне: подорожній
 серед снігів, серед століть,
 серед свого святого краю
 лиши, як душам залишають
 різдв'яний вечір на столі
 крихітку хліба — крихту щастя:
 промінчик неба України,
 червону ягоду калини
 Для передсмертного причастя

Ірина СТАСІВ КАЛИНЕЦЬ

(1978)

Ледь торкається осіннє павутиння
 того шепоту, шепоту тихого,
 того спраглого, того незвиклого,
 на землі цій промерзло синій,
 на порожній, зіщуленій в тиші,
 де дорога твоя — чорне соло,
 де спливають, як сльози, довкола
 янтареві човники листя.
 Ледь торкається вуст твоїх — чуєш?
 Нам ще вийти в зелений світанок,
 що яріє на обрії тьм'яно
 і в душі, обігрітій ночує...

Зав'янула журба на підвіконні —
 Геранню відцвіло; чи голосом дитячим?
 Лиш деколи у снах,
 Лиш деколи ми плачем
 за затишком оселі, що світиться з долоні...

... Я б хотіла, щоб цей лист прийшов до Вас до дня св. Миколая, та за дарунок — якнайщиріше слово і побажання здоров'я, козацької сили і віри. Хай бережуть Вас добрі духи Батьківщини. І хай зігріє Вас на далекій чужині спогад про Батьківщину, бо всі ми — я і мій чоловік, наша дочка /Звенислава/ і наші родичі, наші друзі і знайомі спогадуватимо Вас часто, озиватимемось до Вас крізь тисячі кілометрів. вклоняємось Вам!

Ірина Стасів-Калинець на засланні,

Ваша Ірина

ЗГАДАЄМ ТИХ, ЩО ВІДІЙШЛИ...

Загубилась у безвістях весна одного року. Бурлило тоді буття, кров вирувала в жилах готової до визову молоді. Чим не життя! Ким тільки не стану, чого не доможусь, куди не сягну! — хвилювало в душі, задихались груди від надміру вражень і сподівань. Усе живе стояло під знаком руху — рвійного, нестримного. Бої на дальших і ближчих фронтах, на очах валяться держави, неспокій на суші, морях і в повітрі, зусильне готування всюди в запіллях, -наснажена, згущена вичікуванням атмосфера по домах. Підпілля ж мов справжній вулкан готується...

Одного свіжого ранку з воріт їхньої Аьма Матер саме викотились гурти юних випускників. Матура — яке величаве поняття! А що вже говори, коли її видержав — світ увесь зразу іншим, більшим здається. Й одвертим, таким привітним, здійсненням, чого б тільки в ньому не забажав.

— Отож, пам'ятаймо, браття, як там і не було б, а за десять років усі як один обов'язково сходимось, належно вшановуємо свою старинну, вірну, спільну нам Академічну... Та й юність, у ній проведена — стихійно, з поривом вітру й шумом великоміської вулиці, пронеслися із уст до уст, не вмовкали гучні слова захоплення. — Неминуче, неминуче — прокочувалось їм у супровід.

— Та що ви, аж за десять років?! Куди ж там! Через рік, два, та кожночасно, гуртом, нерозлучно, як і досі, жиймо, наші молоді діла продовжаймо — заворушилось у більшому гурті.

— Хлопці! А що, готові будете, коли прийде пора? — яюсь двозначно відозвався цупкий молодець, Юрко Кузня.

— Хоч і тепер — завзято відгукнувся запальний Ждан Галькевич.

— Ти б краще за всіх не говорив — здержливо устрянув завжди розважний Андрій Гиза.

— Ну, ще би, а хто ж посмів би відставати? — впало погрозово з боку загонистого Стефка Греблі.

— Всяке буває — медитував собі тихий Трохим Кормович — а он такий Іван Сотник, чи Гриць Ванчук, свою дівку під паху, а там може й до вінця — і пиши пропало, моя хата з краю... —

— Но, но, обережно, ти чи не про себе часом завів? — обрушились зачплені парубки, а були з дебелиших, проте статечний Мирно Волховський тут же й перебив словесну сутичку — Панове! Гей! Коли-коли, але вже сьогодні то хіба не випадає... А ви от ділами, не словами, докажете... Чи завтра, чи за десять років — кожен знай одне: на (стрічу) явись.

— Ну, отже, бувайте, друзі... Будем високо держати прапор старого побратимства — і, слово по слові, розсипалося молоде, палке братство во-своєси.

Так... Стояла як на проводах весна, спокусливо вітала, залицялись до юнаків наляті сонцем дні, до великого звали, гриміло стоголоссям місто,

віддавало звучним відлунням по довкільних селах, готувалася юна громада здобувати своє місце під сонцем, ставати у провід залишаних старшим поколінням ланок. Чого то не досягнуть за десять довженних років! — вищу освіту, звання, досвід, а то й власними сім'ями обведуться, проростатимуть далі юні ідеали...

Не то що зійдуться знову. Куди там, десять років, добродію! Ба, далеко-далеко вчасніше. Адже день-у-день розділяли ті самі будні — знесення й падіння спудейської братії, знають одне одного як свою діряву кишеню, не одна затія, не одна тайна єднають їх.

Проте не довелось і після довгого десятиріччя зійтися знову. Турботи й журби дня, пошуки за хлібом насušним — великий пан. А що вже згадувати про непевність майбутнього, що в підмінованім ґрунті на якому жити доводилось давалась кожному в знаки. Тоді, насамкінець, і катастрофа стукнула. Небувала світова хуртовина вимела з батьківських пороїв, розкинула по велелюдних майданах і найдальших кутках землі. Як же тут збереш усіх, коли цей у Краю або на Сибірі пропав, той кудись на захід забрів, по всій Європі тиняється, а ще іншого доля за моря й океани вигнала. А то й невідомо, де хто, що з ним... І скільки ще... Було п'ятдесят, а залишилось?...

Коли ж нарешті, не через десяток років, а куди пізніше, та й не з нагоди ювілею, а так, принагідно, на одній оселі підчас вакацій влітку, зійшлися недобитки колишнього випускного року пам'ятної весни, стріча випала аж ніяк не святково й велично, як те вилеліяв не один давно, в незаторкнутому світоблуддям серці. Насправді ж учасникам сходи́н і не приходило в думку святкувати, річницями займатися. Але ж день вдавсь мрячний, похмурий, нічого робити, ані тобі скупатись ані за рибою вудку закинути. Тож і зібралися у просторішому місці одного з курортників, а тепер покурюють, попивають, чогось і язик не повернеться.

Помірковано веде себе товариство, здержливо. З тогочасних струнких рядів не залишилось і сліду. Цей огрядний такий, неповоротний, той чомусь посоловів, інший у землю начебто запався, того передчасна сивина мов черемхою обсипала, плечі отого худого в дугу нагнули, тут от старечо хтось покашлює, там ще один пробує засміятися, проте не виходить — одне якесь немудре горлування при викривленому обличчі, так що й сам рукою махнув, покинув. Хоч і надто видне в усіх старання, веселого настрою таки не створити. Молодосте, де ти? Куди там до давніх надій, змагань! Присіло братство, на чому попало, з нічого бо втомивсь, тільки й водить один по одному оком. Постарівся, небоже — неминуче приходять будь-кому на гадку.

— Он що, друзі, хоч і мало нас, а ледве чи й у такому розмірі встигнемо ще коли скупчитись... Може б так спільно обмінятись вістками... Розказати б собі спершу про тих, що тут не знайшлися — впала рапром заувага організатора вечірки, зразу й прийнялася. Так і бути. В кого тільки яка відомість за того, кого між ними нема, розділяться нею, особливо ж уже про тих, що безповоротно відійшли. Однодушно погодившись, почали по черзі згадувати.

Ще про живих, то сяк-так ішла мова, інколи перепав і дотеп. Потім тема вичерпалась настала протягла мовчанка, ніхто не має охоти розсклепювати старих ран. Якби тільки кому з місця зрушити, далі вже піде. Питання, кому ж першому починати? Помітне отягання, зволікання. Дехто й завилиювався.

— Ну, годі, так і випадає тобі, Юську, ти ж завжди великий був охотник до новин і всячини... Пальці з запитами до вчителів, навіть на годинах математики, хто вище всіх витягав? Тепер уже не допитуватимешся, а чимдуж розкажуй, чим горщик натягнув — присілись до вилисілого дядька з золотими поблискуючими зубами, і вже тому більш не викрутитись.

— Що ж, нехай... Може й ви краще від мене про кого другого знаєте, а ось про нашого Кормовича припаде вже мені кілька слів кинути. Вам хіба не таємниця, як то було з тим студентським з'їздом, коли всіх поголовно виарештували. Яюсь і я на той збір попав...

— Тебе ж, знаємо, ніде не бракує — таки не вдержався, хтось, допик.

— Ось я добре роздивляюсь, ще до наскоку поліції — не зважає Юсько й береться продовжати, аж тут йому інший знову впоперек — Та як же це так, що всіх цапнули, а ти тоді арештантської юшки не закоштував? —

— Та ж я й хотів про те, але ви все перебиваєте, не дасьте чоловікові скінчити. Як уже зазначив я, роздивляюсь по залі... —

— Ну, менше з тим, що там було, ти ж не про себе, а про нього розкажуй — устрягнув наново нетерпляче сусід.

— Які ж бо ви, до лиха! Ліпше я зовсім перестану говорити — тут уже розгарячився й обрушився Юсько. Все ж утихомирили яюсь — балакай балакай — і він, за цим і тим, ось що про Кормовича зміг позвітувати.

— Як знаєте ще із шкільної лавки, він, бідачисько, все і так покахикував на годинах. Часто поза школою днями й тижнями пропадав, лічився, бідолаха. Аж тут, маєте, запакували ті лапідрухи Богу духа винного Трохимця до Бригідок, та ще й на якийсь рік. Просто ні за цапову душу. За те тільки, що був на з'їзді, може раз чи два слово забрав. Ясно як сонце — розвинулася в нього туберкульоза в вогкім криміналі. Випустили, коли вже ледве що клигав. Був я ще в нього під кінець, але маячив лише сердега... Скільки то ще він з ними поміряєтьсям провчить сяких-таких, як їм на нашій землі господарити... От, якби йому з місяць-два в Ворохті підкріпитися трохи, а там необхідно доводиться знову за спільну справу заступитися. В нього вже й зладжений плян дії. Таке все й говорив, неборака, а сам уже геть висотаний з соків життя, прозорий став, як та воскова лялька. Тільки запалі очі гарячково поблискують. Через кілька днів так і є — переставився. Вічна йому пам'ять! А на похоронах не пригадую, щоб кого з вас уздрів... —

Після Юська випала черга на дещо онесміленого, розсіяного Кметя, що то його чомусь ніяка праця не еміграції довше не трималась. Почав дяковчителем, зазнав і інших експериментів, а ось покищо креслярем промишляє. Всі добре пригадують, що з Греблею колись нерозлучні були. — Як же це наш Стефко попався? —

— Говорити про це — чи не гірше каміння глодати... — видавив із себе не

то ніяково, не то знехотя Кметь. — Стефаньо, відомо, завзятуший був... Славний хлопець...! такий безкорисний... Шкода! — та й знову замнявся. Обличчя в нього враз перекосилось, губи щільно прикусив, відрухово стріпнув щось біля ока. Ковтнув слину й не мов задавився...

— Ну, буде, буде, успокойся — почали вмовляти — та це ж коли вже було! Та й далі підбадьорюють чутливого Кметя, а йому, як показалось, заохоти зовсім і не треба було.

— А от що — почав він поновно, цим разом якось твердо, рішуче — тоді як не один з вас десь по всяких дірах заховався і шкіру зберіг, а далі й сам про-себе-дбайком став, наш Стефко, фізично куди від вас не міцніший, визов кинув тим червоним дияволам. Що робив? Роботу — важку, буденну, небезпечну, конечну. Без якої не можна було тоді, в той темний час загального лихоліття! Загрівав, освідомляв, літературу між наших і при інших роздавав. Не щадив себе сам і других на роботу втягав. Поки ті іроди прокляті не пірвали з дому одної темної ночі в цю найтемнішу добу. Застиг від тоді слід по ньому, аж віднайшла старенька матір над масовою братньою могилою. По закривавленій сорочці впізнала, яку сама, нещасна, вишувала... Тут нагло обірвав Кметь, від хвилювання не годен був продовжати. На якийсь час запанувала мовчанка серед збентеженого та пригнобленого товариства, після чого, згодом, пішли дальші розповіді. Та тепер уже зв'язкіші, менш чуттєві, короткі, й речеві.

Іванові Сотникові підчас переслухання до того доїхали, що наступного дня мертвим перед перевіркою знайшли. Посинілого й на цілому тілі побитого спрятали ті звірі, а батькам, що домагались побачення, брехнею очі замилили, що син повісився.

Гриць Ванчук проводив вишкільні курси в окрузі, раз вертався із другом призначення опустілим пізнім поїздом до міста, гуторили собі з-тиха, аж ось, десь біля Рави мабуть, увірвався несподівано з сусіднього переділу гурт озброєних лешків — і, без одного слова остороги, обсипав наших хлопців стрілами. — Так усім вам буде, така ваша: "маць" — караїми! — ще відгрожувались при відскоку. Ванчук на місці, не прийшовши до себе, скінчився, а той другий, з бідою вихрапавшись, подав у шпиталі подобриці нічного нападу. — Дрож пішла по людях...

— А що з Гизою, Волховським? Абож Галькевичем? Кузнеку? Віки не бачили, нічого певного не чували, знає хто? — питає разом кількох.

— З Гизою вийшло чи не найприкріше — взявся відповідати меткий і бувалий волоцюга, Криштальський. Саме пробивався через Словаччину... От-от і дістався б на захід, куди й вам була тоді дорога. Та що ж, не пощастило. Просто іронія долі, бо міг зберегтися якщо б знаття. Тамтешня партизанка заловила нас, от що. — Ось тобі кріс, давай разом на німця! — вербують і його між іншими. Ми кріси в руки, бо що тут будеш суперечити, та й ліпше з крісом, як без нього, а згодом все одно відчипимось від тої сволочі... Для всіх це зрозуміле, кожен згори собі міркує, тільки один Андрійко впав жертвою своєї філософії та правдомовности, собі на нещастя призначався — Стріляти не змію, чим і припечатав свою долю. — Ага, бо ти німецький шпін, знаєм ми таких — заверещали, накинулись на нього, і

вже ніхто не зумів допомогти. Ніякі переконання з нашого боку не робили найменшого враження, почали ще й нас підозрівати. Мусів викопати собі бідний Гиза яму — власну могилу... Й у неї скотився, підкошений партизанським вогнем. — Господи! аж здригнулася громада насторожених слухачів — от безталанни...

— Що ж із Волховським? —

— З ним було так під Бродами, як з нашими предками над Каялою, — “сватів напоїша, а самі полегоша за землю руськую” — прорецитував із “Слова о полку” колишній клясовий літератор і літописець, Джміль, один із співдрузів зброї Волховського. Чи не подібна трагедія й Галькевича постигла під Юденбургом — додав він — заскочили його відділ несподівано поночі, наше івоцтво не мало часу й виряд захопити. Постійний бо відворот, марш день і ніч, ані ока примкнути. Раз довелось — і он який кінець... Там же пропав без вісті Галькевич. Одних постріляли на місці, а декого в полон захопити й завантажили у грузовики. Бог один знає... — Важне зідхання супроводить і цю неfortunну новину.

— А Юрко Кузня? —

— О, той залишився вірний собі і справі до кінця — завів ще раз мову Кметь. — Поступив до іберменшів лиш на те, щоб воєнного ремесла повчитись і зброю добути. В боях проміряв з Легіоном сотні кілометрів, звільнив Лева-город від тої неситої сарани, дальше їх аж за межі рідної землі проганяв перехресчував маршрути з Дружинниками, тоді повернувся на Волинь. В головному штабі повстанської армії стали власну збройну силу організувати. О, цей дійсно був самобутній! В ранзі командира УПА боронив сміливо Краю від ворожої партизанки, на Білорусі, в постійних сутичках з червоними диверсантами і грабіжниками з гештапо, наложив своєю молодого головою. — Між присутніх немов маком посіяло в пошані до полеглого друга задумались усі. Он який козак був Юрко...

Гутірка на добре затягнулась. Дехто став уже підводитися, протягтися. — А то хіба куди, один з другим? — Еге, добре, тобі говорити, ти що, старий кавалер, або як то наші східні брати звуть — холостяк, значить, нічого на голові, вільному воля, а мені, хлоню, не те — баба ще чого доброго...—

— Одна мить, дозвольте панове! — хутко спохопився Гнат Шумко — умовний предсідник доволі випадкової зрештою зустрічі, за його бо старанням вона й відбулась. — Ось ви тільки вислухайте ще мою думку наприкінці, а тоді хоч розходіться, і на все добре вам усім! Так ось що: Не за одне поміряння силами їм ішло, чи інше освідомлювання народу й вишкіл, навіть не про сам збройний зудар мова, в якому найкращі з нас полягли. А йдеться за спільний нам усім безсмертний ідеал, друзі, за який вони боролись і згинули, і вже більше не поборяться. Щоб він живучий залишився в бутті всіх наших поколінь! А ми ж, побратими шкільної лавки, щасливо при житті збереглись, не так? Тож нашого обов'язку супроти себе самих і супроти них ніколи не зрече мось. Згадали своїх милих братчиків-спудей на те, щоб уже ніколи не забути їх, ані не злегковажити тих священних вартостей, що лишилися заповіддю по них. Я скінчив. — Тоді, вдруге торжественно складали собі взаємно всі присутні щирі обіти, поки по сво

ПСИХОЛОГІЧНИЙ РЕПОРТАЖ

Р. ВОЛОДИМИР “ПРОЩАВАЙ, МИНУЛЕ”. ВИДАВНИЦТВО “СВІТАННЯ”, ГЕЙС, КАНЗАС, 1977. стор. 85.

Відомий українському читачеві поет і письменник Р. Володимир /проф. Роман Кухар/ обдарив нас восьмою з черги книжкою “Прощавай, минуле”, повістю одного життя, яка за формою є поезією в прозі, а за змістом психологічним репортажем життя політичного емігранта.

Герой повісти-вчитель Корнило може репрезентувати кожного емігранта, що змагається не лише за саме існування, за відповідне місце в чужому середовищі, але також бореться за національні права свого народу і загальнолюдські ідеали.

Хоч вісью повісти є родинна трагедія — розвід, кругом якої нанизані психологічні переживання і міркування героя, але численні ретроспективні спогади показують як на фільмовій ленті ціле життя героя, який задумується над суттю і правди, і злodianня, порівнюючи два світи:

Там сам державний лад повернутий проти людини, тут же вона зводить бої із державним ладом, із освяченим законом, із власною особою, проти влади, там держава проти людини, а тут навпаки...Жахні вислїди зловжитих свобід — неймовірні злочини сучасности, все нові захворіння й налеги, трагічне відмирання природніх проявів життя, гуманних відрухів у людських спільнотах. Ну, що ж забажалось тобі чужини? (стор. 37)

Жінка-чужинка забрала йому все: дітей і майно, бо згідно з законом, за нею право виховання малолітніх дітей, а інший чужий мужчина користується його трудолюбивими надбаннями — от і справедливість!

Проміняла ти, Амалє, злагоду нетлінного висотнього життя на постійне шамотання за матеріальною здобиччю. й утратила здоровий ґрунт існування, загубила найосновніше — мир душі. /стор. 54/

Самотній Корнило мандрує на край міста, де починається степ-цїлина. Тут століттями гасали череди буйволів, а тепер на підвищенні стоїть буйвіл з граніту, на пам'ятку колишніх владарів степів. Тут століттями індіанські вершники втішались волею, а сьогодні слїду по них не залишилось. Корнило задумується над самим існуванням, над життям і приходить до висновку, що “вбивати й пускати в непам'ять” — це принцип сучасного світу. В книжці “Прощавай, минуле” знайде читач не лише проблематику сучасного скомплікованого життя, але й філософічні думки про саме існування, про особисте і народне “я”:

“Велике “я” — чи не найприкметніша познака окремих людей, а то й народів. Кожному оте “я” найдорожче в світі, до всього, що поза “я”,

їх домах не розійшлись. Може на довго, а може й на все...

— Що то жінка скаже? — промкнуло головою в не одного, коли пробивалися ніччю хашами до своїх піднайнятих хат літнього вакаційного привілля. — Заповів на годику-дві, а довелось аж до ночі.

Дома справді і негодували жінки, зате риба в потоці досхочу наплигалась, ніхто бо з гурта давніх матурантів сьогодні не турбував її.

байдуже, хіба що воно обіцяє якусь користь, вигоду для свого таки "я". А де немає в цьому виглядів, то й байдуже людині й народам до всього світу поза їхнім "я". Не прислухається ніхто до голосу скованого народу, ніхто, ніхто... /стор. 47/.

Хоч наведені вище цитати звучать психологічно, Автор не песиміст. Він вірить, що "збуди в душі веселку, а вона просвітить усю темінь життя". Цією веселкою в тій дуже актуальній книжці є подорож героя в Україну. Там він неначе відроджується, повертається юнацька віра в людину, віра в любов, віра в посвяту. Молодий юнак захоплює його своєю завзятістю, любов'ю свого народу, солідарністю:

- Живеш так, щоб чужого не рухавши, свого не дати скривдити.
- А коли по ваше посягають, тоді що?
- Тоді йде боротьба на життя і смерть — ... /стор. 63/

Оця розмова з далеким свояком розбуджує наново віру в ідеали, відновлює снагу і дає силу до дальшої ще більше наполегливої боротьби за непроминаючі вартості й чесноти людини.

У повісті д-ра Кухаря кожний читач знайде свої проблеми, свої сумніви і можливо відповіді на власні питання. "Прощавай, минуле" особливо повинні прочитати ті, яким доля веліла жити в далекій чужині серед чужого моря, ті, що вийшли з гетто та ще і ті, що подружились із чужинцями і втратили контакт з церквою і земляками. "Прощавай, минуле" — це сповідь людини відірваної від рідного ґрунту, це безмежна туга і любов до поневоленої батьківщини, це, вкінці, вічне шукання людського ідеалу, розуміння істини.

Мова повісті — поетична, прикрашена неологізмами, /несебелюбний, жахний/; епітетами/ райдужна пісня, сонцесяйна країна/; фольклоризмами /люд, вибоїстий/, народними приповідками: /час гоїть рани/ і цитатами зі Святого письма /Плоть ничтоже, дух животворяще/, Шевченка та й інших поетів.

Треба подивляти Романа Володимира, що поруч своїй фаховій праці, має ще час і снагу писати літературні твори, віддзеркалюючи недавнєгероїчне минуле/ "Нація на світанку"/ і сучасне еміграційне життя "Прощавай, минуле". Обі книжки дадуть майбутньому дослідникові нашої жорстокої доби цінні історичні та психологічні матеріали, бо "вір віддзеркалює правду життя, сприйняту авторовою свідомістю", що стверджує сам Автор в нотатці "Від автора до Шан. Читачів". /стор. 7/.

А. Власенко-Бойцун

ПРИЧИНІМОСЬ ДО ВИДАННЯ ЗБІРКИ ПОЕЗІЙ Ф. КОВАЛЯ!

Прочитавши в "Авангарді" ч. 3-4 (140-141) інформацію про поетичну творчість Ф. Ковалю, я рішив написати до редакції листа у тій справі.

Ми — сумівці, мали нагоду не раз читати поезії Ф. Ковалю в різних наших виданнях. А мені запам'ятались особливо його вірші з журналу "Крила", що виходив в Америці.

Як сказано в дописі, першу його збірку було видано ще у 1953 у Мюнхені, а перед 10 роками приготував він до друку свою творчість — на 400 сторінок, але до видання не дійшло через брак грошей...

Наука · Культура · Мистецтво

А. Орликовський

КОЗАЧИЙ СЕПАРАТИЗМ В СВІТЛІ НАУКИ Й ТЕНДЕНЦІЙ

Маємо всіляких ворогів довкола нашої території — старих від століть: Росіян, Поляків, Мадярів, які як довго існують претендують на частини нашої території /поляки, мадяри/, або й усю Україну аж до ріки Попраду та Дунаю /росіяни/. Є у нас і такі претенденти до наших земель, як Румуни та Білоруси, які теж вважають "своїми" землями ті, які ні етнічно, ні географічно ніколи їхніми /Буковина, Полісся, Підляшша/ не були, але через приналежність цих же земель якийсь час до їхніх історичних територій /Молдавії чи Велико-Литовської Держави/, вважають таку політичну приналежність за факт, який повинен мати усправедливлення в їх ревіндикаційних домаганнях.

Все ж таки усі вище вчислені претенденти до поодиноких українських територій були такі народи, які національно не мали та не мають нічого спільного з українським народом.

Та тепер, як на сміх, ще знайшовся один претендент на частину українських національних територій: Кубанщину /103.000 кв. км. із 4.511.000 населення, 1970/ та західню Донщину /23.800 кв. км. та населення 778.000 душ /1926/, в особі, отамана Кубані І. Білого, зараз відомого козачого національного провідника на еміграції, по походженню кубанця-чорноморця таки... українського роду, хоч сам себе вже не вважає таким, а лише козаком, приналежним до козацького народу. Претенсії І. Білого відкрито виявилися тепер з приводу об'їзду танцювальної групи молодих Кубанців з Парижа по Європі та в ЗСА із виступами в користь Катедри українознавства. На цю тему писала репортажі п. С. Наумович.

За статистичними даними у 1918 р. українці становили 57.3% на українських етнічних територіях західньої Донщини /986.000/ душ та біля 60.0% 1.184.000 людности Кубанщини,* а до другої світової війни творили 76.8% всієї людности на західній Донщині — біля 600.000 душ та 47.1% всього населення Кубанщини.** У 1918 р. козачого населення українсько-російсько-

* Етнічна картина всієї Кубанщини у 1918 році приблизно така: українці не козачого стану 1.111.600 — 36.4% всього населення, чорноморці /козаци/ українського роду 772.400 — 24.1% всього населення, або 41% всієї української людности. Козаки-лінійці /російсько-мовні/ становили 515.000 — 16,4% всього населення, або 65.5% всієї російсько-мовної людности Кубані, якої було 926.000 — 29.6% всього населення. Росіян козачого стану було 411.000 — 13.2% всього населення, або 44.5% російсько-мовної людности Краю. Горців було 107.000 — 3.6% всієї людности.

** Після статистики у 1930-их роках на Кубанщині в старих границях Кубанського Краю /із 1914

мовного в Кубанському Краю було 41.0%, українсько-російське населення становило 1.522.600 — 48.6% всієї людности, отже майже половину всього населення Краю.

Від 1920 року ні на Донщині ні на Кубанщині аж до сьогоднішнього дня тут не було навіть української радянської влади. Українізація, яка існувала на Кубані, зникла в 1930 роках безповоротно. Значить, український елемент повинен був зліквідуватися, тобто вповні зросійщитися. Але, коли поглянути на карту мовного та етнічного розселення на Кубанщині, вложену до книжки: "Народи Кавказа", т. I, виданої в Москві 1960 року та книжці "Говори Української Мови" І. Жилка, Київ 1953 р., можна зауважити, що українців на Донщині дещо мовно обмосковлено, а на Кубанщині дещо зменшилося на чорноморській низовині в приозівських районах, однак збільшився дещо стан в середушній та горішній течії р. Кубані, де український елемент своєю чисельністю становить + 50% всієї місцевої людности й серпанком окружує російсько-мовне населення Закубання /Майкопщини/. Біля 30% всього населення становить українська людність в сільських степах аж до середушої течії р. Ягорлик.

За обчисленням автора цієї статті у 1960 р. повинно було бути біля 47% — 2.120.000 українсько-мовної людности та 41% — 1.850.000 росіян тобто не козаків та лінійців, а може й донців, переселених туди за останні десятиліття "службово". Для історичної докладности за статистичними даними у 1897 р. на Кубанщині українці творили 47.7% тоді коли росіяни становили всього 42.6%. У 1872 році Чубинський та Русов рахували українців на 60%. Цього відсотка дотримувався у 1918 році і відомий наш географ д-р Ст. Рудницький, подаючи 1.791.000 українців та 895.000 росіян, не враховуючи Чорноморської губернії, де жило 92.00 українців та 31.00 росіян. /"Огляд території України після др. Ст. Рудницького", П. Франка, Відень, 1921/**

За от. І. Білим в його статті "Ответ украинцам" в часописі "Назак" ч.117, травень 1971, Париж, претенсії українців на вище згадані простори вважаються імперіялістичними. Через це він обвинувачує часописи "Свободу", "Народню Волю", "Українське Слово" і інші за попертя реклямитанцювальній групі з Франції серед української громадськості та серед чужинецького світу, в Америці як представників віддаленої найдалі на схід від центральних українських територій території.

Дивно нам,що от.І.Білий аж у 1971 р довідався про український ревізіонізм у відношенні до Кубанської території та частини колишнього Донського Краю Російської імперії, знаючи українську мову, як матірну, та від 1920 ро-

р. /, було 3.557.000 людности, серед якої українці становили 47.1% це є 1.675.347 / 915.770 козаків чорноморців / та 769.777 неказачого населення/. Росіян було на Кубані 1.458.370 — 41.0% / 610.383, козаків-лінійців 847.987 неказачого населення/. Козачого населення було у 1930-их роках /після П. Сулятицького, В. Кубійовича /42,9% тобто 1.525.953 душ, із яких чорноморці становили 60% а лінійців російсько-мовні біля 40% всієї козачої людности.

* Тобто Таганрізькому окрузі, східньому Донбасі по течії р. Калитви аж до Чирських гір.

** Для точности ще дозволю собі подати, що проф. М. Кордуба /родом з Галичини/, в його праці "Територія і населення України", Відень, 1918 р., подавав на Кубанщині 61.2% — 1.078.460 душ українців та 31.9% — 563.000 росіян.

ку, живучи серед української політичної еміграції в Варшаві, Чехословаччині та й дотепер серед української громади в З'єдинених Штатах Америки.

Переляканий "українським імперіялізмом", от. Білий радить Козачому Політичному Центрові, мабуть на чолі із часописом "Казак" /російсько-мовний часопис з Парижа/, створити спеціальну дослідну комісію для провірення історичного минулого "українського соборництва" та імперіялізму. З нашої сторони ми можемо лише радіти з такого задуму от. Білого та його козачих національних однодумців, бо прослідити т.зв. "український ревізіонізм" та /"ірредентизм" у відношенні до Кубанщини і Донщини /східнього Донбасу та східнього Подоння до Калацького узгір'я/ козаки мабуть дечого навчились би та краще пізнали б своє етнічне та національне становище на "своїх" історичних територіях: Дону, Кубані, Терек, Астрахані, /нижнього Поволжя/ та буддійсько-монгольської Калмикії.

Може така дослідна робота спасе весь козачий політичний рух чи самостійництво та поставить його на нормальні тривкі основи, зробить його більш поважним без будь-яких фантастичних політичних мрійництв, в яких "Казакія" повинна вміщувати між р. Кальміюсом в Донбасі /УСРСР/, Чорним морем на заході та Челябінськом /на порозі Сибіру/ на сході, значить по р. Урал в західньому Казакстані та по Уральські гори!

Центром Козаччини є порт Астрахань, вся буддійська Калмикія / хоч її нарід та політична еміграція ніяк не прагне бути козачого народу! / та по р. Терек, до якої претендують горці — магометанський нарід північного Кавказу.

Ясно, максималістичні територіяльні претенсії Козачого політичного центру на території, на яких козаків сьогодні вже взагалі немає / по рр. Уралі та по долішній течії Волги/* та де козачого населення ніколи й не було /Ставропольщина, Донбас і Калмикія, / приведе може Козачий політичний центр до самокритики та спасення його від сміховинного становища, із якого мають найбільше втіхи не хто інший, як росіяни, які знають дуже добре всю історію козачої справи та орієнтуються також не погано в потенційній силі козачого руху до самостійности та лише по-своєму його інтерпретують.

Можливо, що досліді української соборности приведуть козачих політиків до суті, в якій вони пізнають краще, як досі, вагу України в козачій визвольній справі у відношенні до російського визволення, що його несуть досі "білі" Росіяни в Америці та у Франції на спілку із досить ще сильною Козачою /Донско-Кубанською/ на жаль еміграцією. А ця ж козача еміграція далі ще мріє про "вольності та привілеї", які Донці та Кубанці мали під покровом російських царів до 1916 року. Заки претендувати на українські етнічні землі не лише Кубанцям, а й Донцям! краще подумати, з ким їм іти для зреалізування їхніх національних прагнень. Хто як хто, але таки українцям є таки найбільше близька пан-козача ідея, тобто об'єднання козачих земель, /які ще залишилися такими/, в одну Козачу державу на схід Донбасу по р. Волгу Куму, Терек та Каспійське море, в якій то країні козакам жилося б по-козачому, тобто без донського примату, щось на зразок сербів у Югославії у відношенні до Хорватів та Словінців.

* Хоч отаман І. Блий нараховував у 1926 р. там ще 893.600 козачого населення (Поуралля 846.500 Поволжи 47.300 душ). И.А.Билый: Территория и народонаселение Казачих Земель; Календар Альманах Вольного Казачества. на 1930 год., Прага 1929, ст. 131, 137

Вся біда в тому, що в сучасному козакому центрі Донці займають перше місце, тобто є мотором всієї політичної активності, а Кубанці та Терці, /яких 1/3 є теж українського походження**, / є в ролі статистів на показ на всяких маніфестаціях АБН чи в "Тижні Поневолених Народів". Оця абсолютна підрядність Кубанців особливо українського етнічного походження викликала три роки тому реакцію, в результаті чого чорноморці, які бажають зберегти свою національну та козаку гідність, створили свій окремий політичний центр. Від пару років кубанці українського роду виступають на всяких міжнародних зборах вже під своїм кубанським прапором та гербом, вважаючи Донських Козаків представниками лише їхньої донської території.

Ми можемо радіти із цього, що кубанці-чорноморці стали себе морально захищати та побачили, що їхня доля таки при українській нації, тобто при самостійній Україні і їм буде можливо встановити їхнє політичне майбутнє. Це майбутнє буде таким, якого захочуть самі Кубанці, тобто в їхній окремій державності, як це було в роках 1918-20 та в тісному спільному культурному співжитті та економічну союзі із Українською Державою, або в Конфедерації із Україною на взір З.О.УНР(Галицької Держави), як автономної частини всієї України, чи може у прямій приналежності до Української Республіки, як це зараз маємо у відношенні до західньо-українських областей Радянської України. Хай доля Кубані буде в кубанських руках українців чорномовців та лінійців /російсько-мовних/ та українців некозаків та горців та інших меншин, які теж становлять поважне число біля 36% — 1.275.000 душ за урядовою статистикою у 1926 році/ всього населення. Вони теж повинні сказати в свій час своє слово хоч козаці провідники на еміграції їм цього права відмовляють.

Однак, український нарід та його держава ніколи не зможе погодитися із фактом підрядного трактування українського елемента в козакій справі та щоб в його імені говорили люди, які представляють себе "козаками, які прийшли в Кубань" без зазначення звідкіля і хто були їхні діди та прадіди... Зле діється серед кубанської козачої еміграції, коли нею командують сили, які не хочуть признатися до своєї матірньої мови та роду, із якого вони походять. Безбатченки повинні бути мабуть найбільше небажані в авторитетному провіді народу. І нас може дивувати, що такого роду люди можуть мати уповноваження репрезентувати Кубань, як цілість. Виходить, що нам, українцям, прийдеться створити комісію дослідів Кубані та доказати кубанцям, хто вони від якої матері та батька походять. Чи не сором нащадкам запорожців?!

Уважаю, що кубанці, пізнавши свій рід та історичне минуле на основі наукових праць, не будуть зрівнювати українську соборність із...єдиноділімством Денікіна чи Колчака та називати українську соборність "фікцією без слів" чи "фальсифікуванням історії, в якій, мовляв" криється антикозака постава до козачого політичного руху.

Не має рації от. І. Білий, що Україна ніколи не претендувала на українські землі Козакії, тобто Кубань та на західню Донщину. Якщо б таке твердження поставила людина, яка походила б із уральського чи астраханського Козакого війська, якій українська справа була досить далека, або невідомою, то яс-

** У 1926 р. було 208.000 терців російсько-мовних та 104.000 українського походження.

но, такого автора статті можна б поінформувати в його неправдивих заложеннях та розказати історію української соборности, починаючи від "Весни Народів" 1848 р., через період активности Союзу Визволення України /СВУ/ до 1918 р. та подати факти із доби самостійности УНР чи Гетьманської Української Держави, коли велися довгі переговори між Києвом і Новочеркаськом, Києвом і Катеринодаром про приналежність українських земель Донщини із 600.000 української людности та про долю всієї Кубані при чи поза межами українського материка.

Одначе, нас може дивувати, що про непретенсіональність України до Кубані та української Донщини говорить людина, яка у 1918 р. була в складі Кубанського уряду, брала участь в мирових переговорах Кубані із українським урядом в Києві між травнем та червнем 1918 року і повинна знати, який дух був серед Кубанців "українців" до першого та другого дипломатичного представництва УНР та після гетьманського уряду та яка братерська рідна постава була українців до кубанців в Україні.

Не знаю, навіщо перекручувати історичні факти та замовчувати документи часу, договори, які ясно говорять про одність українсько-кубанських ідей в політичному та національному змислі. Якщо стареча пам'ять притупилася в п. І. Білого, то можемо порадити йому прочитати розділи про українсько-донські та українсько-кубанські державні взаємини в "Історії України" 1917-1923 рр. Д. Дорошенка, т.І-ІІ; в "Записках і матеріялах історії української революції 1917-1920 рр." П. Христюка, І-ІІІ томи; в творі І. Мазепи "Україна в вогні і бурі революції" 1917-1921 рр. т. І-ІІІ; О. Болотенка "Козацтво і Україна" та в працях В. Іваниса "Боротьба Кубані за незалежність" та також в споминах "Стежками життя", т.І-ІІІ, виданих між 1959-60 рр. Ясно, цей список можна продовжувати ще довго, та цінні праці, що тут подані, є основні джерела, це, так би мовити, є головні праці, які легко знайти. Поза цими книжками маємо ще багато інших першоджерельних матеріялів, як Ф. Матусевського, Е. Онацького, Д. Донцова, І. Мазепи П. Сулятицького та інших, які в своїх споминах точно подають історію взаємин між Доном, Кубанню та урядом УНР чи УД як теж послів України по столицях Європи із представниками Кубані: в Атенах, Римі, в Парижі та Варшаві у 1919-20 роках.

Ясно, якщо б козаки знали усі ці факти, то, мабуть, не допустили б до друку статті от. І. Білого та його таких фраз, як: "Ни те, ни другие вмешиваться в дела Кубани и других Козачьих земель не имеют никакого ни морального ни между народного юридического права. И подобное вмешательство не может разцениваться иначе, как, только грубое насилие, которое не может быть оправдано никакими мотивами."

Прикро нам чути такі вислови від людини, в якій тече від діда-прадіда запорізька козака кров української землі, та сьогодні змінилась в антиукраїнця на подобіє росіянина чи поляка. Мимохіть пригадується пісня: "Тепер я турок, не козак, у турка я перевернувся".

Дивно, що досі таких ворожих виступів у справі приналежности Кубані не зайняв ні один донець, ні "лінієць" /русько-мовний/ Кубанської землі, а п. Білий, прізвище якого має вповні українсько-мовне звучання. Ну що ж, така вже наша доля, доки не станемо на власні державні ноги та не виховаємо

свого нового державного думаючого покоління, до того часу одні будуть боронити "неділиму" Росію, другі будуть хвалити братній російський нарід в УССР. Та ще інші оборонять "Козакію", із козацьким народом, який повстав ... 1000 років тому! зачисляючи туди старих наших Русів чи Русичів Святослава Завойовника та його наслідників, які, опанувавши незаселену частину Таманського півострова з-під хазарського чи частинно й візантійського володіння та поселивши русинів сіверян /з Чернігівщини/ в цьому районі, дали основи до повалення місцевого удільного Тьмутороканського Князівства із 940-ми роками. Як нам відомо, Тьмутороканська Русь вже за Володимира Великого та Ярослава Мудрого простягала на Тьмуторокань своє територіальне володіння аж до гирла р. Куми при Каспійському морі, хоч Тьмуторокань була рівночасно в дуже тісних династичних та політичних зв'язках із Чернігівським Князівством, визнаючи примат Чернігова та всього Великого Київського престолу. Князь Мстислав Тьмутороканський /+1036/ був навіть від 1024 р. на троні в Чернігові.

Наведений тут коротенько історичний факт із історії Кубанської землі IX—XI ст., хай буде ще одним опрокиненням одної тези Т. Білого про Козаків, які ніби "перші прийшли сюди в Кубань" /1792 р./ Запоріжці, згодом Чорноморці прийшли на Кубанський низ другими або вдруге після русинів з Київської Русі середньовічних часів.

Думаю, не буду одиноком, хто відізветься на статтю козака чорноморця проти українців. Можливо, що інші дописувачі відізвуться по-своєму, іншим змістом та на інші теми козакознання. Але покищо хай ця стаття буде пригадкою отаманові Білому, що хоча в українському науковому світі багато спеціалістів, до козачих справ немає, все ж таки є люди, які зуміють впоратися із козачими претендентами до України, даючи їм відповідь чи відсіч таку, якій ні відповіді, ні оборони з боку Козачого Політичного Центру не буде.

Наша порада козакам-самостійникам — замість братися до дискусії за козачість Кубанського Краю, краще подбати б за козачість основної території, де повинна народитись козача державність — це Донщини, де Козаків ще у 1926 р. не було більше 1.400.000 тобто 31,6% бо решту творили поселенці росіяни біля 1.700.000 душ, /адміністратори та індустріально-міський елемент/, українці 28,3% тобто біля 968.000 душ та калмиків 1,8% тобто біля 58.000 душ.

Козакам самостійникам слід зрозуміти, що їхня національна проблема стоїть сьогодні на останньому плані в усій т. зв. визвольній політиці сходу Європи, бо урядово їхні території навіть не мають статусу національного плеємінного району, як його мають тунгузи чи зиряни в підарктичному просторі. Козачі землі національно гірше стоять, як території Удель-Урала /татарів, башкірів та поволжських фінів, де російський елемент, становить 50-60% всієї людности/. Козаки, врешті, повинні бути свідомі того, що вони не мають в своєму сусідстві ні одного прихильного їм народу, який в певний критичний час міг би їм допомогти...

Чи свідомі цього козаці провідники, що на їхній т. зв. національній території Козаки становлять між 3-3.600.000 козачого населення /разом із чорноморцями Кубані! / на 9.500.000 всієї людности всієї Козакії.

Якщо б репатріювати козаких поселенців із Поуралля, Сибіру та Далекого Сходу, де може жити максимально 1.500.000 потомків колишніх Козаків, то "Козакія" могла б мати не більше 4.700.000 козачого населення, тобто козаки творили б ледве 50% всієї людности Козакії. Чи може бути толерована така держава Росією, для якої вихід до Ростовського порту та Астрахані є питанням життя й великості.

Зражуючи собі українців, козаки пхають себе в пропасть російського моря, в якому їм спасення бути не може, хіба животіння у формі Козачого російського військового стану. Бажають собі цього козаки-самостійники? Ось тому, повинні козаці політики яким доля їхньої батьківщини дорога, повинні во ім'я своєї власної державної рації опрокинути провокативні статті, які загребують до решти всю суть козачого визволення та усамостійнення та є погребанням теорії про створення козачої державности на майбутнє.*

І ще одна замітка на закінчення. Якщо "Казак" видається лише російською мовою, а має цей орган служити й Кубанцям, які становлять біля 50% всього населення Кубанщини, так чому як з правила немає українсько-мовних статей, а якщо такі є то лише в формі листів до українців з... поза Кубані чи Козакії для зневаги чи поучень українців./де знаходиться Україна/. Від літ читаю всякі козаці публікації та все нахожду українсько-мовні матеріали для анти-українських статей. Мабуть у козанів-самостійників українська мова ще не доросла бути мовою журналіста...Та її можна вживати лише до лайливих вискоків?!

* Вершом такого безглуздя можна вважати поміщену в червні 1972 р. в часописі "Казак" ч. 122 статтю Н. Долгова на тему козацького —запорозького сепаратизму у 1918 р. за української гетьманської держави, змішуючи урядову особу гетьмана Павла Скоропадського, полк. Олександра Сахна — Устомовича (для організації "Вільного Козацтва" тобто відновлення старого Козачого (лицарського) стану у відновленій Гетьманській Українській Державі) із якимсь національно-сепаратистичним козачим рухом проти Української Держави за возездання зі "Соборною" вселиною Козакією якої тоді не було та тяжко було собі уявити серед сильних проросійських течій в російсько-мовних козаків Донщини та Кубанщини.

ЛІТЕРАТУРА

- БЕДРІЙ, А.В.: Завжди Соборність Нації. Вісник (суспільно-політичний місячник), рік XXII, ч. 4-5, Нью Йорк, 1968 ст. 21-23.
- БИЛЫЙ, И.: Территория и население Казачьих Земель, Альманах Вольного Казачества, Прага, 1930, ст. 132.
- BILYJ, I.: Cossacks' struggle for freedom and Independence, London, 1954.
- БОХОТЕНКО, О.: Козацтво і Україна, Торонто, 1951, ст. 31
- ДОРОШЕНКО, Д.: Історія України 1917-1923, (II-ге вид.) т. II, Нью-Йорк, 1954, ст. 195-200
- ІВАНИС, В.: Боротьба Кубані за незалежність, Мюнхен, 1968, ст. 5-8.
- ІВАНИС, В.: Кубань. Енциклопедія Українознавства т.4, Париж — Нью Йорк, 1962, ст. 1208-1217
- КОРДУБА, М.: Територія і Населення України, Відень, 1218, ст. 19
- КОСВЕХА, М. О. й інші: Народи Кавказа, т. I (Акад. Наук СССР), Москва 1960, ст. 23-25.
- МІЛЛЕР М. і МАРКУСЬ В.: Донщина, Енциклопедія Українознавства, т.2, Париж — Нью Йорк, 1955-57 ст. 516-580.
- СУРОВ, А.: Казани, Енциклопедський Словар Ф. А. Брокгауза и И.А. Ефрона, Т. В, С.П.Б. ІБ. 1894, ст. 890
- ФРАНКО, П.: Огляд Території України після др. С. Рудницького, Відень, 1921, ст. 15-17.
- МАНКОВСЬКИЙ, Л.: Козаки та Козацька проблема, Вісник, рік XXI, ч.1 Нью Йорк, 1967. ст. 22-25

Борис Бей

ВЕЛИКИЙ

СПІВАК

І ПАТРІОТ

(З нагоди

125-ліття

Олександра

Мишуги)

Олександр Мишуга.
Погруддя роботи скульптора Василя Одрехівського (граніт)

“Усі мої мислі, всі мрії звертались до того бідного народу, з котрого я сам вийшов, День і ніч я думав над тим, як можна поліпшити його долю.”

З автобіографії О. Мишуги

Різні шляхи ведуть людей до мистецтва. А в Мишуги він був ось такий.

“Раз коли я ще був у Ставропігійській бурсі — пише співак у своїй автобіографії — я продав стару камізельку за 25 старих крайцарів, ці гроші були мені конче потрібні, бо ввечері того дня ставили оперу “Лючія ді Ламмермур”... Яке враження зробила на мене тоді опера — словами неможливо передати... Я був весь у вогні, переживав кожну драматичну сцену, повний правдивого болю і розпуки. Тоді я присяг собі в мислях, що мушу бути оперовим співаком.”

З допомогою земляків вдалося молодому Мишугі виїхати на навчання співу до Італії. Перед сином сільського співця, який згідно з волею батька мав стати народним учителем і в церковному хорі при церкві св. Юра у Львові співом заробляв на скромний, бурсацький хліб, відкрився шлях у велике мистецтво.

Однак “батьківщина співців” — соняшна Італія не прийняла юнака з Галичини надто прихильно, його перші успіхи в науці були мізерні.

“Знаєте що, Мишуга — сказала йому одного разу вчителька співу — покиньте ви спів, у вас немає ні голосу, ні музикального хисту, ви низите тон. Швидше у мене на долоні виросте волосся, як ви будете співати на сцені.”

Однак не минуло багато років і ця сама вчителька, довідавшись, що Мишуга співає в “Ля Скалі” головну партію в опері “Фавст”, поїхала на виставу. Вона не хотіла вірити, що це співає її бувший ученик, якому вона пророкувала таке безславне майбутнє і щоб переконатися, що це дійсно він, пішла за куліси.

Бо правду кажучи не було в Мишуги ані імпозантного зовнішнього вигляду, ані великої сили голосу, який предистинував би його на оперову сцену. Свою співацьку кар’єру він завдячував перш за все працьовитості та витривалості, працюючи над своїм голосом : систематично по 7-8 годин денно. З перебільшеною самокритикою сказав колись до одного з своїх учнів:

“Подивися на мене, хіба я подобаю на артиста? Малий, негарний, криві ноги, але я любив спів понад усе.”

Кажуть, спитали одного разу Мишугу, що слід робити, щоб стати добрим співаком. Валикий мистець мав на це відповіді:

“Італійці, найкращі в світі сольові співаки. Кажуть, що до цього треба мати голос, а я вам скажу, що перш за все треба мати розум, потім гаряче серце та залізну волю і аж потім голос.”

Дебютував Мишуга, як оперовий співак пізно, йому вже було 30 років. Проте вдалий дебют на сцені італійського міста Форлі в партії Ліонель в опері “Марта”, відкрив перед ним оперові сцени всієї Європи.

Посліднуймо, хоча б тільки побіжно, інформаційну частину львівського щоденника “Діло” тих років, який уважно спостерігав за успіхами свого земляка.

— Вересень 1883 — знамениті співаки Русини (тенор Мишуга і баритон Володимир Іжак) заангажовані львівським польським театром, приїхали вже з Мілян до Львова;

— травень 1884 — Мишуга заключив договір з дирекцією варшавської опери;

— січень 1885 — успішні виступи О. Мишуги у віденській придворній опері;

— березень 1885 — берлінська опера намагається заключити з Мишугою контракт на 3 роки;

— січень 1889 — Тенора варшавської опери запросила дирекція Театру Ковент Гарден в Лондоні на 4 сезони, щороку, від половини травня до кінця липня;

— березень 1891 — Мишуга виїхав на гастролі до Парижу та Італії;

— липень 1891 — співак Мишуга заангажований до (будапештської) опери;

— березень 1895 — договір Мишуги на гастролі в київській опері.

Співав маестро свої партії семи мовами на всіх головних сценах Європи, не співав тільки в українському оперному театрі, бо такого ані в тодішній Росії, ані в Австрії, не було.

До партій, в яких він особливо потрясав публікою, критики зараховували:

арію Фернандо під хрестом з "Фаворитки" Доніцетті, наватину і любовний дует з "Фавста" Шарла Гуно, арію Йонтка з "Гальки" Монюшка та партію Елеазара в "Дочці Кардинала" Галєві. Проте, на рецензентів віденської преси співак найкраще враження справив, як князь в "Ріголетто". З черги композитор Леон-кавалло, який Мишугу в опері "Паяци" твердив: "Не уявляю, що партію Каніо можна співати краще, як це робить сеньйор Філіппі-Мишуга". Філіппі — це артистичний псевдонім мистця, який він, співаючи в Італії, прийняв на честь свого батька Пилипа.

В колі друзів та знайомих Мишуги знайшлися найкращі вокалісти того часу з Карузо, Баттістіні і Шаляпіним на чолі. З Баттістіні він виступав на сцені київської опери в "Травіаті", з Карузо зустрічався у Варшаві, з Шаляпіним довгі роки листувався.

Найдовше співав маєстро на варшавській сцені, з якою від свого дебюту в 1884 році не розставався близько десяти років. Саме у польській столиці Мишуга досяг вершин слави, а варшавська публіка була свідком його найбільших сценічних успіхів.

Польський музикознавець Юзеф Райс писав про це з ентузіазмом:

"Українець за походженням... був найкращим виконавцем польських пісень і героїв польських опер... Зокрема дві партії і досі не знайшли на польській сцені рівного собі виконання. Це "Йонтек" з "Гальки" і Стефан зі "Страшного Двору". Як співак монюшківських опер має Мишуга свою сторінку в історії польської опери."

А в іншому місці цей же Райс:

"Хто не чув арії "Шумлять сосни" в інтерпретації Мишуги той не може собі уявити щось більш чуттєвого і зворушливого. А спів Стефана "Мамо моя люба" то був справді сердечний спів, що ніжністю голосу і тужливістю викликав сльози у зворушених слухачів."

Варшава любила та цінила Мишугу, цікавилася мистецьким та приватним життям "короля тенорів". Знала, що він завжди дбайливо обвиває вовняним шаликом горло, боячись перестуди, а перед виступом і під час антрактів попиває хлібний квас для зміцнення голосу.

Зайнятий мистецтвом не мав мистець багато часу на приватне життя. Рік після варшавського дебюту, він одружився з львов'янкою Марією Прус-Гловацькою, хоч її батьки, статечні польські міщани, були проти шлюбу "порядної панни з доброго дому з якимсь артистом". Подружжя не було щасливе і вже після кількох місяців розпалося. В місті пошепки говорилося, що закоханий в співі маєстро не міг погодити співу з сімейним життям, а ставши перед альтернативою, вибрав спів.

Всетаки згодом прийшло правдиве велике кохання, єдине в багатому на події житті мистця. Дамою його серця стала театральна артистка, варшавська красуня — Марія Вісньовська. Тридцять три листи Мишуги до неї, які заховались до наших днів, це своєрідна поезія в прозі, пеан на честь кохання. Мишуга мав колись про неї сказати: "Це була богиня, не жінка."

Ходили чутки, що її демонічна краса була причиною дуелів, а навіть самогубств. Та й вона сама скінчила трагічно. Убив її пострілом з револьвера ро-

Олександр Мишуга — Фауст. «Фауст» Ш. Ґюно

сійський офіцер Барте́ньєв, одим з її поклонників/. Для нікого не було таємницею, що Мишуга любив Вісновську. В день її похорону він мав співати Фернандо у «Фаворитці». Збігом обставин у фінальній сцені цієї опери Фернандо співає повну розпуку арію на могилі коханої. Варшав'яни думали, що Мишуга не захоче в цей день співати, а довідавшись, що він виступатиме, викупили всі квитки на виставу. Частина публіки для якої забракло квитків, виламала в театрі вхідні двері, щоб побачити свого любимця саме в цей вечір.

Весь час вистави співак тримався добре, однак в останньому акті, під час арії над могилою, нерви не витримали. Він впав на могилу і зайшовся риданням. Потрясена публіка плакала разом з ним, а диригент покинув оркестру і заслонивши рукою очі вибіг за куліси.

Мишуга був не тільки співаком європейської міри, але також видатним громадянином і українським патріотом. «Він страждав від того» — згадує львівський письменник Михайло Рудницький — «що на чужині не хотіли нічого чути про те, що він українець, часто іронічно розпитували його: що це таке?»

До цінностей, якими маестро осовливо дорожив, належав один лист. Це був анонімний лист, зредагований у віршованій формі, від якоїсь українки, в

якому вона висловлювала подив для таланту артиста, а водночас благала його не забувати, що хоч співає по польськи і на польській сцені, він українського роду.

Виступаючи у великому європейському репертуарі, Мишуга ніколи не забував про рідне мистецтво. Був частим учасником Шевченківських концертів у Львові та інших галицьких містах, де залюбки виконував українські народні пісні.

Львівські мельомани оплескували його в "Запорожці за Дунаєм", де з Соломією Крушельницькою вони створили незабутній дует Андрія і Оксани. Преса старанно занотувала, що в 1898 році Мишуга співав у Києві на урочистому святкуванні столітнього ювілею "Енеїди" Котляревського; в пізніших роках неодноразово виступав в столиці України чи то на концертах в честь Шевченка, чи в місцевій опері з європейським репертуаром. Своїм голосом маестро очарував Київ. Перед кожним виступом на місті появлялися сотні афішів з його портретами, навіть на вулицях продавалися листівки із зображенням Мишуги в різних оперових партіях. Якийсь дотепний цукерник на Хрещатику виставив у вітрині своєї крамниці великий торт в честь Мишуги на якому написав кремом прізвище співака. Київські студенти нераз брали Мишугу після вистави на руки і несли до фіякра, який перед будинком опери звичайно очікував на нього. Напередодні першої світової війни вся Україна готувалася урочисто відзначити соту річницю народження Шевченка. Проте запланований Мишугою виїзд до Києва не відбувся. Російська влада злякавшись українського сепаратизму, заборонила відзначення ювілею. Зате величаво відсвятковано його в "австрійському" Львові, розуміється не без нашого тоді вже 61-літнього маестра, якого голос не зважаючи на вік, не втратив свого молодого свіжого звучання.

В 1905 році став Мишуга перед дилемою: з одного боку дуже корисні фінансово виступи в США і Китаї, на які він до речі вже був погодився, з другого скромний пост професора сольового співу в музично-драматичній школі Лисенка в Києві. Мишуга вибрав це друге. Заглативши гроші за порушення закордонних контрактів, поїхав на заклик Лисенка до Києва, щоб працювати для рідної культури. Школа Лисенка була в тому часі єдиною в царській Росії школою, в якій навчання велося українською мовою. Була вона єдиною на Україні школою, де були кляси української драми і гри на бандурі.

Працював Мишуга в Києві п'ять років, придбавши немало друзів, а ще більше ворогів, зокрема через те, що завжди, так в школі як поза школою, користувався виключно українською мовою. В зрусифікованому Києві це кидалося у вічі і було сіллю в оці російських шовіністів, а також своїх таки малоросів. Крім того царська влада інедоброзичливо гляділа на те, що дохід з багатьох концертів "іностраниця" Мишуги (співак мав австрійське громадянство) йшов на допомогу вдів та сиріт, бідних студентів, а навіть для засланих у Сибір політ'в'язнів та їх родин.

Перебуваючи в Києві, не забув Мишуга поїхати до Канева, вклонитися тіням Великого Кобзаря. В працям'ятній книзі хати-музею на Чернечій горі заховався під датою 21 травня 1906 року такий запис мистця: "Щасливий, що був на Тарасовій могилі. Він навчив мене правдиво любити свою рідну

**Олександр Мишуга – Фернандо
("Фаворитка" Г. Доницетті)**

ову, свій рідний край, дорогу мою Україну."

В році 1911 повернувся Мишуга до Варшави. Згадуючи про дещо несподіваний виїзд маестра із столиці, Нестор українських музиків, проживаючий сьогодні у Львові 99-літній Станислав Людкевич писав:

"Із Києвом, куди спершу потягнула його надія й охота працювати для своїх, Мишуга чомусь не міг ізжитися, головню тому, що Київ і київська опера була надто під обухом московського кнуга та ворожого українству православія."

В своїй лаконічній автобіографії Мишуга записав: “Я дуже набідувався сам і тому помагаю іншим скільки можу.”

Вірний своїм, виступав маестро сотки разів у ролі мецената рідної культури, ще більше грошей роздавав “безіменний жертводавець”. “Агроші — писав співак до свого братанича Луки, пізнішого редактора щоденника “Свобода” в ЗСА, які за гроші стрийка скінчив студії — то золоті, але небезпечні кайдани. Дуже часто здається людині, що вона є їх паном, а це омана. Я сам пізнав те в моїм власнім житті і довго боровся, щоб не дати себе опанувати мамоні”.

Без допомоги Мишуга не була б появилася збірка Івана Франка “Зів’яле листя”, шедевр ліричної поезії не тільки української, але світової літератури. Інколи всував маестро Франкові непомітно більші банкноти до якоїсь книжки, або просто таки до кишені плаща. В цей спосіб він “підкидав” гроші іншим потребуючим, знаючи, що інакше вони їх не приймуть.

“Він на вершині своєї слави зберіг українське серце — писала в своїй автобіографічній повісті “Семінар” поетка Уляна Кравченко — “не дав заманитися чужому блискові” і в шумі оплесків не забував про свій народ, спішив із поміччю для нього, тихий, не гордий, роздавав золото пригорщами.”

Продавши свою каменицю у Варшаві, Мишуга роздав 100 тисяч корон на народні цілі. Які великі це були гроші бидно з цього, що за одержані 25 тисяч корон Ремісничо-промислова бурса у Львові купила для своїх вихованців двоповерховий будинок. Більші суми отримали від маестра: Педагогічне Товариство у Львові, театр Садовського у Києві, місячник “Літературно-науковий вісник” у Львові і щоденник “Рада” в Києві. А перш за все музичне товариство ім. Лисенка у Львові, на стипендії для учнів музики та співу Мишуга довгими роками видавав великі гроші.*

В зв’язку з тим деякі шовіністичні польські газети ставили Мишугі абсурдний закид, мовляв, він польські гроші/себто зароблені в Польщі/ видавав на “гайдамацькі цілі”, підсилюючи тим антипольську діяльність в Галичині.

Повернувши з Києва, займався маестро у Варшаві педагогічною діяльністю.**

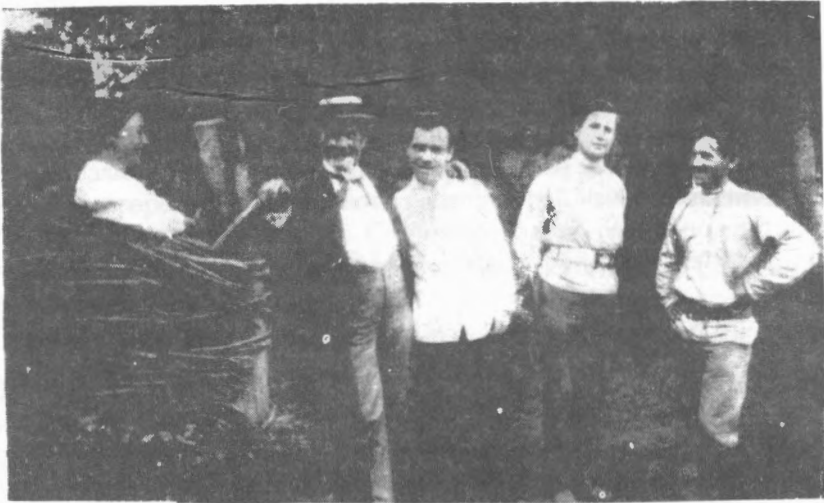
В науці співу був новатором, впровадивши свою власну методу навчання. Його девізом було: хто вміє говорити — вміє співати, бо спів це продовжена мова, при чому передумовою співу є правильне дихання. Методу навчання його вокальної школи передав нам у праці “Практичні основи вокального мистецтва” учень Мишуги пізніший і тенор київської опери Михайло Микиша.

Час від часу мав Мишуга клопіт з поліцією, яка віддавна втягнула його на чорну листу “неблагонадійних” себто підозрілих, а в квітні 1914 року зробила в його помешканні кількагодинний нічний трус. Діялося це незабаром після участі співака в Шевченківському концерті у Львові.

Як виникає із знайдених вже значно пізніше в жандармських архівах ма-

* До речі в своєму записві записав маестро перед смертю цьому Товариству все своє майно.

** Був вимогливим учителем, зате з його школи вийшло багато добрих співаків.

О. Мишуга зі своїм учнем М. Микишею на Полтавщині. 1912 р.

теріялів, російська влада не могла забути Мишугі, що він зізнаючи колись як свідок в процесі Бартенєва "відмовився присягати за православним обрядом і давати пояснення російською мовою, заявивши, що він її не знає. "Владі було відомо, що Мишуга добре володіє російською мовою.

Напередодні війни маєстро вирішив назавжди переїхати до Львова, оскільки так не сталося, а воєнна завірюха загнала його до Італії. Останні роки життя проживав у Стокольмі. З мрією повернути в рідні сторони, помер Мишуга в березні 1922 року в німецькій лікарні у Фрайбурзі, де лікарі безуспішно намагалися рятувати його погасаюче життя.

Перша точка заповіту помершого була: моє тіло має бути поховане в Галичині.

Друзі вповнили заповіт і по довгих роках скитання на чужині, повернув маєстро у рідні пороги. Тим часом вже назавжди.

Львов'яни справили Мишугі величавий похорон при участі 18 священників, трьох хорів і багатотисячної маси народу. Він спочив у рідному селі, Новому Виткові, біля церкви збудованої за його гроші.

закінчення зі стор. 368

Звертаюсь до нашої організованої молоді: причинімося до видання збірки поезій Ф. Коваля! Якщо нас буде, як не кілька тисяч, то хоч би кілька соток охочих, то по одному фунтові стерл., чи ту вартість іншою валютою можна буде потрібний фонд зібрати. Докажимо, що ми цінимо нашу поезію! Особливо так, якою є поезія Ф. Коваля.

Вона вартує того, щоб ми могли мати її в себе і нею себе підсилувати.

Залучую по одному фунтові від себе, і від моєї дружини, разом 2 ф. стерл. — як початок. Так само треба поступити, щоб світ побачив словник (спадщина) покійного проф. П. Савчука (Укр. фразеологічний словник) та віршована Історія України Петра Карманського, про що я свого часу висловивсь у "Шляху Перемоги". Щоб нас не напав сором!..

Д. Мельник Рочдейл, Англія

Виховники

К. Ушинський

ПРОБЛЕМИ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ

ВИХОВАННЯ КОРИСНИХ ЗВИЧОК

Чим молодший організм, тим швидше вкорінюються в ньому звички. Дитина засвоює звичку набагато швидше і міцніше, ніж стара людина. Немовля, життя якого обчислюється днями, звикає до якої-небудь дії після дво- і триразового її повторення, так що матері, наприклад, які відкладають приучання дитини до правильного годування грудьми, поки вона зміцніє, через кілька днів бувають змушені боротися із звичкою, яка вже вкоренилася. Пелюшки згорнуті, подушка покладена так чи інакше два-три рази поспіль, вже встановлюють у немовляти звичку, протидія якій супроводиться криком. Ось чому у безладних матерів і діти неспокійні, тоді як у матерів з визначеним способом дій діти не кричать даремно. Нерви людини, так би мовити, прагнуть навички і звички, і перші звички і навички засвоюються, можливо, з першого ж разу; але чим більше нагромаджується звичок і навичок у людини, тим важче вкорінюються нові, натрапляючи на опір попередніх: дитина привчається за кілька місяців такрозмовляти іноземною мовою, як не може привчитися доросла людина і за кілька років. І якщо в старій людини звички виступають виразніше, ніж у молодій, то це тому, що часто стара людина так само стомлюється тримати на сторожі свою свідомість і волю, як підтримувати своє тіло у прямому положенні: така стара людина опускається в звичку, як опускається в спокійне крісло. Але ми не зовсім згодні з тими, хто, як, наприклад, Бекон, гадає, що звички дитинства важче викорінюються. Це справедливо тільки в тому відношенні, що чим старіша звичка, тим вона міцніша, бо вона вкорінюється саме повтореннями. Але коли дитина, наприклад, скоро виучується іноземній мові, то вона так само скоро і забуває її, якщо перестає вправлятися в ній. Словом, чим молодша людина, тим швидше в ній вкорінюється звичка і тим швидше викорінюється; і чим старіші самі звички, тим важче їх викоринити.

... Гарна звичка — це моральний капітал, покладений людиною у свою нервову систему; капітал цей зростає безперервно, і процентами з нього користується людина протягом усього свого життя. Капітал звички від уживання зростає і дає людині можливість, як капітал матеріальний в економічному світі, дедалі гідніше використовувати свою найдорогоціннішу силу — силу свідомої волі і зводити моральну будову свого життя дедалі вище, не починаючи щоразу своєї будівлі з фундаменту і не витрачаючи своєї свідомості і своєї волі на боротьбу з труднощами, які були вже раз пережиті. Візьмемо для прикладу одну з найпростіших звичок: звичку до порядку в розподілі своїх речей і свого часу. Скільки така звичка, перетворившись у несвідомо

виконувану потребу, збереже і сил і часу людині, яка не буде змушена щохвилини закликати свою свідомість до необхідності порядку і свою волю для встановлення його і, лишаючись вільною розпоряджати цими двома силами душі, використати їх на щось нове і більш важливе?

Але коли гарна звичка є моральним капіталом, то погана такою самою мірою є моральною несплаченою позичкою, яка може заморити людину процентами, що безперестанно нарастають, паралізувати її найкращі починання і довести до морального банкрутства. Скільки прекрасних починань і навіть скільки чудових людей загинуло під тягарем поганих звичок! Якби для викорінення шкідливої звички досить було одночасно хоч би найенергійнішого зусилля над собою, тоді неважко було б її позбутись. Хіба не буває випадків, що людина ладна дати відрізати собі руку чи ногу, аби разом з тим відрізали і шкідливу звичку, що отруєє її життя? Але в тому й лихо, що звичка, встановлюючись потроху і протягом часу, викорінюється так само потроху і після тривалої боротьби з нею. Свідомість наша і наша воля повинні постійно стояти на сторожі проти поганої звички, яка, залігши в нашій нервовій системі, підстерігає кожну хвилину слабості чи забуття, щоб з неї скористатися: така ж постійність у напруженні свідомості і волі — найважчий, якщо і можливий, душевний акт.

Подивіться на саму силу звички: чого не можна зробити з людини самою цією силою? Подивіться хоч би на те, наприклад, що її допомогою робили спартанці з своїх молодих поколінь, і визнайте, що сучасне виховання користується лише найменшою часткою цієї сили. Звичайно, спартанське виховання було б тепер безглуздя, що не має перед собою мети; але хіба не безглуздя оте розніжене виховання, яке зробило нас і робить наших дітей доступними для тисячі неприродних, а проте тяжких страждань і примушує марнувати благородне життя людини на набуття дрібних вигод життя? Звичайно, подиву гідний спартанець, який жив і вмирав тільки заради слави Спарти; але що ви скажете про життя, яке все було б змарноване на набуття розкішних меблів, вигідних екіпажів, оксамитів, серпанків, тонкого сукна, запашних сигар, модних капелюшків? Чи не зрозуміло, що виховання, яке прагне лише до збагачення людини й разом з тим плодить його нужди та примхи, бере на себе труд Данаїд? *

Коли б людина не мала здатності до навички, то не могла б посунутися ні на один ступінь у своєму розвитку, затримувана безперестанно численними труднощами, що їх можна подолати тільки навичкою, звільнивши розум і волю для нових праць і для нових перемог. Ось чому те виховання, яке випустило б з уваги прищеплення вихованцеві корисних навичок і піклувалося б єдино про їх розумовий розвиток, позбавило б цей самий розвиток його найсильнішої підпори, а саме: ця помилка, помітна почасти і в німецькому вихованні, багато шкодила нам і шкодить досі.

Ми тому так довго спиняємося на звичці, що вважаємо це явище нашої природи одним з найважливіших для вихователя. Виховання, яке цілком оцінило важливість звичок і навичок і споруджує на них свою будівлю, споруджує її міцно. Тільки звичка відкриває вихователю можливість вносити ті чи інші свої принципи в самий характер вихованця, в його нервову систему, в його природу. Давня приказка не дарма каже, що звичка є друга природа; але, додамо ми, природа

служняна мистецтву виховання. Звичка, якщо вихователь умів оволодти нею, дасть йому можливість посуватися в своїй діяльності дедалі вперед, не починаючи безперестану будівлі з початку і зосереджуючи свідомість і волю вихованця на набутті нових, корисних для нього принципів, бо попередні його вже не утруднюють, перетворившись у його природу — у несвідому або в напівсвідому звичку. Словом, звичка є основою виховної сили, підоймою виховної діяльності.

Не тільки у вихованні характеру, але також і в утворенні розуму і в збагаченні його необхідними знаннями нервова сила звички, тільки в іншій формі, у формі навички, має першорядне значення. Кожний, хто навчає дітей читання, письма та початків наук, помітив, без сумніву, яку важливу роль відіграє при цьому навик...

Відкриваючи і роз'яснюючи ці складні процеси душевного життя немовляти, наука задовольняє не саму допитливість, але дає разом з тим значну практичну користь, бо для батьків і вихователів надзвичайно важливо добре усвідомлювати, що дитина із першого року свого життя живе не тільки фізичним життям, але що в душі її і в нервовій системі підготовляються основні елементи всієї майбутньої психічної діяльності: виробляються ті сили і ті основні прийоми, з якими вона згодом ставитиметься і до природи, і до людей. Засвоївши такий погляд на немовля, батьки і вихователі подбають не тільки про його фізичне здоров'я, а й про його духовний розвиток. Звичайно, цей період надто прихований від нас, щоб ми могли внести в нього наше позитивне втручання; але ми можемо діяти на нього благотворно, віддаючи від дитини в цьому віці все, що могло б перешкодити її правильному розвитку — фізичному й духовному. Приміром, ми можемо внести порядок в її життя, подбати про спокій її нервової системи, про віддалення від неї всього подразного, брудного і повторного не тільки в фізичному розумінні. Існує, наприклад, переконання, яке здається для багатьох забобою, що зла годувальниця вигодує і злу дитину, але не цілком забобом. Звичайно, злість не може передаватися з молоком, хоч молоко роздратованої жінки псує шлунок дитини; але зла жінка поводить себе з немовлям, і своїм поведінням, а не молоком, сіє в ньому насіння злості чи боягузтва. Не слід забувати, що перше поняття про людину, яке згодом закріпиться словом, утворюється в дитині в безсловесний період її життя і що на утворення цього поняття мають рішучий вплив ті перші людські особи, які відібраються в душі дитини і лягають в основу її майбутнього ставлення до людей. Іщ аслива дитина, коли перше людське обличчя, що відбилися в ній, є сповнене любов'ю і ласкою обличчя матері.

далі буде

* Данаїди, назва 50 дочок Данаоса мітичного короля з Аргосу. Весільної ночі, вони, кожна, вбивали свого чоловіка, за винятком одної. За їх злочин вони були покарані пеклом, де мали наповняти бочку без дна.

Фізична Культура

Д-р Степан Зошук

В ОБІЙМАХ ПОСТУПУ

продовження

ГЕПТАХЛЬОР має ту властивість, що, увійшовши до тіла, він перетворюється у гептахлор епоксид сполуку, яка є п'ятикратно отруйніша, ніж вихідна речовина, а 4 рази більш отруйна, ніж хлордан. Отже, на тому бачимо, як сміливо говорити про приписану дозу.

ДІЄЛДРІН є п'ятикратно отруйніша, ніж ДДТ, коли увійде через кормовід, але аж сороккратно отруйніша, коли всотана через шкіру /прим. мряка цієї отрути сяє на шкіру/. З цього нам важлива наука, що навіть дозволена давка може в нашому тілі набратись виїмково високої отруйності. Взагалі, можливостям тут немає меж. Або така ще можливість: грядки моркви затроєно Алдріном, але в моркві знайдено Дієлдрін і т.д.

ЕНДРІН є п'ядесятикратно отруйніший, ніж ДДТ, для ссавців, а 300—кратно для птиць.

До групи алькілів, або органічного фосфору належать ПАРАТІОН і його побратим МАЛАТІОН. Число людських жертв з приводу ПАРАТІОН-у є неозоре /мова про знані випадки, невідомих є очевидно більше/; тому, що згадані отрути розпадаються розмірно швидко, продавці поширили про ті отрути поголоску, що вони є нешкідливі для людини. А проте справа маєтись інакше. У випадку малатіону знайдено, що цю отруту знешкоджує один розчинник у нашій печінці, але лише під умовою, що наша печінка не є хвора: давка отрути невелика. Однак сьогодні сміливо можна ствердити, що людей зі здоровою цілком печінкою є обмаль, так що стик з малатіоном може показатись погубним. Якраз цю обставину докладніше просліджено, а саме, коли подати малатіон з якимсь іншим органічним фосфором, тоді отруйність обох разом зростає у нашому тілі 50—ікратно, ніж це виходило б з простого додання отруйності обох осібно узятих. Такий випадок може сьогодні легко знайти. Хтось прийняв прим. лік, який має в собі органічний фосфор, а згодом наприскує свої полуниці, чи салату, і нещастя готове.

Пізніше знайдено, що тим супутником неконче мусить бути органічний фосфор, але ним може бути прим. сьогодні так широко уживаний притуплюючий побудливість середник, який то середник є в більшості хлоринованим вугливоднем, а який сам собою є шкідливий для печінки; таким супутником може бути якась отрута в харчах, особливо звіринного походження, якась консерва, алькоголь, тощо.

У зв'язку з тим варто пригадати масове пораження нижніх кінцівок тих,

які хотіли скріпити себе у ЗСА, в добу заборони алькоголю, т. зв. "Джамайка джіндже". Паскарі продавали цей алькоголь, як лікарство, але замість дорогого інґвару, надавали посмаку інґвару добавком тріортокрезильовим фосфатом, який показався тяжкого отрутою для нервових клітин у передніх рінках спинного мізку і для піховок нервів.

На цьому, однак, не кінчається шкоди органічного фосфоту: розсяглість його дії в мізку є велика: від розладів у пам'яті аж до цілковитого розщеплення язні /причина — схізопренія/ і різних ступенів пригноблення /Дургам, 10/.

З-поміж хемічних отрут якраз малатіон і паратіон, щодо їхнього впливу на умово-духову сторінку людини, досліджувано в університетській клініці у Мельборн /в лікарні князя Генрика/ на численних того рода жертвах /Гершон/.

Пані Рашель Карсон замічує до цієї справи: "умово-духові розладнення, як пригноблення, омани, утросення, маячення, навіженість, розгубленість, метушливість, аж до розщеплення язні.

Є це висока ціна за лише часове знищення малої кількості галапасів, але цю ціну ми будемо далі платити, як довго ми не занехаємо думки уживати отруту, яка загрожує прямим робом нашому нервовому уладові".

Хоч не усіх хворих з душевно-умовим відхиленням можемо причиново зв'язати зі згаданими отрутами, які уживаються сьогодні в хаті, в городі, полях і лісах, то всеж таки гідним застанови є остереження, яке пролунало перед урядом і палатою послів з уст покійного през. Кеннеді 1960-го року: "Одним з душевно-умових розладів є торкнений сьогодні щонайменше кожний дванадцятий мешканець ЗСА, це значить; 10 разів більше, ніж хворих солодицею, 20 разів більше, ніж хворих сухотами, 25 разів більше, ніж хворих заником м'язнів і аж 600 разів більше, ніж хворих діточим пораженням. Ще десь біля 1930-го року в області Нью Йорку божевіллям терпів що 22-ий американець /А. Каррель/. Трагічним при тому є те, що більшість духово-душевих відхилень не можна вилікувати і що немає ніяких виглядів на те, щоб їх число зменшилося, а навпаки, воно буде постійно далі зростати.

До виполювання хопти /небажаних рослин/ уживають, між іншими, отрут, які мають арсенік /цим останнім затрокують теж картоплиська/. На чорній листі цієї отрути записано багато наглих жертв у людях, домашньої худоби, дичини, не кажучи уже про дрібний світ даного клаптика землі тепер, і не вчисляючи наслідків у далекій будучині!

Що з того, що є приписи, до такого то дня не заходить на затроєні поля, коли, як виказав опит, лише 10 відс. людей читають остереження, а худоба взагалі читати не уміє.

Попри те шкоди матеріальні зросли до тої міри, що міністерство Рільництва Вел. Британії, а незадовго і Австралії наклали суворі обмеження на уживання арсенікової отрути.

З групи "ДІНІТРО" прим. ДІНІТРОФЕНОЛЬ як виполювач, потягнув не одну жертву в людях і звірятах наглим робом. Невідомі є ще наслідки на будуче і ледве, чи будуть коли відомі.

"ПЕНТА /ПЕНТАХЛЬОР/ уживають в обох цілях. Вистачить короткий

стик цієї отрути зі шкірою рук, щоб продовж 24-ох годин вмерти; так і сталося не раз.

До отрут, які діють підступно, зачислім теж АМІНОТРІАЦОЛЬ/АМІТРОЛЬ/; цю отруту проголошено нешкідливою, але уже незабаром прозradiлися ця отрута свої шкідливі прикмети, а саме в тому, що виникає лихі новотвори /пістряки/ борлакової залози у звірят по їх стикі з розчином: 1 ложечка на 5 літрів води по 68-и днях...

По жалюгідній історії з Коетерганом, який викликав у невинних новонароджених істот стільки потворностей і каліцтва, законом вимагається тепер від виробників нових ліків доказових вислідів впливу даного ліку не лише на доросле звіря, але ще й на його потомство; поминувши питання, що навіть такий дослід майже не дає запоруки, що новий лік не є шкідливий, заких вимог, як повищі, не ставляється, покищо, до виробників отрут, уживаних для приборкування галапасів і переносителів недуг. А така вимога аж напрошується, тим більше, щось в роді згаданого шкідливого впливу Талідоміду /Контергану/.

Приміром ГЕКСАХЛОРЦИКЛЬОГЕКСАН і споріднений з ним ЛІНДАН викликають у гніздинах їхнє здвоєння, отже діють в напрямі виродіння, тобто потворностей.

Коли ми уже при шкодах для людини, що торкається її здоров'я, то згадаймо що такий ДДТ і його похідні можуть викликати в людини недугу кожного оруддя, головно нервового уладу, надниркової залози, яєчників і ядер /звідсіля загроза неплідности/, але теж борлакової залози /щитової/, серця, печінки включно до пістряка і потворностей. Ця отрута нагромаджується особливо у товщі нашого тіла/15/ Часом можна почути твердження, що наше тіло ДДТ по якомусь часі видалює. На жаль, так не є, ми видалюємо цю отруту в міру того, як худнемо, або як воно буває в кормлячих матерей, з молоком її переходить до немовляти. Павль/16/ описує нам одного хворого, який проходив відтовоючу курацію. Він скуд і нагло тяжко занедужав; виказано, що причиною захворювання був ДІЄЛДРІН, накопичений в товщі, звільнений з товщу, сильно затруїв людину. У риб спричинює ДДТ сліпоту. Його не можна знищити варенням. Кмітна людина запитає, чи згадані наслідки не були знані властям, заки дали дозвіл для загального вжитку? /В армії ЗСА в 1942 році, а для цивільного населення у 1954-ому р./ На жаль ні, відомим було однак, що ця отрута спричинює лихі новотвори в печінці звірят, а всетаки дозвіл на уживання ДДТ дано, обосновуючи це тим, що, справді ДДТ має властивості викликати новотвори у звірят, але ця властивість є, на думку урядовців міродайної установи, дуже низького ступеня. Тим часом, як заявляє ГУЕПЕР /17/, ця отрута є пістрякородною і то дуже чистого ступеня. Є підозра чей же, що запістрячення печінок усіх майже пстругів, віком трьох років, у ріках ЗСА, є ділом ДДТ; а ще безпосередній доказ з причинового відношення ДДТ до пістряка даної жертви майже неможливий, отже вольному воля у демократичному суспільстві. Але шкоди зростали далі, так що Виділ Управи Харчами і Хемікаліями в ЗСА був змушений видати у 1950-му році заяву, яка зводиться до такої знаменної думки: "небезпеку ДДТ свого часу недоцінено... засяг остаточних наслідків повсюдного затроєння отрутою ДДТ взагалі не можна ще передбачити... Не є злочин проти людства? Хто за це відповідає?"

Відкрито ударяючу рівнобіжність, а саме, відколи почалось масове розсівання згаданих отрут, кількість захворювань лихокрів'ям зростає помітно і то у всіх країнах. Д-р Герґрейве /18/, знавець у ділянці недуг крові, на клініці Майо, у ЗСА досліджував неозоре число тих жертв, хворих лихокрів'ям, і дійшов до такого заключення: майже всі хворі подали у розповіді, що у своїй минувшині мали стик більше ніж з одною отрутою, включно до ДДТ, особливо з хльорданом, лінданом і похідними нафти. Він наводить численних хворих лихокрів'ям, де те причинове відношення поміж даною отрутою і недугою стверджено без найменшого сумніву, на його думку. Особливо велике число тих жертв лихокрів'ям запримічено в дітей, віком від 3-ох до 4-ох літ, у віці, в якому, звичайно, немає більшої захворювальности на яку-небудь іншу недугу. Др. Барнет /19/ не бачить тут іншого вияснення, як те, що ті хворі є жертвами стику з одною, або більше, згаданих отрут і то десь у часі їхнього народження/чи не в уразі матері?/.

Від часу до часу публічну опінію сколихує вістка про появу якоїсь "дивної недуги", жертвами якої є тисячі немовлят у ЗСА, в Голляндії, чи деінде /20/. Лікарі шукають за причиною і їх увага зосереджується знову на згаданих отрутах.

І, дійсно коли поглянути на статистику у ЗСА/21/, то сьогодні вмирає там між 7-им а 14-им роком життя більше дітей на пістряка, ніж на усі інші недуги разом узяті. І ще одне моторошне заключення, що кожна третя, сьогодні народжена дитина вмере скоріше, чи пізніше, на пістряка. Це є, виходячи із сьогоднішнього числа населення ЗСА — 45 мільйонів людей — що гірше, те відношення буде постійно зростати.

Усі ці спостереження не є, очевидно, ніяким доказом; на чому ж, отже, спираємо підозріння? Відповідь на те дають нам ближчі досліди властивостей згаданих отрут, у відношенню до живої клітини. Нагадаймо, що кожна клітина має довколо свого ядра дуже важне оруддя, якого завданням є вбирати кисень з крові і включати його до переми́ни речовин клітини, особливо вуглеводнів, з метою придбати їй життєвої снаги /дужини-енергії: тепляної, рухової, для обнови і.т.д./.

Більшість згаданих отрут, якщо не всі, перешкоджають клітині в згаданій дії, в різній мірі, так що клітина змушена здобувати дужину — енергію робом, який звемо спрягальним, або реду́кційним, отже без уживання кисню; проф. ВАР-БУРґ/22/ дослідник у Макс — Плянк Інституті, і інші, виказали, що клітина починає пістряковіти з хвилиною, коли вона остаточно і переважно здобуває життєву снагу згаданим спрягальним робом; з цею хвилиною ріб цей стає невідмінним. Чинників, які спонукують клітину іти цим шляхом, є неозоре число: на перше місце висувається сьогодні згадані тут отрути, яких число добігає кілька тисяч, потім, це ядерне промінювання, далі ідуть отрути, які появляються в наших харчах /нава, чай, тютюн/, коли задіяні на них високими теплотами /сьогодні це газові і електричні пальники/. Згадаймо ще отруту усяких заразнів, разнів, (viris) галапасів, сполуки які постають при "модерному" способі виявлювання харчів, проміннями гамма і.т.д.

ДДТ має особливий нахил до мізочка і тої частини кори мізку, де містяться рухокерівні осередки. Коли давка ДДТ осягне відповідну величину, тоді жертва виказує збільшену побудливість, тремтіння, судороги аж до поражень включно.

Нейзе /23/ з'ясовує нам досліди в тій ділянці. Кілька осіб у ДОСЛІДНИЙ БРИТІЙСЬКОГО ФІЗІОЛОГІЧНОГО ЗАВЕДЕННЯ МОРЕПЛАВСТВА навогчили собі ну поверхню шкіри 2 відс. розчином ДДТ, покривши дане місце тонким шаром товщу. По якомусь часі зауважено в них об'яви: почалось загальною перевтомою, отяжілістю, потім появився біль кінцівок, а там і велика побудливість /нервовість/ і неохота до праці взагалі... умова неспроможність навіть до найпростішого діла, з часом докучали дуже болі в суглобах. ДДТ розчинений в ацетоні в такому ж загущенні, як вище і тринорівлений до шкіри, спонукує появу, крім вище згаданих ще безсоння, нервове напняття аж до корчів і наглі приступи ляку. Цей остатній дослідник /на собі/ ще по році не цілком прийшов до себе. Про різні наслідки ще нічого не знаємо.

Можливий заміт з боку скептиків, що це виїмки, можна легко опрокинути тим, що такий скептик мало знає про всі нещастя затроєння хоч би лише одною ДДТ в цілому світі, що записало і перевірено лише незначну кількість їх, що розпізнано ще менше, бо хто там додумується, коли вирібник і продавець так певно заявив, що це отрута "цілком нешкідлива"? Що навіть серед людей дуже образованих рідко-хто причиново пов'яже дані об'яви які виступили по довшому часі від хвилини ужиття отрути?

Чим людина молодша, тим наслідки вагітніші, у жінок сильніші, ніж у чоловіків у сидячо-лежачих сильніші, ніж у тих, що серед природи, у праці чи русі.

Згадаймо ще БЕНЗЕН, який уживається звичайно, як розчинювач різних отрут і разом розприскується, а який прозрадив свій особливий нахил до шпикю кости; у досліді на звірятах виказано, що він спричинює лихокрів'я /ГУНТЕР — 24/. ГУЕПЕР /17/ досліджував справу запістрячення пістрів усіх вод ЗСА і прийшов до такого заключення, що цей же для людини не може бути така подія без наслідків, тим більше, що всі води ЗСА є постійно затроєні, тобто закажені на довгі роки, що численні з тих отрут уже прозрадили свої пістрякородні прикмети /інші ще чекають на таке відкриття/ і що це на будуче повинно бути остереженням для тих, що виробляють ті отрути, і тих, що їх уживають, бо інакше, каже Др. ГУЕПЕР, заіснує таке положення, що й серед людей захворювальність пістряком піднесеться. А вона дійсно, як ми згадали, постійно підноситься.

Причиновий зв'язок між арсеніком а пістряком є відомий віддавна, а до отрут, уживаних у рільництві і городництві належить власне між іншими отрута АРСЕНІК. Тютюнові поля у ЗСА були перед 1932-им роком затроєвані арсеніковою сполукою, і хоч її потім заборонено з приводу очевидної небезпекі для здоров'я людей, то кількість його в листках тютюну постійно зростала; і такі у роках між 1932 і 1952-им зросла на 300 відс., а в чергових роках на 600 відс. /САТТЕРЛІ —25/ і, очевидно, далі зростатиме, аж вичерпаються його запаси в землі. А знаємо, що захворювальність пістряком легенів особливо зростає. ГОРДОН і ФРАНСІС ЧЕСТЕР /26/ виказали в листках тютюну два проміньочинні первні: оливо і плютон у кількостях стократно вищих від допустимої давки.

далі буде

СУМ в дії

XII-й Зимовий табір СУМ на Франкополі

/СПС/В днях від 23-го грудня 1978 р. до 1 січня 1979 р. відбувся заходами Європейської Конференції СУМ XII-й Зимовий табір на Франкополі, в Бельгії.

В таборі зареєстровано 62 учасників з наступних країн: 23 — з Великої Британії, 14 — з Бельгії, 11 — з Німеччини, 10 — з Франції і по 2 з Голландії й Америки.

Табір відкрив Голова Європейської Конференції д. Я. Деремента, покликаючи Команду в складі: Зенон Коваль /Бельгія/ — комендант
Ліда Деремента /В. Британія/ — головний виховник
Михайло Бублинський /Франція/ — писар
Петро Хома /Бельгія/ — обозний
Ярослав Канюка /В. Британія/ — курінний
Лариса Ткачук /Вел. Британія/ — курінна
Віра Коваль /Бельгія/ — медсестра

Табір названо іменем Степана Бандери, в 70-ті роковини від народження і в 20-ті роковини від героїської смерті. В програмі було рівно ж відзначено 60-ліття Акту Соборности Української Держави, 40-ліття від проголошення Карпатської України і 50-ліття від створення Організації Українських Націоналістів.

На вишкільну програму склалися доповіді, гутірки і семінари, що їх провели запрошені фахівці Виховники-Інструктори, /наступними темами/:

1. "Сучасний стан України під різними аспектами" — проф. д-р О. Кушпета /4 год./
2. "Українські військові формації за останні 65 літ" — проф. Гр. Васькович /2 год. плюс 12 год. семінарних робіт/
3. "Світові Конгреси СКВУ і СУМ та їх проблематика" — мгр О. Коваль /2 год./
4. "Степан Бандера — людина, ідея і боротьба" — мгр О. Коваль /1 год./
5. "Вплив української музики на музиці інших народів" — проф. М. Антон ович /1 год./
6. Панель на тему праці сумівських Осередків — керувала Ліда Деремента
7. "Маніфестаційні вияви в час Конгресу СКВУ" — подр. Галя Хом'як.

Після кожної доповіді були ставлені питання, а відтак дискусії. Учасники це в більшості студентська молодь, яка живо цікавиться суспільно-політичними проблемами, а передовсім положенням українського народу в Україні і станом боротьби за державну незалежність, а тому проведена вишкільна програма знайшла серед учасників загальне одобрення і принесла духовне збагачення.

Таборове дозвілля – стріляння сніговими кулями

Крім вишкільної програми була також проведена культурно-розвагова програма, на яку склалися хорові заняття під керівництвом Голови КУ СУМ Німеччини — д-а В. Панчука, теренова гра за підготовкою Юрія Романця, товариські вечірки, коляда в бельгійській церкві з нагоди лат. Різдва, прогулянка до Брюсселі з відвідинами військового музею та Видавництва СУМ.

Кухня працювала у власному заряді табору. Основну працю дали: Ю. Романець, Б. Бобин і С. Цап; допомагали: Галя і Ігор Хом'яки, В. Панчук, М. Свідерська. На закінчення табору відбувся святочний апель для вшанування Патрона табору — Степана Бандери. Новорічний пращальний вечір, що залишив зворушливе, нестерпне враження, завершив наскрізь успішну працю Зимового Табору.

30 — ліття СУМ в Канаді і 15 — ліття Блаж. Патріярха на волі.

Осередок СУМ у Саскатуні

2-го грудня 1978 р. бенкетом і товариською забавою, в Саскатуні, відзначено 30-ліття діяльності Спілки Української Молоді в Канаді.

Гості й представники організацій заповнили залю Укр. Клубу "Дніпро". Вечір розпочато молитвою, яку провів о. крил. В. Івашко, а на закінчення вечері, яку подали пані з ОЖ—ЛВУ під керівництвом пані Анни Кузьми, представники складали привіти: Давид Нагачевський — Пласт, Даруся Михайлюк — СУМК, Олег Поліщук — МУНО, Надя Білинська — ансамбль "Євшан", Ленард Чіляк — УКЮ, Василь Мащак — ЛВУ, П-ні Марія Бойчук — ОЖ—ЛВУ, Ярослав Сиваник — Рада Мирян, Володимир Шарко — УНП, а місцевий осередок СУМ репрезентувала булавна — Леся Горбай.

Виховниця юнацтва Доня Пасічняк, відчитала головну доповідь, а духовний опікун СУМ о. крил. В. Івашко в своєму слові підкреслив важливість

праці молодечих організацій, а особливо СУМ, яка є одною з передових і має за собою довгу й важливу історію, ще з рідних земель України.

Вечором вміло проводив голова КУК і гол. виховник СУМ д. Степан Кузьма. В промовах було підкреслено, що СУМ якої девіза є "Бог і Україна," поставила собі за завдання стояти міцно на сторожі наших праг та стреміти до визволення поневоленого але нескореного рідного народу.

Перед кінцевою молитвою-піснею склав усім подяку д. Михайло Горбай — голова осередку. Після прийняття відбулась товариська забава, в якій молодь спільно із старшими забавлялись до пізньої ночі.

На увагу заслуговує велика участь в цьому святі молоді з інших організацій, що свідчить про те, що наша молодь вміє гарно співпрацювати, а за цей почин треба погратулювати булаві осередку.

З нагоди 30-ліття діяльності СУМ в Канаді, Управа й Булава 21-го осередку ім. гет. Виговського у Саскатуні, вітає Крайову Управу СУМ, а особливо перших голів, які з перспективи 30 років повинні бути горді, що зерно їхньої початкової праці впало на родючу землю і видало для рідного народу цінний урожай. Тому кличемо решту молоді: ставайте в ряди Спільки Української Молоді!

10-го грудня українська громада Саскатуни відзначала 15-ліття звільнення Блаженішого Патріярха Йосифа Сліпого з московських концлагерів в 1963 р. В ту неділю в катедральному храмі були відправлюванні св. Літургії на інтенцію Блаж. Патріярха та його гасла: "За єдність Церкви і Народу".

По-полудні того ж дня відбувся святочний концерт в парафіяльному Домі Молоді.

Концерт започаткував катедр. мішаний хор під управою п. С. Чепиги — молитвою "Отче Наш", а даліше — "Владико Неба і Землі". Деклямацію "Блаженнішому Патріярхові Кир Йосифові", гарно виконали чотири юначки в одностроях, дві пластунки і дві сумівки — Соня Камінська, Ганя Сабада, Маруся Федірко і Леся Горбай.

Добре опрацьований реферат виголосила П-нна Оксання Лазурко.

Три пісні "Боже Великий", "Бандуристе", і "Качки Летять" гарними гармонійними голосами виконало тріо "Самоцвіти" — Бернадетта і Маруся Кобринська і Геня Дерів, а на бандурі їм акомпаніював Іван Нагачевський.

"Патріярше Послання" гарно віддеклямувала Ірка Попович.

Скрипкове сольо "Пісня" Степового і "Коліскова" Гнатишина, із чуттєвою тонкістю виконав Маркіян Лазуренко, а на піяні акомпаніювала йому Геня Дерів. Знова катедр. хор чудово виконав "Богородице Діво" /солістка п-ні С. Нагачевська/.

Заклучне слово мав голова Ради Мирян п. Яр. Сиваник, який між іншим сказав, що при добрій волі і зрозумінні дуже багато можна зробити для рідної церкви і народу. Визначну участь в цьому святі ззяла молодь, яка може бути прикладом для багатьох старших.

Молитвою за Патріярха, закінчено святочний концерт.

25-ліття О-КУ СУМА в Бостоні

Танцювальний ансамбль старшого юнацтва й дружинників і танцювальний гурток мол. юнацтва СУМ в Бостоні.

В дні 7 і 8 жовтня 1978 року Осередок СУМА ім. Василя Біласа в Бостоні врочисто відзначив 25-річчя свого існування.

Ювілейні святкування започатковано в суботу, 7 жовтня 1978 р. відбиванковим турніром дружинників, на який прибули дружини Осередків СУМ з Нью Йорку, Ірвінгтону й Бостону. Турнір координував спортивний референт Орест Ганчар.

Цього ж дня, о годині 6-й вечером в залі Дедгам Інн відбувся святковий бенкет. Бенкет відкрив голова Управи О-ку СУМА в Бостоні, Михайло Носаль, привітавши всіх присутніх, а відтак представив майстра церемоній м-р. Ореста Шудлюка, який попросив місцевого пароха української католицької церкви Христа Царя о. декана Петра Огірка провести молитву. Під час бенкету представлено почесних гостей: о. дек. Мирона Пахолка, заступницю голови КУ СУМА з Нью Йорку Євгенію Кузьмович, одіякона Тараса Галонжку гол. місцевого Відділу УЖКА інж. Конрада Гусана, та ряд представників суспільно-громадського життя в Бостоні. Між присутніми були також представники Осередків СУМА з Гартфорду, Нью Йорку, Джерзі Сіті, Ірвінгтону, Вілліментіку, Йонкерсу і Пасейку.

В часі бенкету протоколовий секретар Володимир Федорів, у своїй доповіді з'ясував про початки організування СУМ в 1925 р. на східних укр. землях і його завдання, ліквідацію СУМ в 1929-30 роках, а відтак про відновлення СУМ в 1946 р. в західній Європі. Далі подав історію і діяльність О-ку СУМА в Бостоні на протязі 25 літ свого існування, та представив усіх голів,

які провадили Осередком. Бенкет закінчено молитвою, яку провів о. прот. Мирон Пахолок, а опісля присутні гарно й весело забавлялися до пізньої ночі при звуках оркестри "Сині Гори" з Гартфорду. Під час оркестрової перерви член СУМА Григорій Макух висвітлив прозорки із діяльності Осередку протягом 25 літ, а мгр. Орест Щудлюк давав пояснення.

В неділю 8 жовтня, члени О-ку СУМА в Бостоні разом із гістьми-сумівцями зі сусідніх Осередків взяли численну участь у Святій Літургії в укр. кат. церкві Христа Царя — де прекрасну проповідь і ґратуляції з нагоди 25-ліття О-ку СУМА зложив о. дякон Тарас Галонжка, який сам зріс в сумівських рядах Осередку. Після церковних відправ, юнацтво, дружинники й сеньйори відмаршували на парафіяльну площу де відзначено Ювілей святочним апелем, що його перевів Булавний Ю-СУМА Роман Дашавець. Після піднесення прапорів і відчитання денного наказу вшановано пам'ять членів Виховної Ради й членів СУМА, які відійшли у вічність — однохвилинною мовчанкою. Головним промовцем була заступниця голови КУ СУМА з Нью Йорку Євгенія Кузьмович. З привітаннями виступали: від Відділу УНКА та ОБВУА — інж. Конрад Гусак; парох укр. кат. церкви о. декан Петро Огірко; парох укр. прав. церкви о. прот. Мирон Пахолок; о. дякон Тарас Галонжка; представник станиці Пласту — інж. Станіслав Берегулька; від Лікарського Товариства, Кредитівки й ФКУ — др. Іван Дідюк; гол. окружних Відділів УНСоюзу — Володимир Гетьманський; заст. гол. Відділу ОЖ-ОЧСУ — Ольга Барицька; гол. О-ку Вілліментик — Роман Боцневич; гол. О-ку Гартфорд — Мирон Зелес; гол. О-ку Джерзі Сіті — Стефан Кіра; Ігор Зварич з Йонкерс; мгр. Петро Когут з Нью Йорку; Леся й Ірка Андрух із Пасейку; гол. О-ку Ірвінгтон — Мирон Биц; радні міста Бостону — Фредрик Ленґоні й Алберт О'Ніл. Прочитано письмові привітання: 79 Відділ СУА — гол. Таня Д'Авіньон; 123 Відділ УНПомоці — гол. Михайло Франківський; 230 Відділ Провидіння — фін. сек. Микола Сухий; майор міста Бостону — Кевін Г. Вайт; конгресмена Джон Моклі; УНДому в Метелен. Відтак відбулася роздача нагород із відбиванкового турніру: Нью Йорк — перше місце, Ірвінгтон — друге, Бостон — третє.

Після обідової перерви, з огляду на зимну погоду, мистецька частина відбулася в пар. залі церкви Христа Царя. Програмою весь час провадив мгр. Орест Щудлюк. Молодше юнацтво під проводом Романни Михайлів започаткували програму двома піснями: "Ой у лузі червона калина" і "Гей, там на горі січ іде". Відтак танцювальний ансамбль старшого юнацтва і дружинників під керівництвом Івана Барицького й танцювальний гурток молодшого юнацтва — керівник Анна Носаль, виконали 10 народних танків. Під кінець мгр. Орест Щудлюк зложив подяку всім гостям та закликав батьків і членів СУМА до активної праці над вирощуванням молодих та ідейних сумівських працівників.

Осередкові СУМА ім. Василя Біласа в Бостоні, нагородженому минулого року Перехідним Прапором Крайової Управи СУМА — з нагоди 25-літнього Ювілею, складаємо найщиріші побажання і бажаємо найкращих успіхів у майбутньому.

Романна /Франківська/ Михайлів

Бл. п. Анна АНДРУЩАН
 відійшла у вічність в дні 24.6.78 в Нью-настель, Австралія, на 58-му році життя, залишивши в смутну мужа і семеро дітей — сумівців, як танож семеро внуїв, а крім того двох братів і сестру в Україні, та всю громаду.

Понійна була активна в СУМ і в жіночій організації, а зокрема дбала про національно-релігійне виховання власних дітей. Своєю працею і ввічливістю вона здобула між своїми і чужими велику пошану, про що свідчила танож участь понад 300 осіб на її похоронах. Похоронний обряд відправив о. парох ІВ. Краєвський. Співав сумівський хор під нер. В. Янківського. Промовляли представники різних громадських організацій, а домовину притрушено грудною землею з України. На поминках була проведена збірка на національні цілі

В. їй Пам'ять

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСФОНД "АВАНґАРДУ"

ЗСА

- Відділ ЮСУМ "Борислав" — Чикаго — 89.70 д. /також на "К" / — 100 дол.
 Нью Йорк: З весілля Христини Фурди і Богдана Твердовського — 50 дол.
 Марія П'ятка : 3.50 дол. /також на "Крилаті" — 4 дол./
 Клівленд: З весілля п-тва Ольги Кулик з Михайлом Турчином — 20 дол.
 З весілля Ірки Бартків з Давидом Смітом — 40 дол.
 Бруклін /Огайо/: Т. Василик — 1.50 дол.
 Бостон: З весілля Олі Сухої з Теодором Майкутом — 42 дол. /також на "Крилаті" — 42 дол./
 Бостон: З весілля Марії-Анни Щудлюк з Богданом Зозулею — 30 дол. /також на "Крилаті" — 30 дол./
 Філядельфія: З весілля Оксани Андріївської з Романом Міджаком — 55 дол. /також на "Крилаті" — 55 дол./
 Йонкерс: З весілля в п-тва Шкафаровських — 35 дол. /також на "Крилаті" — 40 дол./

Канада

- Вінніпег: Тарас Нарожняк — 1.50 дол.
 Монреаль: А. Туцька — 1.50 дол. В. Дмитрів — 1.50 дол.
 Саскатун: Управа О-ку СУМ з нагоди 30-ліття СУМ Канади — 50 дол.
 Монреаль: Українська Народна Каса — 50 дол. /також на "Крилаті" — 100 дол./

Щастя Бажаємо

19-го серпня 1978 р. в церкві Успення Божої Матері в Монреалі відбулося вінчання Молодої сумівської Парі Галі Сеньків з Богданом Корнутою. Тайну Подружжя довершили о. Мітр. І. Гаврилюк і о. Мітр. Я. Гайманович.

Весільна гостина відбулася в Домі Української Молоді, при великій участі гостей з Монреалю і з поза міста. Старостував д-р Роман Сеньків, брат молодої і бувший голова Осередку СУМ. Від Осередку, Молоду Пару вітав д. Петро Гуменний.

З цієї нагоди переведено збірку на сплату довгу Дому Укр. Молоді, яка вишесла дол 536. З цього, 476 дол. приділено на фонд сплати довгу, 40 дол. на пресфонд "Гомону України", і 20 дол. на "Авангард".

Всім Жерводавцям щира подяка, а Молодій Парі бажаємо Щасливих і Многих Літ!

Ірка БАРТКІВ вінчалася з Давидом СМІГОМ 27.5.78 в церкві св. Покрови в Клівленд-Парма, ЗСА. Акту вінчання довершив о. д-р І. Тилявський.

Ірка виховувалась в СУМ від малої юначки до дружиниці і була активною в танцювальному гуртку при О-ку СУМ в Клівленді.

Весілля відбулося в церковній залі при участі численних гостей, а зокрема членів СУМ. Привіт від Управи О-ку склав д. П. Венгрин.

З проведеної збірки призначемо 40 дол. на пресфонд "Авангарду".

Молодій Парі бажаємо щасливого і довгого життя, а жертводавцям щире Спасибі!

17-го червня 1978 року в церкві св. Юра в Нью Йорку відбулося вінчання сумівської пари, Христини Фурди з Богданом Твердовським з родин діячів ОУВФ в Нью Йорку. Тайну супружжя довершили: о. др. Володимир Гавліч — парох церкви св. Юра в Н.Й. та о. прот. Михайло Борисенко — настоятель свято-покровської парафії УАПЦ у Філядельфії.

Молоді від юних літ є активними членами СУМ. Христина продовжує свої студій журналистики, а Богдан після закінчення академії у Вест Поінті, є в чинній службі американської армії в ранзі ст. лейтенанта.

Між багатьома привітаними й телеграмами настів також привіт від голови ЦУСУМ мгр. О. Ковалю. На прийнятті вітав гість з Бофало, проф. З. Саган. Від КУ СУМА вітав голова інж. М. Шмігель, а від О-ку голова д. К. Василук.

Родина Молодї Парі з цієї нагоди склала 100 дол. на Визв. Фонд і 50 дол. на "Авангард".

Батькам-жертводавцям щира подяка, а Молодї Парі многих і щасливих літ.

В митрополичому Соборі Непорочного Зачаття Пречистої Діви Марії в Філядельфії, 16 вересня 1978., звінчалася молода сумівська пара, Оксана Андріївська і Роман Міджак.

Тайну вінчання довершили о. Яків Мельник, о. Мартин Канаван і капелан Осередку СУМ ім. УПА о. Роман Мірчук.

На весільному прийнятті за ініціативою Миколи Бачари проведено грошеву збірку, яка дала суму 176,00 дол. Збірку перевели: п. Степан Волянчук і п. Михайло Майчук.

Зібрану суму розділено: на радіо програму Визвольного Фронту в Філядельфії 67 дол. і по 55 дол. на пресфонд журналів "Авангард" і "Крилаті". Від Осередку СУМ ім. УПА вітав Молоду Пару і вручив дарунок голова Осередку о. Богдан Лужецький.

Всім жертводавцям складаємо щирю подяку, а молодї Парі бажаємо багато родинного щастя і Многих Літ!

ЗВЕРНЕННЯ ДО ЧИТАЧІВ І ПРИЯТИЛІВ "АВАНГАРДУ"

Дорогі Читачі і Приятелі!

Цим числом закінчуємо 32-ий річник журналу "Авангарду", з того десять річників /55 числа на всіх 143/ в теперішньому форматі. Хто зберігає журнал у своїй бібліотеці, то це вже є поважна рубрика з багатим змістом і віддзеркаленням ідейного оросту, проблем та дії найбільшої української молодечої організації в діаспорі.

Навколо "Авангарду" згуртовано велике число співробітників і дописувачів з різних країн, яким належить велике признание і подяка, бо їхня співпраця була матеріально безкорисна, а мотивована виключно потребою і бажанням служити великій справі — ідеї підготовки молодих кадрів борців за визволення України, що і є метою Спілки Української Молоді. Тому саме при всіх незвичайних труднощах видавничого діла на еміграції, журнал міг майже безперервно появлятися, не зважаючи на те, що дуже часто бранувало потрібних фондів для його випуску.

Велику піддержку для журналу подавали також всі ті Подруги і Друзі, щовикористовували різні родини і громадські нагоди, щоб зібрати дещо грошових засобів на пресфонд журналу. Всім їм належить рівно ж щире Спасибі, як також усім Читачам, що при внесенні передплати вплачували також пожертву на пресфонд.

Видавництво СУМ, яке згідно з рішенням XI-го Конгресу СУМ залишається й надалі в Брюсселі, буде старатися продовжувати випуск журналу, дбаючи про його висоний технічний рівень, а також про своєчасність випуску. Все це однак узалежене від бюджету, яким Видавництво розпоряджатиме. Велике розборгування і повільність сплати задовжень спричинюють застій у Видавництві, а через те є спізнєння. Щоб цього уникнути потрібно удосконалити нашу систему розчислень та припливу коначних фондів. Тому Конгрес СУМ рiш ив наступні вимоги:

1. Кожен член СУМ /Дружинники й Сеньори/ мають бути обов'язковими відборцями і читачами журналу та регулярно за нього платити. При цьому дбати про поширення журналу на найширші кола читачів поза СУМ.
2. Передплату вносити найпізніше до кінця міс. березня на цілий рік. Після того речення платиться за журнал в післяплаті — дорожче, згідно з тарифом.
3. На 1979 рік передплата і окремі числа коштуватимуть дорожче, згідно з оголошеним цінником. Хто вплатив по старій ціні раніше — має доплатити різницю.
4. Як Орган ЦУ СУМ "Авангард" буде відтепер редагуватися в осідку ЦУ СУМ, в Нью-Йорку, а Адміністрація залишається в осідку Видавництва в Брюсселі. Склад нової Редколегії буде поданий до відома в наступних числах.

Видавництво ЦУ СУМ ще раз висловлює свою вдячність ВШ Читачам і Приятелям "Авангарду" та числить на Вашу тісну співпрацю в майбутньому.

• В-во

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСФОНД "АВАНГАРДУ" (продовження зі стор 397)

Франція

Альзас: *Микола Матвіїв* — 50 ффр.

Круа: *І. Свідерський* — 25 ффр. /також на "Крилаті" — 25 ффр./ *М. Гасюк* — 25 ффр. /також на "Крилаті" — 25 ффр./

Париж: *М. Бублінський* — 40 ффр.

Бельгія

Брюссель: *Мирон Келеман* — 200 бфр.

Аргентина

Буенос Айрес: *Євген і Оксана Марковиці*, з нагоди весілля — 250 ам. дол. /також на "Крилаті" — 250 дол./

ЗАГАЛЬНІ ТЕМИ

<i>Ю.К.І.: Конгреси і що далі?</i>	321
<i>...: Відбувся XI-ий Конгрес СУМ</i>	326
<i>В. Трембіцький: Справа членства Української Держави у всесвітньому поштовому Союзі</i>	331
<i>...: Тому 60 років</i>	333
<i>Гомін України: Нехай правда переможе!</i>	335
<i>...: Л. Лук'яненко на процесі Руденка і Тихого</i>	337
<i>...: Де що з процесу Матусевича і Мариновича</i>	342
<i>Марія, Оксана і Февронія Гель: Звернення в справі Івана Геля</i>	344
<i>Богдан Ребрик: Вимагаю свободи і незалежності українському нар.</i>	345
<i>...: Розстріляйте — іншим не буду</i>	347
<i>Надія Світлична: Вирушай сам</i>	349

ІДЕОЛОГІЧНІ ТЕМИ

<i>Роман Зварич: Революційна ситуація — криза влади</i>	350
---	-----

ПОЕЗІЯ — ПРОЗА

<i>Ю.К.І.: Василь СТУС</i>	355
<i>Василь СТУС: поезії</i>	356
<i>Ірина Калинець: Передріздвяні роздуми і мрії Каторжниці</i>	360
<i>Р Володимир: Згадаєм тих, що відійшли</i>	362
<i>А. Власинко-Бойцун: Психологічний Репортаж, рецензія</i>	367

НАУКА—КУЛЬТУРА—МИСТЕЦТВО

<i>А. Орликовський: Козачий сепаратизм в світлі науки й тенденцій</i>	369
<i>Борис Бей: Великий співак і патріот</i>	376

ВИХОВНИКИ

<i>К. Ушинський: Проблеми сімейного виховання</i>	384
---	-----

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА

<i>Д-р. Степан Зошук: В обіймах поступу</i>	387
---	-----

СУМ В ДІЇ

<i>СПС: XII-ий Зимовий Табір СУМ на Франкополі</i>	392
<i>Яр.: Осередок СУМ в Саскатуні</i>	393
<i>Романна Михайлів: 25-ліття О-ку СУМА в Бостоні</i>	395

НАШІ ВТРАТИ

<i>Бл. п. Анна Андрущак</i>	397
-----------------------------------	-----

<i>ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСФОНД “АВАНГАРДУ”</i>	397
---	-----

ЩАСТЯ БАЖАЄМО

<i>Галя Сеньків і Богдан Корнута, Ірка Бартків і Давид Смит</i>	398
<i>Христина Фурда і Богдан Твердовський; Оксана Андріївська і Роман Міджак</i>	399

<i>ВИДАВНИЦТВО СУМ: Звернення до Читачів і Приятелів</i>	400
--	-----

<i>На обкладинці: Василь Масютин (1884 — 1955) — “Б. Хмельницький” — медальйон</i>	I
--	---

<i>В.Г. Кричевський (1873 — 1952) — “Державна печатка” (лукова печатка прибіта на вірчій грамоті В. Липинського як посла до Відня за гетьмана П. Скоропадського)</i>	IV
--	----

